T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KLASİK TÜRK ŞİİRİNİN ETKİSİNDE HİSARCILAR: MEHMET ÇINARLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Salih Oğuzhan ARSLAN

BURSA - 2021

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KLASİK TÜRK ŞİİRİNİN ETKİSİNDE HİSARCILAR: MEHMET ÇINARLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Salih Oğuzhan ARSLAN

Danışman:

Doç. Dr. Özlem ERCAN

BURSA - 2021

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "KLASİK TÜRK ŞİİRİNİN ETKİSİNDE HİSARCILAR: MEHMET ÇINARLI" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

16.06.2021

Adı Soyadı: Salih Oğuzhan ARSLAN

Öğrenci No: 701841013

Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Salih Oğuzhan ARSLAN
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Eski Türk Edebiyatı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: IX + 109
Mezuniyet Tarihi	: 28 / 06 / 2021
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Özlem ERCAN

KLASİK TÜRK ŞİİRİNİN ETKİSİNDE HİSARCILAR: MEHMET ÇINARLI

Bu çalışmanın konusu "Klasik Türk şiirinin etkisinde Hisarcılar: Mehmet Çınarlı"'dır. Bu kapsamda Mehmet Çınarlı'nın hayatı, edebi kişiliği, eserleri, Hisar dergisi yılları, gelenek kavramı ile şairin şiirlerinde klasik edebiyatın izlerinin arandığı bölümlere yer verilmiştir. Mehmet Çınarlı, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirindeki önde gelen şahsiyetleri arasındadır. Sanat hayatındaki Hisar dergisinden dolayı yayıncılık özelliği ile yazarlık ve şairlik tarafı kendisini Türk edebiyat tarihinde hak ettiği konuma yerleştirmektedir. Hisar dergisinin kurucuları arasında yer alan Çınarlı, edebî yazılarının önemli bir kısmını dergide neşretmiştir. Derginin yayın hayatına ara verdiği dönemlerde diğer dergilerde de yazıları, şiirleri yayımlanmıştır. Sanat hayatı boyunca klasik edebiyata daha fazla ağırlık veren şair, eskiyi aynen kullanmak yerine kendi kattıkları ile yeni bir Türk şiiri oluşturmayı hedeflemiştir. Şiirde ahengi, musikiyi oluşturacak seslere ağırlık vermiştir. Sanatçı 17 Ağustos 1999 tarihindeki Gölcük depreminde geçirdiği kalp krizi sonucu yaşamını yitirdiğinde geriye mükemmel güzellikte yazılarını, şiirlerini bırakmıştır. Türk edebiyatına yaptığı katkılar nedeniyle Mehmet Çınarlı yeri doldurulamayacak kadar önemli bir şahsiyet olarak kabul görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Çınarlı, Hisar Dergisi, Hisarcılar, Klasik Türk Şiiri

ABSTRACT

Name and Surname	: Salih Oğuzhan ARSLAN
University	: Bursa Uludag University
Institution	: Social Science Institution
Field	: Turkish Language and Literature
Branch	: Old Turkish Literature
Degree Awarded	: Master
Page Number	: IX + 109
Degree Date	: 28 / 06 / 2021
Supervisor	: Doç. Dr. Özlem ERCAN

"HİSARCILAR" IN THE INFLUENCE OF CLASSIC TURKISH POETRY: MEHMET ÇINARLI

The subject of this study is "Hisarcılar under the influence of classic Turkish poetry: Mehmet Çınarlı". In this context, the life of Mehmet Çınarlı, his literary personality, his works, the years of Journal of Hisar, the concept of tradition and the his poems are included in the sections where traces of classical literature are sought. Mehmet Çınarlı is one of the leading figures in Turkish poetry during the Republican Period. Due to the Journal of Hisar in art life, the publishing feature and the writing and poetry side place itself in the position it deserves in history of Turkish Literature. Çınarlı, one of the founders of Journal of Hisar, published significant part of his studies in this journal. During the periods when the journal took a break from publishing life, articles and poems were published in other journals. Mehmet Çınarlı, who gave more weight to classical literature throughout his art life, aimed to create a new Turkish poem with his own additions instead of using the old. In his poetry, he focused on the sounds that would form harmony and music. When he died of a heart attack in the Gölcük earthquake on August 17, 1999, he left behind his writings and poems. Due to his contributions to Turkish literature, Mehmet Çınarlı is considered an irreplaceable person.

Keywords: Mehmet Çınarlı, Journal of Hisar, Hisarcılar, Classic Turkish Poetry

İÇİNDEKİLER

ÖZET iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ viii
KISALTMALAR LİSTESİ ix
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 5
TÜRK ŞİİRİNDE GELENEK KAVRAMI VE HİSARCILAR 5
1. GELENEK KAVRAMI VE ŞİİR 5
1.1. Şiirde Gelenek ve Yenilik 6
1.2. Geleneği Sürdürmek ve Gelenekten Yararlanmak 12
2. HİSARCILAR 14
2.1. Hisarcıların Kaynakları 19
2.2. Hisarcıların Sanat Anlayışı 26
2.3. Hisarcıların Dili 33
2.4. Hisar Dergisindeki Yazarlar 35
İKİNCİ BÖLÜM 37
MEHMET ÇINARLI'NIN HAYATI EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ 37
1. MEHMET ÇINARLI'NIN HAYATI 37
2. MEHMET ÇINARLI'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ 46
3. MEHMET ÇINARLI'NIN ESERLERİ 51
3.1. Şiirleri 51
3.1.1. Şiirlerindeki temalar 54
3.1.2. Şiirlerinin dil üslup ve şekil özellikleri 62
3.2. Nesirleri 63
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 66
MEHMET ÇINARLI'NIN ŞİİRLERİNDE KLASİK TÜRK EDEBİYATININ İZLERİ 66
1. MEHMET ÇINARLI'NIN SANAT ANLAYIŞI 66
1.1. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Klasik Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri 69
1.1.1. Gazel 70
1.1.2. Mesnevi 75

1.1.3. Murabba 77
1.1.4. Şarkı 78
1.2. Şiirlerin Kafiye ve Vezin Bakımından İncelenmesi 79
1.2.1. Kafiye 80
1.2.2. Redif 86
1.2.3. Vezin 88
SONUÇ 101
KAYNAKÇA 105

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Gazel Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler 75
Tablo 3. 2. Mesnevi Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler 77
Tablo 3. 3. Murabba Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler 78
Tablo 3. 4. Şarkı Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler 79
Tablo 3. 5. Birden Fazla Kalıp ile Yazılan Şiirler 91
Tablo 3. 6. "Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 93
Tablo 3. 7. "Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 94
Tablo 3. 8. "Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 96
Tablo 3. 9. "(Fâilâtün) Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 97
Tablo 3. 10. "(Fâilâtün) Feilâtün Feilâtün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 98
Tablo 3. 11. "Mefûlü Mefâilün Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 99
Tablo 3. 12. "Mefûlü Mefâîlü Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler 99

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.: Adı Geçen Eser

a.g.m.: Adı Geçen Makale

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Bkz: Bakınız

GİRİŞ

Tarihimizde çok sayıda fikir ve duygu adamının yetiştiği Türk edebiyatı ediplerin eserleriyle beslenerek bugüne kadar gelmiştir. Türk edebiyatına değer kazandıran, millî kültüre sahip çıkan, şiirde geleneksel ölçü ve dili sahiplenen yazar ve şairlerimiz arasında Mehmet Çınarlı da yer almaktadır.

Mehmet Çınarlı Cumhuriyet sonrası Türk edebiyatında iz bırakan şairler arasındadır. Ermenek'te 1925 yılında doğan şairin edebiyata meyli küçük yaşlarda başlamıştır. İlk şiiri olan *O Yer ki* 1943'te *Çınaraltı* dergisinde yayımlandıktan sonra şiirleri *Yedigün, Çınaraltı, Yarımay* gibi edebiyat dergilerinde yer almaya devam etmiştir.[1] Ankara'da yapılan edebî toplantılara katılan Çınarlı, sanatın gelenekten beslenmesi gerektiğine inanmaktaydı. Türk edebiyatında özellikle 1940'tan itibaren oldukça hareketli bir dönem yaşanmaya başlamıştır. Döneme Garip hareketi ile etrafındaki dil ve şiir ağırlıklı tartışmalar damgasını vurmuştur. Garipçiler (Yenilikçiler) ve Gelenekçiler (Eskiciler) arasında yaşanan tartışmalarda şiddetli kalem tartışmaları ortaya çıkmıştır. O dönem Garip hareketi ile başlayan akıma karşılık derginin kurucu üyeleri arasında yer alan Çınarlı, sekiz arkadaşıyla birlikte 1950 yılında *Hisar* dergisini yayımlamaya başlamış, ancak bazı maddî sıkıntılardan dolayı derginin yayımına 1957 yılında ara vermişlerdir. Garip hareketine karşı milli sanatın savunucusu olan *Hisar* dergisi, ilk sistemli tepki olarak kabul edilmektedir.[2] Derginin çıkmasında çabaları ve eserleriyle en önemli şahsiyet ise Mehmet Çınarlı'dır. Derginin ikinci yayın dönemi ise 1964 yılında yeniden başlamış ve toplam 277 sayı yayımlanmıştır. Ancak 1980 yılının sonunda Hisarcılar benzeri nedenlerle dergiyi kapatmak durumunda kalmışlardır. Çınarlı'nın yazı ve şiirlerinin önemli bir bölümü *Hisar*'da neşredilmiş, derginin yayımlanmadığı dönemlerde ise *Türk Yurdu, Ilgaz, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Kültür ve Sanat* dergilerinde deneme, hatıra, şiir ve eleştiri türünde eserleri yayımlanmıştır.[3]

Sanat anlayışları ortak olan ve otuz yıl gibi uzun bir süre *Hisar* dergisinde bir araya gelen ve edebi çevreler tarafından Hisarcılar adı ile anılan gruptaki önde gelen şairler arasında bulunan Mehmet Çınarlı, dönemin güncel edebiyatında yer almış, edebiyat, sanat, dil konularında görüşlerini dile getirerek bazı kalem tartışmalarına da

[1] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 145.
[2] Ali Bulut, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar" *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6, Samsun, 1991, s. 1.
[3] Hıfzı Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", *Türk Yurdu*, S. 132, 1998, s. 68-69.

girmiştir. *Hisar* dergisini çıkarıncaya kadar sadece şiir ile ilgilenen Çınarlı'nın nesirleri *Hisar* dergisi ile başlamıştır. Nesre yönelme sebepleri içinde sanat anlayışlarını açıklama, derginin içinde yer aldığı kalem tartışmalarını yanıtlama ve edebiyata ilişkin görüşlerini belirtme yer almıştır.[4]

1950-1957 yılları arasında yaşanan kalem tartışmaları bazı dergiler ve isimler arasında olmuştur. Kalem tartışmaları Mehmet Çınarlı ile Nurullah Ataç, *Kaynak* ve *Hisar* dergisi (Turhan Dökmeci- Mehmet Çınarlı), Peyami Safa ile Hisar arasında geçen edebî tartışmalar içerisinde geçmiştir. Ayrıca "Sosyal Gerçeklik" hususunda Atilla İlhan ve Mavi'ye karşı Hisarcılar sert yazılar kaleme almışlardır.[5] Mehmet Çınarlı her zaman sanatta şahsiyeti ön planda tutmuş, sanatkârların her birinin kendine has bir yolunun olduğuna, aynı zamanda sanatın millî olması gerektiğine ve milli kaynaklardan beslenmesine inanmaktaydı. Mehmet Çınarlı tarafından kaleme alınan eserlerde "sanatın bağımsızlığı" en önemli husustur. Sanatçı sanat eserlerinin propaganda aracı olarak kullanılmasına karşı çıkmakta, aynı zamanda duyarlı ve duygulu olan sanatkârın etrafında olup bitenlere karşı duyarsız ve ilgisiz kalamayacağına inanmaktadır. Çınarlı, milletin yaşadıklarının bir sanatçıyı mutlaka etkileyeceği ve eserlerinde bunların izlerinin görülebileceği, ancak doğal ve hür bir düşünüş içerisinde toplumu dile getirmek yerine bir siyasî düşünce peşinden giderek eserlerinde siyasî düşünceye göre toplumu göstermeye çalışmasının kabul görmeyeceğini her fırsatta dile getirmiştir. Çınarlı, bir sanatçının kalemini bir siyasî düşüncenin emrine vermesini sanatçının ölümü şeklinde nitelendirmekteydi.[6]

Mehmet Çınarlı, "Anadolu Edebiyatı" adlı yazısında her sanat eserinin en önemli vasfının yenilik olduğunu belirtmekte ve kendisinden önce gelen sanatçıları taklit edenlere sanatçı sıfatı verilemeyeceğine inanmaktaydı. Bunun yanı sıra "geleneğe" bağlı olarak, onu devam ettirerek yeniliğin nasıl bağdaştırılacağının yanıtının da Munis Faik Ozansoy tarafından verildiğini belirtir. Ozansoy tarafından ifade edilen "*Yeni şair, eski şaire bir torunun büyükbabasına benzediği kadar benzemelidir. Ne daha fazla ne daha az"* sözünü hatırlatan Mehmet Çınarlı, bunun

[4] Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", s. 68-69.
[5] Hisar, "Bir Anket", *Hisar Dergisi*, Sayı: 55, 1954, s.10.
[6] Rıdvan Çongur, "Radyoda Hisar Saati", *Hisar*, S. 38, Şubat 1967, s. 16-17.

sadece gazel söylemek ile veya kafiyeli, vezinli yazmakla olamayacağını, bir dil, zevk ve söyleyiş benzerliğinin de bulunmasının gerektiğine dikkat çekmektedir.

Çınarlı'ya göre şiir, güzel sanatlar arasında milli olma özelliğini en fazla taşıyan sanat dalıdır. Resmin, musikinin veya diğerlerinin herhangi bir değişime uğramadan, diğer ulusların sanatseverlerine sunulması ve onlar nezdinde heyecan ve takdir uyandırabilmesi mümkündür. Ancak bir şairin yalnız kendi dilini konuşanlara, diğer bir ifade ile kendi milletine seslenmesi mümkündür. Mehmet Çınarlı, kelimelerle şiirin yazıldığını, burada önemli olanın kelimenin anlamından ziyade ses yapısı ve diğer kelimelerle uyumu olduğunu belirtmektedir. Çınarlı, bir şairin sadece kendi dili konuşulduğu ve kendi milletinin var olduğu sürece yaşayacağına inanmaktadır. Gerçek şairin diline ve milletine sıkı sarılması gerektiğini, dilin bozulmasına duyarsız kalan bir şairin tıpkı boyasına yabancı madde karıştırılan bir ressamın bunu hoş görmesine benzediğini ifade eder.

Mehmet Çınarlı, sanatçıları edebî eserlerde toplumun konuştuğu dilin dışında bir dil kullanılmasına karşı çıkmış, Farsça, Arapça terkiplerin yanında öz Türkçe adı altında ortaya konulan uydurma örneklerden de uzak durulmasını istemiştir. Çınarlı'ya göre şiir, sadece yaşayan ve yaşayacak bir dille yazıldığında gerçek sanat eseri olabilir, ölmezlik kazanabilir. Sürekli değişen dille şiir yazmak için çabalayan sanatçıların eserleri de kullandıkları dilin ömrü kadar kısa ömürlü olacağını belirtmiş ve o dönem tartışmaların konusu olan "arı dil" taraftarı olanları da eleştirmiştir. Mehmet Çınarlı uydurulmuş yeni kelimeler ile şiirde yeniliğin yapılamayacağını söyler.[7]

Mehmet Çınarlı, yarım asrı geçen sanat yaşamında 180 civarında şiir yazmış, Hisar'ın ve mesleğinin zamanının önemli bir kısmını almasından dolayı az yazan şair olarak tanınmıştır. Şiirlerinde daha çok müşahhası anlatmış ve mısralarında büyük tutkular, saplantılı siyasî ya da felsefî düşünceler yer almamıştır. Şiirlerini genelde yaşamın farklı safhalarını ele alan, sevinçler, ümitler, kırgınlıklar, ayrılıklar gibi ortak insani duyguları, toplum, insan, doğa gibi somut varlıkları yansıtacak şekilde kurmuştur.

Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde Türk şiirinde gelenek kavramı üzerinde durularak, Mehmet Çınarlı'nın da içerisinde yer aldığı ve Hisarcılar grubu olarak bilinen

[7]Mehmet Çınarlı, "Anadolu Edebiyatı", *Hisar*, C.6, S. 24, Ankara, Aralık 1965, s. 3-4.

Hisar dergisinin şair ve yazarlarının oluşturduğu edebî topluluk ele alındı. Hisarcıların dili, kaynakları, sanat anlayışı ile ilgili bilgilere yer verildi.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Mehmet Çınarlı'nın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri ele alındı. Ermenek'te 1925 yılında doğan Mehmet Çınarlı'nın, 17 Ağustos 1999 tarihindeki Gölcük depreminde yaşamını yitirdiği sürece kadar yaşamı, sanat hayatı çerçevesinde ele alındı.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinde klasik Türk edebiyatının izleri üzerinde duruldu. Şairin sanat anlayışı yanında, şiirleri şekil ve diğer yönleri ile ele alındı. Klasik edebiyat çerçevesinde ortaya koyduğu eserlerine ilişkin bilgiler verildi.

Çalışmanın ileride Mehmet Çınarlı hakkında araştırma yapacak akademisyenlere ışık tutacağı, edebî kaynaklara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Cumhuriyet dönemine adını yazdırmış olan şairin eskiyi yeni ile bütünleştirerek ortaya çıkardığı eserleri gelecekte de gündem olmaya devam edecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK ŞİİRİNDE GELENEK KAVRAMI VE HİSARCILAR

1. GELENEK KAVRAMI VE ŞİİR

Yeni Türk şiiri ile gelenek ilişkisinde temel olarak iki yaklaşım söz konusudur. İlk yaklaşımda gelenek ayak bağı olarak görülmekte, yeniliklerin önünü tıkadığı algısı bulunmaktadır. Bu anlayış devamlı değişmekte ve geçmiş birikimi dikkate almamaktadır. Her zaman kendini yaşatma ve anlatmak için uğraşmak durumundadır. Diğer yaklaşımda geçmişin meşru ve büyük gücü olarak kabul gören gelenek anlayışı hâkimdir. Burada onun dışına çıkma durumunda değerlerin kaybedileceği endişesi bulunmaktaydı. Ancak geleneğe tamamıyla sarılmak, bu kavramın yaşayan, değişen, gelişen yapısı açısından anlamlı değildir. Zaten gelenek kavramı belirler ve değişir. Geleneğin geçmiş alışkanlıkların, kurulu düzenin yaşaması açısından koruyucu vazife üstlenmesi durumunda zaman içerisinde yeni ilgileri bünyesine katması, devam etmesi yadırganmamalıdır. Burada bir çatışma da bulunmamaktadır. Zira etkili ve büyük olan gelenektir. Bu yaklaşımlardaki sınırları aşan yol gösterici, anlamlı yaklaşımlar da olmuştur.[8]

Gelenek, yaşama gücü olan, yaşayan ve geleceğe aktarılan bir alışkanlık doğallığı, kendini ifade etme gücü olan yaşam ve varlık anlayışıdır. Doğum, yaşamı kabul ve ret, ölüm gibi insani olguları yansıtabilen gelenek, insanlığın hakikat ve bilgi ile ilişkisi, metafizik ile mesafesi benzeri belirleyenler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Geleneği zamanlar ve ilim ilgisi çevresinde kültürlerin kendilerine uygun şekillendirdiği görülür. Gelenek bir fikir kalıbı ve inançtır.[9]

Akıl çerçevesinde tecrübeler ortaya çıktıkça yeni birikimler oluşmuş ve buna bağlı olarak yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Mesele edebiyat, sanat olduğunda bilginin akli yansıması farklı bir durum arz eder. Bu bilginin inanç ve düşünüş ile ilgisini göstermektedir. Modernlik, Batı denilen Avrupa tecrübeleri yeni durumu belirlemiş,

[8] Ertan Örgen, "1940-1973 Arası Türk Şiirinde Gelenek Kavramı Etrafındaki Yaklaşımlar", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 15, 2004, s. 65-77.
[9] S. Hüseyin Nasr, "Gelenek Nedir?", *Bilgi ve Hikmet*, S. 9, 1995, s. 50.

yeni zamanlar eski ile geleneği eşanlamlı duruma getirmiştir.[10] Türk kültürü ve sanatı bu yeni kabulü alırken kendi geleneği ile karşılaştığından telif çabaları, kopya etme gibi farklı değiştirme teklifi içeren bir süreç yaşamıştır. Kısaca Türk şiirinde gelenek olarak tanımlanabilecek "lirizm", "büyük konu", "hikemi söz" gibi esas unsurlar değişmeye, bilgi ise yerini dünyaya ve gerçekliğe bırakmaya başlamıştır. Bu da çatışmayı göstermektedir. Her dönemde, her şair için bu gelenek veya kaynak, Türk şiirinin aşılmazı olmuştur. Modernlik bireyi yaratma aşamasında alışılmış şair ve şiir geleneğini de ortadan kaldırmaktadır. Şair içinde yer aldığı toplumsal yapının ölüm, mekân, aşk, zaman gibi pek çok algısını geçmişteki bilgide olduğu gibi aktaramamıştır.[11]

Klasik Türk şiirinden bahsedilirken gelenek nitelemesinin yapılması oturmuş, belirli kaynaklara bağlı ve sürekliliği olan yapısından kaynaklanmaktadır.[12] Tanzimat sonrasında ise Türk şiiri Batı'ya ağırlıklı olarak Fransa'ya açılmış ve dönemin Fransız şairleri dikkate alınmıştır. Tanzimat dönemi ve Servet-i Fünûn döneminde yeni fikir, yeni insan, şekil ve üslup boyutlarında Batılı tercihlerle geleneğin kaynaklarının arasında sıkışması, Batı'nın üstünlüğüne doğru kaymıştır. Çizginin Servet-i Fünûn ile Fransız sembolizmine, buradan Ahmet Haşim'e kadar gitmesi ile kendisi modern şiirin önemli ilk ismi haline gelmiştir.[13]

Türk şiirinde gelenek, son derece katı olan biçimsel kurallarla nazım şeklini belirler, şairin bu kurallar nedeniyle şiirin şekli üzerinde bir tasarrufu bulunmaz. Modern şiirin aksine geleneksel şiirde öncelikli olan biçimdir.

1.1. Şiirde Gelenek ve Yenilik

Türk şiirinde eski ve yeni olanın yeri ve önemi 1950'li yıllarda edebiyat alanında temel konular arasında yer almıştır. Bu dönemdeki edebî hareketlerin eski ve yeni için bazı yöntemler geliştirdikleri görülmektedir. Örnek olarak Yahya Kemal "kökü mazide olan ati" anlayışını savunan Hisarcılar topluluğu genelde millî ve geleneksel olanı,

[10] Theodor W. Adorno Theodor, "Gelenek Üstüne", (Çev. Nasuh Barın), *Tan*, 1982, s, 90-93.
[11] Öztürk Emiroğlu, *Türk Edebiyatında Gelenekten Moderne Değişim* (1718-1895), Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 175.
[12] Bkz. T. S. Eliot, *Edebiyat Üzerine Düşünceler*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 2
[13] Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Haz. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992, s. 111.

yıkıcı olmayan yeniyi ve sanat için sanatı benimseyen bir anlayışa sahiptirler.[14] Anadolu'yu anlamaya, anlatmaya çalışan, Atatürk ilkelerini savunan Maviciler ise yeniliği özde aramışlar, gelenek olarak klasik Türk şiiri yerine Halk şiirini benimsemişlerdir.[15]

İkinci Yeni, Garip hareketi ve Hisarcılara karşı olan Maviciler aralarına Atilla İlhan'ın katılması ile toplumsal gerçekçi şiir anlayışına sahip olmuşlardır.[16] 1948-1956 arasında bir edebiyat dergisi olarak yayımlanan *Kaynak* dergisinde yazan Ömer Faruk Toprak ise "Divandan sonraki Avrupalı olmak iddiasını taşıyan şiiri" ile hececi şiiri ve Tanzimat şiirini atmaktan yana olmuştur.[17] Toprak'a göre şiire gereken yönü Garipçiler de verememiştir. Şiirde güzel bir söyleyiş yakalamış olsalar da millî terkibe ulaşamamışlar ve hümanizmden yararlanma olanakları olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise sosyal sanat anlayışını benimsemişlerdir. Oysaki bu şairler yarına kalmaları açısından sosyal sanat anlayışı ile yeni bir estetik alanda şiir üretmelidirler.[18]

Devrin bir başka edebiyat dergisi olan *Kervan*'da eserlerini kaleme alan Baki Süha Ediboğlu ise Orhan Veli'nin ardından Türk şiirindeki taklitçiliğin ortaya çıktığını söyler. Ediboğlu'na göre, yenileşme ile birlikte Türk şiirindeki ahenk bozulmuş ve klasik şiir tutkunları da bundan etkilenmişlerdir.[19]

Mavi dergisinde yazan Teoman Civelek ise "Ölü Şiirimiz" adlı yazısında klasik Türk şiirini nitelendirirken dışarısı ile ilgisi bulunmayan, soyut, yaşamdan, tabiattan ve kendi toprağından uzak olan bir edebiyat tanımlamalarını kullanmıştır. Kendisine göre, klasik Türk edebiyatının güzellikleri dağınık ve parça parça halindedir.[20]

Mavi dergisindeki bir yazısında şair Cahit Külebi, yeni şiirin kafiyesiz ve vezinsiz olmasının yadırganmasını eleştirmiştir. Külebi'ye göre, yeni şiirde romantizm ile bütünleşmiş bir realizm bulunmaktadır. Bunun en belirgin olanı farklı şairlerin

---

[14] Bkz. Öztürk Emiroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*, II. Baskı, Ankara, 2008.
[15] Bkz. Öztürk Emiroğlu, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008, s. 169-182.
[16] Betül Özçelebi, *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri (1951-1960*), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 255.
[17] Ömer Faruk Toprak, "Şiirimiz II", *Kaynak*, No.51, Ankara, Nisan 1952, s.118.
[18] Ömer Faruk Toprak, "Yeni Şiirimiz Üzerine Aykırı Düşünceler I- Çizgi Dışı", *Kaynak*, No.100, Ankara, Kasım 1954, s. 316-317
[19] Bâki Süha Ediboğlu, "Müdafaa!", *Kervan*, No.5, Şubat 1952, s. 3.
[20] Teoman Civelek, "Ölü Şiirimiz", *Mavi*, No.5, Mart 1953, s. 7.

vatana ve gündelik yaşama yaklaşımlarıdır. Yeni şiire mantıksız ve garip denilemez. Gerçekte Türk şiiri hiçbir dönem bu devirde olduğu gibi akıl süzgecinden geçmemiştir.[21]

Türk Dili[22] dergisinde yazdığı *Aruzda Yeni Şiirin Sesi* adlı yazısında şair Mustafa Şerif Onaran, Yahya Kemal ile birlikte aruza meyledenler ve onu beğenmeyenler olarak iki anlayışın ortaya çıktığını belirtir. Yazar, Mehmet Çınarlı'nın aruz vezni ile yazdığı şiirleri eleştirmiş ve aruz kullanmak kolay, asıl olan "kendi şiirinin yolunu bulmak için yeni bir ses bulmaktır." şeklinde ifade etmiştir.[23]

Hisarcılardan Munis Faik Ozansoy ise yeni şiire ilişkin düşüncelerini belirtirken yeni bir akıma ayak uyduran şiiri yadırgamamakta fakat yeni şiiri "yıkılmış ahşap konaklar üzerinde biten soysuz gecekondular veya çimento yapılar gibi" ifadesiyle çok kabullenmediğini belirtmektedir.[24]

Eski şiiri tamamen dışlamış başka yazarlar da bulunmaktadır. Klasik şiiri ve halk şiirini tıkanmış, durmuş ve gelişimi olmayan alanlar olarak kabul eden şair Muzaffer Erdost, klasik şiir ve halk şiiri üzerinde uğraşılsa bile yeni bir şey bulmanın mümkün olmadığını vurgular. Akıldan ziyade duygunun ön planda olduğu halk sanatı için kültürsüz ve akıl dışı nitelendirmesi yaparak halk şairlerinin yapmacık olmayan konuşmasını da sanatın tabiatına uygun bulmamıştır.[25]

Toplumsal gerçekliğin en önemli temsilcilerinden Attila İlhan, hece ile şiir yazan şairlerin milli edebiyat söylemleri ile Garipçilerin şekil olarak oluşturmuş oldukları Batılı, taklit özenti şiirin Türk edebiyatında yer bulduğunu, bunun edebiyatı aşağılara çektiğini ve şekilci Batılılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir. Yazara göre, bu anlayışların yanı sıra savaştan sonra matbaa ve yayıncılık yatırımları ile oluşan "Osmanlıcı temayüller" halka yayılım göstermişlerdir. Türk şiirinin gelişim sürecinin istendiği gibi olmadığından yakınan İlhan, düşüncelerini şu şekilde dile getirir:

---

[21] Cahit Külebi, "Yeni Şiir", *Mavi*, No.10, Ağustos 1953, s. 2.

[22] Türk Dili 1951 yılından itibaren Türk Dil Kurumu tarafından neşredilmiş olan bir dergidir. TDK, dergi yayını yanında yazar ve şairler için yıllık olarak ödül törenleri de düzenleyerek edebiyat alanına yön veren bir kurum olmuştur. Bkz. Sema Çetin, Baycan; *Türk Edebiyatında 1951-1961 Yıllarında Edebî Eleştiri*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Ankara, s. 41.

[23] Mustafa Şerif Onaran, "Aruzda Yeni Şiirin Sesi", *Türk Dili*, No.128, 1 Ocak 1954, s. 189.

[24] Munis Faik Ozansoy, "Yeni Şiir", *Hisar*, No.45, 1 Ocak 1954, s. 3.

[25] Muzaffer Erdost, "Yenileme", *Evrim*, No.1, Mart 1954, s. 5.

"Eğer memleketimizin Batılılaşması normal ve doğru saydığımız taraftan başlamış, ilkin toprak reformu ve sanayileşme gibi meseleler esaslı surette halledilmiş olsaydı; içtimaî bünyemizin, millî köklerini kaybetmeksizin, Batılı metotlarla pişirip kurtaracağı terkip sanat sahasına da şamil olacak, Türk sanatı gerek muhtevası gerek formu itibariyle aynı zamanda millî, medenî, ileri, aydınlık ve Batılı olabilecekti."[26]

İlhan'ın 1940'lı yılları eleştirdiği bir yazısında esas olarak tek şef, tek parti ve tek milletin olduğu bu dönem edebiyatında Nurullah Ataç'ın edebiyat dünyasına adını yazdırdığını belirtmiştir. Yazara göre, edebiyatta olan tek parti düzeninin tasfiye edilmesi, yeni yolların aranması gerekmektedir.[27]

İlhan, İkinci Dünya Savaşı sonrası Türk şiirini konu aldığı *Sosyal Realizmin Münasebetleri veya Başlangıç* adlı yazısında o dönem şiirini gelenekçi olan eski kesim ile Batıdaki gibi şiir yaratmayı isteyen yeni kesim olarak sınıflandırmaya gitmiştir:

"(Yenilerin) kimisi işin alayında görünüyor, şiir ile espriyi karıştırıyor, tuhaflıklar sürrealist oyunları 'yeni sanat' diye öne sürüyordu. (Bobstiller, yani Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat vs.) Kimisi 'aktif realizm' taraflısı idi, sanatın işçi sınıfı adına siyasî bir realizm yapması konusunda ısrarcıydı.. (Akıncıoğlu, H. İ. Dinamo, A. Kadir, Ö. F. Toprak, Rıfat Ilgaz vs.) Kimisi dar bir formalizmle bir çocuk realizmi arasında titreşiyor, şuuraltının yanında eşya metafiziğine yahut içe kapanıklığın krizlerine uzanıyordu. (Belli bir sıfatı olmayanlar: Behçet Necatigil, Fazıl Hüsnü, Cahit Külebi, Cahit Sıtkı vs.)"

Yeniler içerisinde yer alan üç kesim taklit ve kozmopolit eğilim sergilemiş, yeni edebiyat öncüleri yazarlar alaturka Osmanlı sanatını başarı ile devşirmişler, ancak milli ve özgün anlamda terkibi sağlayamamışlardır. Eskiler ise Osmanlı geleneği ve XIX. yüzyıl Batı düşüncesini birleştirenler ve İslâm geleneğine bağlı kalmış olanlar ve Orhun Kitabeleri'ne dayanmayı tercih eden Turancılar şeklinde üç kesime ayrılmışlar. Eski ve yeni kesimlerde millî ve özgün Türk sanatına ulaşmayı çok mümkün görmemiş olan

[26] Attila İlhan, "Yeni Edebiyata Suikast II-Edebî Manada Batılılaşmamız yahut Şeklî Batılı Edebiyat", *Kaynak*, No.89, 15 Aralık 1953, s. 229-230.
[27] Atilla İlhan, "Yeni Edebiyatımızda Tek Parti Zihniyeti", *Kaynak*, No.93, Nisan 1954, s. 100-104.

İlhan, sosyal realist bir yazar olarak Batılı estetik görüş ile milli koşullar içerisinde şiirin ele alınmasının ve çözümlenmesinin yanında olmuştur.[28]

O devrin düşünce hayatını yansıtan dergiler arasında bulunan *Yeni Ufuklar* dergisi toplumun içinde yer aldığı yeni kültür ve medeniyet dairesinde eski değerlere yaklaşımın nasıl olacağına ilişkin bir soruşturma düzenlemiştir.[29] Soruşturmada sorular tarihçi ve siyasetçi Adnan Adıvar, edebiyatçı Yaşar Nabi, Sabahattin Eyüboğlu, Samim Kocagöz, Orhan Kemal, felsefeci Takiyeddin Mengüşoğlu'na yöneltilmiştir. Adnan Adıvar verdiği yanıtta geçmişi inkâr etmenin yanında geçmişte yaşamanın da yersiz olduğunu, Sabahattin Eyuboğlu ise eskiyi tekrar yaşatmayı esas almıştır. Yaşar Nabi ise kaybolan geleneklerin diriltilmemesi, devam edenlerin de yok edilmemesini uygun görmüştür.[30]

Takiyeddin Mengüşoğlu ise bir ulusun geleneklerinin devamlı değiştiğini ve tasfiye olduğunu belirtmiş, ilerleyen toplumların statik gelenekleri bulunmaz, demiştir. Bu sadece ilkel toplumlarda görülebilir. Geleneğe bağlılığın artmasıyla ilerleme ve gelişme daha az olur. Mengüşoğlu, bariz olarak son otuz kırk yılda ilerlemelerin yaşandığını, bunun geleneğin tasfiyesi ile gerçekleştiğini ve terk edilen geleneklerin diriltilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir.[31]

Orhan Kemal'in düşüncesine göre Türk toplumundaki "ileri-geri" ve "eski-yeni" çatışmasının nedeni inkılabın eksikliği ve inkılapların kendini topluma yeterince kabul ettirememesidir. Samim Kocagöz'ün düşüncesi ise eski değerlerin maneviyat ve iktisadi durum ile ilişkisine göre ele alınmasıdır.[32] Soruşturmadan görüldüğü gibi gelenek inkâr edilmemekte, ancak geleneğe bağlı kalınması da arzu edilmemektedir.

Yeditepe[33] dergisinde Vehbi Cem Aşkun tarafından yazılmış bir yazıda bugünkü şiirin geçmişinin yüz yıl olduğunu ileri sürmüştür. Gelenek ve görenekten uzaklaşılmasa

[28] Attila İlhan, "Sosyal Realizmin Münasebetleri yahut Başlangıç", *Mavi,* No.21, 1 Temmuz 1954, s. 1-2.
[29] Bkz. Ümit Akagündüz, *Yeni Ufuklar Dergisi Perspektifinde Türkiye'de Düşünce Hayatı (1952-1965),* Yüksek Lisans Tezi: Ankara Üniversitesi, 2007.
[30] Yeni Ufuklar; "Soruşturma", *Yeni Ufuklar*, No.10, Temmuz 1954, s. 45.
[31] Yeni Ufuklar; "Soruşturma", s. 48.
[32] Yeni Ufuklar; "Soruşturma", s. 50.
[33] Yayın hayatına 1950 yılında başlayan Yeditepe, Hüsamettin Bozok' tarafından çıkarılmış bir edebiyat dergisidir. İlki 1955 yılında düzenlenen Yeditepe Şiir Armağanı'yla 1984 yılına kadar edebiyat alanında kendine güçlü bir yer edinen uzun soluklu bir dergi olmuştur. Bkz. Hülya Daran, *Yeditepe Üzerinde Bir*

dahi özü itibarıyla eski ile kıyaslanmayacak derecede değişikliklerin olduğunu ifade etmiştir. Bu değişimlerin en önemlisi ise şiire gündelik yaşamın konu edilmesidir.[34]

Türk edebiyatında kabul edilen değerler sisteminin olup olmadığı hususunda *Mavi* dergisi de soruşturan bir anket çalışması yapmıştır. Anket soruları dönemin 1950 kuşağı hikâyecileri olan Orhan Duru, Bumin Güney, Demir Özlü, Muzaffer Erdost, Yılmaz Gruda, Güner Sümer gibi edebiyatçılara yöneltilerek[35] alınan yanıtlarda gelenek düşüncesinden uzaklaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Atilla İlhan bir süre sonra bu tür tartışmaların yararlı olduğu ve bu tartışmanın da kendisi tarafından başlatıldığını, sonucunda ise sosyal gerçekliğin temellerinin atılmış olduğunu belirtir.[36]

Pazar Postası[37] yazarlarından Ümit Ölmez, klasik Türk şiirinin gerçeklerle bir alakasını bulunmadığını ifade ederek Nedim, Bâkî, Yahya Kemal, Fuzûlî, Şeyh Gâlib, Bağdatlı Rûhî dışında olan klasik şairlerin unutulmasını önerir.

Cumhuriyet Dönemi'nin önemli sanatçılarından Ahmet Hamdi Tanpınar ise "Eski Şiir" ve "Eski Şairleri Okurken" başlıklı yazılarında klasik Türk şiiri konusunda yanıldığını: *"Eski şiirin tadı gittikçe beni daha fazla sarıyor. O kadar ki, divanlardan ayrı geçirdiğim zamanlara acıyasım geliyor. Bir zamanlar ben de onu kâh yaşa kâh etrafımdaki havaya uyarak ihmal etmiştim; şimdi içimde onu her şeklinde daha mütekâmil ve yüksek bulmaya çalışan bir taraf var."*[38] şeklinde belirtmiştir.

Klasik Türk şiirinde en çok işlenen konulardan biri olan tasavvuftan sıklıkla faydalanan Necip Fazıl Kısakürek, *Yeni Adam* dergisinin düzenlediği bir ankette klasik şiiri güzellik ve ideal Türk sanatı açısından önemsiz bulduğunu dile getirmiş, ardından eski eserlerimizin birer kültür belgesi kabul edilip yeni harflere aktarılması gerektiğini vurgulamıştır.[39]

İnceleme, Yüksek Lisans Tezi: Çukurova Üniversitesi, Adana, 2004; Satı, Yücel; *Yeditepe Dergisi Etrafında Gelişen Edebî Faaliyetler* (1950-1960), Yüksek Lisans Tezi: Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007.

[34] Vehbi Cem Aşkun, "Bugünkü Şiirimiz", *Yeditepe*, No.64, 1 Temmuz 1954, s. 3.

[35] *Mavi*, No.27, 1 Şubat 1955, s. 6-8

[36] *Son Mavi,* No.29-2, 1 Mayıs 1955, s. 7-11.

[37] Pazar Postası, 1951-1959 yılları arasında dört yıllık kesintiye rağmen yayımlanmaya devam ederek, İkinci Yeni şiirini edebiyat âlemine tanıtmış olan dergi olarak önem kazanmıştır. Bu haftalık derginin Yazı işlerini yöneten kişi Muzaffer Erdost'tur. Bkz. Ferhat Korkmaz; Pazar Postası'nın Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2007.

[38] Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yayınları, 4.Baskı, İstanbul, 1995, s. 17.

[39] Yeni Adam, "Edebiyat Anketimiz-Necip Fazıl'ın Cevabı", S. 13, 1934, S. 7.

1938 yılında neşrettiği "Yeni Türk Sanatkârı Yahut Frenk'ten Türk'e Dönüş" isimli yazısında Sabahattin Eyüboğlu, klasik şiire karşı çıkan edebiyatçıların olgun eserler ortaya koymalarının imkânsız olduğunu ve klasik şiiri manalarla dolduramayan, onu geliştiremeyen şairin de yarım yamalak bir şair olacağı yönünde bir değerlendirmede bulunmuştur.[40]

Cumhuriyet Dönemi'nde geleneğe bağlı kalarak klasik şiir unsurlarını şiirlerinde kullanmayı tercih etmiş sanatçılarımızdan biri de Sezai Karakoç'tur. Karakoç, bir yazısında *"Şair gelenekledir ki, başka bir zamanda yaşar, geçmiş şairler onunla çağdaş, o geçmiş şairlerle çağdaş olmuştur. Onlarla diyalog kurmuştur. Bir tür alışveriş başlamıştır."* şeklinde çağdaş şair ile gelenek arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir.[41]

Gelenek, edebî bir terim olarak belli bir zaman aralığında kabul gören değerler ve birikimlerdir. Cumhuriyet Dönemi'nde bu kavram eskicilik-yenicilik tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Geleneği inkâr edenler ve geleneği taklide düşmeden sürdürmeyi savunanlar olmak üzere iki karşıt grup ortaya çıkmıştır. Geleneğe tepki gösterenlerin olması son derece doğal bir durum olmakla birlikte bir anlamda da bu durum, geleneğin devam ettiğinin göstergesidir. Daha sonraları eskicilik-yenicilik tartışması gericilik-ilericilik boyutuna çekilmeye çalışılmıştır. Bazı şairler geleneği ne kadar inkâr etseler de bazen bilinçli veya bilinçsiz klasik şiirin büyüsüne kapılmış, klasik unsurları şiirlerinde kullandıkları görülmüştür.

1.2. Geleneği Sürdürmek ve Gelenekten Yararlanmak

Geleneği sürdürmek, bir şey değiştirmeden devamını sağlamak, bu bağlamda taklit etme anlamını taşır. Şiirde geleneği sürdürmek ise daha önceden bir gelenek oluşturmuş olan hâldeki veya çağdaşı bir şiirin unsurlarından tümünü ya da bir kısmını aynısı veya belirgin olarak yeniden üretilmiş olmayacak şekilde sürdürmektir. Burada bir zenginlik, estetizm, üretim, verim olması beklenemez. Örnek olarak Yahya Kemal döneminde ve günümüzde örnek alınan şairler arasındadır. Fakat kendisine öykünüp şiir geleneğini sürdürmek, sadece kendisinin kimliği ile bütünleşen, ona yakışan şiirinin bir taklidi olur. Bu durumda oluşturulan ürün de kendini ele verir.

[40] Sabahattin Eyüboğlu, "Yeni Türk Sanatkârı Yahut Frenk'ten Türk'e Dönüş", *İnsan*, S. 1, 1938, s. 35.
[41] Sezai Karakoç, *Edebiyat Yazıları-1*, Diriliş Yayınları, 3.Baskı, İstanbul, 1982, s. 95.

Sanatta geleneği ön planda tutmak, sanatı üretirken onu yol olarak tercih etmek, ilk aşamada gelenek kavramının karşılığına ters düşer. Zira gelenek zaten vardır, zamana göre değişmiş olsa da belirli oranlarda varlığını sürdürür. Bu bağlamda yeni Türk şiirinde bilinçli olarak geleneğin öncelenmesinin tepkisel bir olgu olması düşünülebilir. Nurullah Çetin, gelenekten yararlanmanın izlek olarak belirmesini genelde Batılılaşma hareketlerinin bir neticesi olduğunu belirtmektedir. Batılılaşma genelde tarihi, eskiyi, dinî ve millî değerleri, geleneksel birikimin reddedilmesi, kendine yabancılaşma, ötekine tapınma şeklinde algılandığından, edebiyatta bunun yansımaları görülebilir.[42]

İdeal olanın, "kökü mazide olan ati"ye sarılmak olsa da klasik Türk edebiyatı ile yerel olana yüz çevirerek, Batılı ve moderne yönelen Türk şiiri başka bir ifade ile "yanlış Batılılaşma" nedeniyle geleneği reddetmekte ve köksüzlük durumuna gelir. Bunun Cumhuriyet'ten sonraki dönemde değişmeye başladığını düşünmeye Çetin, "Bütünü olmasa da bir kısım şairler reddedilen, görmezden gelinen, aşağılanan eski kültür birikimimizi keşfetmeye, yararlanmaya, ondan beslenmeye, farklı amaçlarla bunu kullanmaya başladılar." demektedir.[43]

Gelenekten yararlanma, geleneğe dönüş, geleneği yeniden üretmek, gelenekten beslenme gibi kavramlar ile ifade edilen uğraşlar her zamanda var olmuştur. Bu geleneğin varoluşunun doğal bir sonucudur. Ancak bazı durumlarda edebiyat dışındaki etkiler çabaların düzeyini, dozunu belirleyebilecek olumsuz özneler olabilir.

Geleneğin yeniden üretilmesinde temel hedef, yeni şiir veriminin köklerine bağlı kalarak kazandıracağı sağlam temeller üzerine inşa etmektir. Bu bağlamda gelenek, estetik bir malzeme olarak geliştirip değiştirdiği üste taşıdığı estetik unsurları ve bir öze karşılık gelmesiyle şimdiye aktarılması mümkündür. Geleneğin bir malzeme olarak kullanılmasıyla kültürel kodların ifadesinden ve anlam derinliğinden kaynaklanan köklülük, estetik unsurların kullanımı ile sanatsal gelişmişliğe bütünleşme, önceki kazanımlara basarak yüksek estetik güzelliğe erişmek, öz olarak kullanımıyla ise içinde yaşanılan toplumu canlı tutan, şair olma duyarlılığını yeni olanla buluşturma amacına ilişkindir. *"Bu şekilde bir gelenekten yararlanma etkinliğinde edebiyatçı, eski olan*

[42] Nurullah Çetin, *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri,* Akçağ Yay., Ankara, 2012, s. 20.
[43] Çetin, *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri,* s. 20.

geleneksel malzemeyi, somut, düz ve bilinen bağlamından kopartır, dönüştürür, değiştirir ve yenileyerek, zenginleştirir ve o geleneğin farklı bir ruh ve şekil içerisinde devamını sağlar. Geleneği sürdürmekte gelenek, aynen hiç değiştirilmeden devam ettirilir, geleneği dönüştürerek işlemekte ise farklılaştırılarak gelenek devam ettirilir. Bu Tanpınar'ın bilinen ifadesiyle 'değişerek devam etmek ve devam ederek değişmek'tir." [44] Bunların sağlanabilmesi ise tarih şuuruna sahip olmayı gerektirir.

2. HİSARCILAR

Tanzimat'tan sonra bir araya gelmiş olan edebî grupların ortak özelliğinin kendilerinden önce var olan edebî grupları tenkit etmeleri olduğu söylenebilir. Bu grupları edebî uğraşlarının değersiz olması, Batı'yı taklit ve yeniliği yanlış anlama, edebiyat alanına yeni ses getirememe gibi nedenler ile eleştirerek, kendilerinin bunlardan iyisini yapabileceklerini gösterme eğiliminde olurlar. Bu alandaki çekişmelerin ilki Servet-i Fünûn topluluğunu eleştiren Fecr-i Âticiler olmuş ve kendilerinden önce edebiyat yapılmadığını ileri sürmüşlerdir.

Garipçiler kendilerinin dönemine kadar gelen geleneksel şiir anlayışını tamamen reddederek, kendi şiir anlayışlarını ileri sürmüşlerdir. Garipçilerin tutumuna karşı çıkan Hisarcılar ise Hisar dergisinde kaleme aldıkları yazılarla, Garip şiir hareketine karşı tepki olarak oluştuklarını belirtirler. Mehmet Çınarlı bu tepkilerini köşesinde özellikle belirtmiştir. Çınarlı, köşesinde yeni şiir savunucularının anladığı herhangi bir kurala bağlanmamış rastgele söylenişler ifadesini kullanmıştır. Orhan Veli ile onun izinden gidenler, eski şiirin disiplinlerini yok kabul ederek sorunun çözüldüğünü düşündüklerini ve özgün şiir tarzını yarattıklarını sanıyorlardı. Bunlar şiirde anlam arayanlara karşı saçma sapan anlayış içine girmişlerdir.[45] Çınarlı'nın ifadelerinden yola çıkılarak bu yargının ortaya konmasını sağlayabilecek aşağıdaki gibi pek çok Orhan Veli şiiri bulunmaktadır:

"Çayın rengi ne kadar güzel,

Sabah sabah Açık havada!

Hava ne kadar güzel!

[44] Çetin, *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri,* s. 22.
[45] Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, s. 58.

Oğlan çocuk ne kadar güzel!

Çay ne kadar güzel!"[46]

Şiirinde olduğu gibi uyak kullanılmadan düz yazıya yakın şekilde söz sanatlarının yer almadığı bir biçim söz konusudur.

Hisarcıların bir araya gelmesinde en etkili faktörün sanatçıların belirli bir edebî çizgide geleneklere bağlı şekilde sanatlarını icra edebilme isteğidir. Garip hareketi nedeniyle şiirde ortaya çıkan "kuralsızlığa" karşı sistemli olarak ilk karşı koyuş, 16 Mart 1950 tarihinde ilk baskısını yapmış olan *Hisar* dergisi ile etrafında toplanmış gençlerden gelmiştir.[47]

Edebî bir topluluğun oluşumunda belli başlı faktörler etkili olmaktadır. Dönemin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel gelişmelerinin karşısında ortak edebiyat ve sanat anlayışını benimsemiş kişilerin oluşturmuş olduğu bu toplulukların Türk edebiyatını zenginleştirdikleri belirtilebilir. *Hisar* dergisinin etrafında toplanan topluluğun serüveni de Ankara'da başlamıştır. Ankara hem dönemin başkenti olarak hem de sanatsal etkinliklerin yoğun olarak düzenlendiği bir şehir olması nedeniyle edebiyatın kalbi denebilecek bir konumdadır.

Munis Faik Ozansoy Hisar topluluğunun içerisinde en büyükleri olup, Ankara'da daha önceden bulunmuş ve şiirleri farklı dergilerde yayımlanmıştır. Ozansoy, genelde şiirlerini aruz ölçüsü ile yazmış bir şairdir. Topluluğun diğer üyelerinden olan İlhan Geçer ise Bursa'da subaylık görevinin ardından Ankara'ya gelerek, Basın Yayın Genel Müdürlüğü görevini icra eder. Mehmet Çınarlı ise Hisar topluluğunun en önemli ismi olarak Ankara'ya 1943'te gelerek üniversite öğrenimine başlamıştır. Topluluktaki diğer üyelerden Mustafa Necati Karaer ile Gültekin Samanoğlu ise Ankara'da bulunan ve harp okulunda öğrenim gören arkadaşlardır. Hisar dergisinde toplanacak olan isimler arasında Munis Faik Ozansoy ile Mehmet Çınarlı'nın tanışması önemli bir husustur. Zira derginin temelleri bu vesile ile atılır.[48]

[46] Mehmet Fuat (ed.) *Orhan Veli Seçme Şiirler*, Adam Yay, İstanbul, 1997 s. 12.
[47] Ali Bulut, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar" *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6, Samsun, 1991, s. 1.
[48] Gültekin Samanoğlu, Hisardan Portreler "Mehmet Çınarlı", *Hisar*, S. 20, Aralık 1951, s. 14.

1948 ve 1950 yılları arasında ayda bir Ankara Halkevi'nde gerçekleştirilen şiir günleri, Türk şiir geleneğinden ayrılmadan günün şiirini vermeyi isteyen, sanatta milli köklerine bağlı olan ve o dönem şiirdeki erozyondan rahatsız bir grup gencin tanışmalarında etken olmuştur. Bu gençlerin Ulus'taki İstanbul Pastanesi'nde gerçekleştirdikleri edebiyat sohbetleri bir yayın organından mahrum olduklarını hissettirmiştir. Gençlerden sekizi önlerinde Munis Faik Ozansoy olmak üzere bir dergi çıkarma kararı alırlar. Dergi çıkarmaya karar veren gençler Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, İlhan Geçer, M. Necati Karaer, Fikret Sezgin, Yahya Benekay, Hasan İzzet Arolat ve Osman Fehmi Özçelik'tir.[49] Bunlardan Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, Munis Faik Ozansoy, M. Necati Karaer, İlhan Geçer *Hisar*'da toplanmadan önce kaleme aldıkları şiirleri ile çeşitli dergilerde tanınmışlar ve Türk edebiyatına mal olmuşlardır. Herhangi bir maddi olanağa sahip olmadan, sanat aşkı ile yola çıkan gençlerin heyecanı Gültekin Samanoğlu tarafından aşağıdaki gibi dile getirilmiştir:

"Üç dört sene evvel bir kış gecesi sanatsever arkadaşlarından biriyle Çınarlı'nın odasında konuşuyorduk. Tahta merdivenleri yeni silinmiş olan ahşap bir evin üst katına çıkarken ayaklarımızın üşüdüğünü hala hatırlarım. Söz dönüp dolaşıp şiire geliyor, bir türlü gerçekleşmemiş olan ideallerimizin yakınlığına tanık oluyoruz. Sanat için benim endişelerim onunkilere, onun dertleri de benimkilere o kadar çok benziyor ki, birdenbire anlaşıveriyoruz. Diyebilirim ki Hisar'ın doğuşunda o gecenin epey rolü oldu. O güne gelinceye kadar birçok kez konuşmamıza rağmen, nedense geç vakitlere kadar oturduğumuz o gece bir başkaydı... Neler konuşmuyorduk. Sanki birbirimizi bir daha hiç görmeyecekmişiz gibi her şeyimizi anlatmak hırsı ile çırpınıyorduk. Ne üşüdüğümüzün ne de uykusuzluğumuzun farkındaydık."[50]

İstanbul Pastanesi'nde yapılan toplantıda gizli oyla seçim yapan gençler Mehmet Çınarlı'yı dergi sahipliğine, İlhan Geçer'i ise yazı işleri müdürlüğüne getirmişlerdir. Derginin adı önce "Kale" olarak düşünülse de "Hisar" olmasında karar kılınmıştır. Nevzat Şahin derginin 4. sayısından itibaren topluluğa katılmıştır. Fakat Fikret Sezgin, Yahya Benekay ve H. İzzet Arolat'ın ayrılması ile topluluğun sayısı 7'ye iner. Hisar dergisinin yayımına ara verdiği 1957-1964 yılları arasında ise O. Fehmi Özçelik'in

[49] Mehmet Çınarlı, *Sanatçı Dostlarım*, İstanbul 1979, s. 44.
[50] Samanoğlu, a.g.m., s. 14-15.

avukatlık mesleğine yönelmek istemesi ile edebiyat ortamından ve topluluktan ayrılması gerçekleşir.[51]

Hisar dergisi ikinci yayın dönemine 6 kişi ile başlamıştır. M. Faik Ozansoy'un 1975 yılında vefatı ile başyazarını ve ilk kurucularından birini yitirmiş olur. Bu aşamadan itibaren topluluğun çekirdek kadrosunu beş kişi oluşturur. Bunlar derginin 1980 Aralık ayına kadar yani *Hisar* dergisinin yayın hayatının sonuna kadar görevlerini devam ettirirler[52]. *Hisar* dergisi tüm çabalara rağmen 1980 Aralık ayındaki son sayısı ile kapanır. Mehmet Çınarlı, "Hoşça Kalın" adlı veda yazısında derginin kapanma nedenlerini beklenen sonun gelişi şeklinde ifade eder. *Hisar* dergisini geleneklere bağlı, yabancı taklitçisi olmayan, siyasî baskılardan yılmayan ve halk diliyle edebiyat yapan savaşçı şeklinde nitelemiştir.[53]

Gültekin Samanoğlu tarafından kaleme alınan *Ağıt* adlı veda şiirinde derginin kapanması konusu işlenmiştir:

"Gelenekten emsin diye özsuyunu
Bir fidan dikmişiz; kökü derinlerde.

Anamızın ak sütü sulamış onu,
Gönül gözlerimizden güneşi almış.

Meyveye durmuş en karanlık günlerde,
En kıraç topraklara dal budak salmış…
Sevgi yolunda sabırlı, ağırbaşlı;
İnancın doruğunda ulu bir çınar,
İyiye güleç, kötüye çatık kaşlı

Yeniden doğuşa uzanmış, her gün
Kavruk dillere, büngül büngül bir pınar;

[51] Bkz. Öztürk Emiroğlu, "Hisar Topluluğunun En Genç Üyesi Osman Fehmi Özçelik 50 Yıl Sonra Hisarcıları ve O Dönemin Sanat-Edebiyat Ortamını Anlatıyor", *Dil Dergisi*, S. 108, Ekim 2001, s. 53-63
[52] Bkz. Hıfzı Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", *Türk Yurdu*, S. 132, 1998, s. 62-65.
[53] Mehmet Çınarlı, "Hoşça Kalın", *Hisar*, Sayı: 277, Ankara, 1980, s. 6.

Çağdaş ve öze dönük, tazecik sürgün.

Derken, çiğ rüzgârların körüklediği
Yangına, dimdik ayakta; düşmüş yenil,
Başlayamamış özlemle beklediği
Umursamazların dilindeki yağmur

Aksütler çekilmiş, analar gücenik;
Gönül gözlerinde yaşlar, tomur tomur"[54]

Hisarcıların dostluğu 30 yılın üzerinde devam etmiştir. Ancak *Hisar* dergisinin yayın hayatı 23 yıl 11 ay devam etmiştir. Hisar dergisi 1940'lı yıllarda Türk edebiyatının gelenek ile zayıflayan bağını tekrar güçlendirebilmek, yazdıklarını edebiyatseverlere ve sanata ulaştırmak, edebiyat ortamının ileri seviyeye getirilmesi, kökü mazide ati çizgisinde eserlerin verilmesi, sosyalist sanat anlayışı karşısında bir sanat hareketi oluşturulması amaçlarıyla yola çıkar. Dergi amaçlarında taviz vermeden uzun süre yayımlanır. İlkeli yayınları nedeniyle 1950-1975 yılları arası T. Sait Halman tarafından "Hisar Çığırı" olarak nitelendirilir. Kendisine göre *Hisar Çığırı*'nda, genelde sanatta olmak üzere özelde edebiyatta ve daha özelde ise şiirde gelenekle yenilik kuvvetli bir sentez ile bağdaştırılmaya çalışılmıştır.[55]

Süreli yayınlarda ilk sayıda genellikle amaç ve ilkelerin olduğu manifesto/ beyanname yayımlanır. Hisarcılar ise okuyucuyu kararında serbest bırakabilmek amacıyla bunu yayımlamamışlardır. Bu durum Hisarcıların nelerin yanında yer alacaklarını, nelere karşı olduklarını bilmeyen, henüz sanat görüşleri netleşmemiş olan bir topluluk şeklinde nitelendirilmelerine neden olur. Bu haksız nitelemeleri aşmak isteyen *Hisar* yazı kurulu, derginin yayın hayatına başlamasından 17 yıl sonra üçü edebiyat olan, biri dil olan dört maddelik ilkelerini Türk edebiyatında ilk kez bir radyo programında açıklamışlardır.[56]

[54] Gültekin Samanoğlu, *Uzun Vuran Gölge*, Baha Matbaası, İstanbul, 1983, s. 71–72.
[55] Nevzat Yalçın, "Hisar'dan Bakınca", *Hisar*, S. 211, Ankara, Nisan 1975, s. 23.
[56] Öztürk Emiroğlu, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", *Turkish Studies,* Volume:4/I-II, Winter 2009, s. 1313.

2.1. Hisarcıların Kaynakları

Kültür ve sanat yaşamındaki oluşumlar, her dönemin siyasî, tarihi ve toplumsal gelişmelerinin bir ürünüdür. Hisar topluluğunun oluşumunda ve gelişiminde ise 1950-1980 yılları arasındaki siyasî, tarihi ve toplumsal etkenler yanında dönemin edebî ortamının etkisi büyüktür. Hisarcılar, İkinci Yeni, Maviciler gibi oluşumlarda çok partili sisteme geçişle birlikte başlayan demokratikleşme çabalarının da etkisi bulunmaktadır. 1946 yılında başlayan bu demokratikleşme sürecinde oluşan Hisarcıların edebî olarak geleneğin halk edebiyatı ve klasik Türk edebiyatı kaynağı olmak üzere iki temel kolundan beslendikleri görülmektedir. Çağdaş edebiyatta özellikle Genç Kalemler hareketi, Yahya Kemal Beyatlı, Hecenin Beş Şairi ile Ahmet Hamdi Tanpınar ile Ahmet Haşim'den etkilendikleri belirtilebilir. Hisarcılar sosyal gerçeklik, Garip ve İkinci Yeni anlayışlarına karşı çıkmaktadırlar. Kültürel olarak ise dil, din, tarih gibi değerler, anıları, yaşadıkları yerler eserlerine kaynaklık eden diğer etkenlerdir. Bu, Hisarcıların geçmiş edebiyat yanında onu besleyen kültür kaynaklarından yararlandıklarını göstermektedir.[57]

Halk Edebiyatı

Hisarcıların beslendikleri kaynakların başında halk edebiyatı gelmektedir. Hisarcılar halk edebiyatının hem mazmun, biçim, ölçü, kalıp, kafiye gibi özelliklerinden hem de halk edebiyatının kaynağı olan halk kültürü, gelenek ve görenekler, folklor değerlerinden yararlanırlar. Bundan beslenen Hisarcılar arasında Gültekin Samanoğlu ile M. Necati Karaer gelmektedir.

"Yitmemiş sıcaklığıyla gelir de gelir

Köroğlu'nun çağırdığı eski türkü,

Bakarsın rüzgâr, bakarsın yağmur,

Düş olsa bile güzel, ama nerde

Sütbeyaz bir güvercin özgürlüğü"[58]

[57] Öztürk Emiroğlu, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", *Turkish Studies,* Volume:4/I-II, Winter 2009, s. 1313-1314.
[58] Mustafa Necati Karaer, "Çağların Türküsü", *Hisar*, S. 166, Temmuz 1971, s. 20.

Karaer'in bu mısraları bunu doğrular niteliktedir. Karaer'e göre halk edebiyatı kaynağının çağlar boyu Köroğlu'nun türküsünde olan sıcaklık ile bazen yağmur bezen rüzgâr olarak devam etmektedir. Karaer, sanatçıların halk edebiyatı kaynağından beslenmelerine ve kendilerini geliştirmelerine inanmakta, aynı zamanda halk edebiyatında kullanılan redif, hece ölçüsü ve kafiye düzenine ilişkin söyleyiş kalıplarından yararlanmaktadır.[59]

Hisarcılardan İlhan Geçer de M. Necati Karaer kadar yaygın olmasa da halk şiiri şekillerinden yararlanmıştır. Modern bir şair olarak şiirlerinde aşk ve yalnızlık duygularını serbest tarzda işlemiş olan Geçer, hece ölçüsünü kullanarak halk şiiri havasında şiirler kaleme almıştır. Hisarcılardan Gültekin Samanoğlu da halk edebiyatı kaynağından beslenmiş başka bir sanatçıdır.[60]

Hisarcıların halk edebiyatı kaynağından yararlanırken halk kültüründen, köyden, kasabadan olan herkese karşı çok saygılı olmuşlardır. Kendilerini de içinden çıktığı toplumun gerçeklerinin farkındadırlar. Duygularını dile getirirken toplumsal değerlere saygı çerçevesinde, ülke gerçekliğine uygun şekilde, hoşgörü ve sevgi sınırları dâhilinde hareket etmişlerdir. İçinden çıktıkları toprağın birer çocuğu olarak, bir ideoloji içine girmeden, Anadolu'nun gerçekliğine uygun şekilde yurt sevgisini anlatan şiirler ortaya koymuşlardır. Hisarcılar Anadolu'nun modernleşme nimetlerinden yararlanmasından mutlu olmuşlar, Anadolu insanının sevincini ve derdini paylaşmışlardır.[61]

Klasik Türk Edebiyatı

Hisarcılar arasında özellikle Mehmet Çınarlı ve Munis Faik Ozansoy klasik Türk edebiyatı kaynağından beslenen isimlerdir. Klasik Türk şiiri zevki ile yazdığından dolayı Ozansoy 1940'lı yıllarda edebiyat dünyasından dışlanmış ancak kendisi aruzla yazmaya devam etmiştir. Şiirlerinden bir kısmı sanat musikisi formundan bestelenen Ozansoy'un *Gözlerin* adlı şiirinin son beyti ile Nedim'in mısraları arasında benzerlik vardır.[62]

[59] Emiroğlu, a.g.m., s. 1314.
[60] Emiroğlu, a.g.m., s. 1315.
[61] Emiroğlu, a.g.m., s. 1316.
[62] Emiroğlu, a.g.m., s. 1317.

Mehmet Çınarlı ise ruh yapısı ve dünya görüşüne uyduğundan aruz ölçüsünü kullanarak klasik şiir zevki ile yazmıştır. Şiirlerinde yaşadığı döneme uygun yalın bir dil ve imajlar bulunmaktadır. Çınarlı kendisiyle özdeşleşen neo-klasik söyleyiş tarzı geliştirmiş, eserlerinde ölçü, kafiye ve dili kendi kontrolüne alarak rahat bir söyleyişe sahip olmuştur.[63] Çınarlı'nın bir yılbaşı gecesinde duygularını ifade ettiği şiirindeki aşağıdaki beyit kendisinde olan rahat söyleyişin göstergesidir:

"Coştukça hislerim kıyısız bir deniz gibi

Kartallaşan hayalime dünya dar olmalı"[64]

Beyit bir şairin geleneğe dahil olarak ustaca yenilik yapabileceğine güzel bir örnek teşkil etmektedir. Çınarlı, duygularını bir başka yılbaşında dile getirirken beyitlerde aruz ölçüsünü şu şekilde kullanmıştır:

"Derin bir ince sızıyla burkulur kalbim

Köküyle bağları kopmuş bu süslü çam gibiyim"[65]

Şair yeni yıla girerken yapılanları yadırgamakta ve gelenekle bağların kopmasından hayıflanmaktadır. Kökünden kopan çam gibi geçmişle bağını koparmış kişi ve toplumun, gün gelip kuruyacağı endişesi şiirdeki diğer mısralarda da şair tarafından yansıtılmaktadır. Şiirdeki "köküyle bağları koparmak" ifadesi Yahya Kemal Beyatlı tarafından yazılmış *Koca Mustafapaşa* şiirindeki son mısraları hatırlatmaktadır. Mehmet Çınarlı tarafından klasik Türk şiiri estetiği ile yazılan, aynı zamanda Nedim ve Yahya Kemal'i çağrıştıran şiirler arasında "gülüm" redifli şiiri de yer almaktadır:[66]

"Saçlar ağardı, sanma ki yaşlanmışız gülüm

Vallahi neyse sendeki hoşlanmışız gülüm"[67]

Hisarcıların klasik Türk şiiri estetiği ve aruz vezni ile yazmış oldukları şiirler nedeniyle eskiden yana oldukları ve klasik şiiri savunduklarına yönelik yorumlar yapılmıştır. *Hisar* dergisinin 1951 Ekim ayındaki sayısında bu tür yorumlara ilişkin bir

[63] Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri* 2, İstanbul 2001, s. 449.
[64] Mehmet Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, Başnur Matbaası, Ankara, 1969, s. 15.
[65] Mehmet Çınarlı, *a.g.e.*, s. 31
[66] Emiroğlu, a.g.m., s. 1318.
[67] Mehmet Çınarlı, "Sanma ki", *Hisar*, S. 153, Haziran 1970, s. 17.

açıklama yer alır. Bu döneme kadar yayımlanan 18 sayıdaki 180 şiirin 32'sinde aruz vezni kullanıldığı, hece veya serbest ölçü ile yazılmış şiirlerdeki gibi aruzla yazılan şiirlerde "dil ve havanın yeni olmasına, kalıbın hâkimiyetinin olmamasına" özen gösterildiği ifade edilmiştir. Asıl eleştirilmesi gerekenin ise "hece ve aruz vezni ile şiir yazılamayacağı" ifadesinin uygunsuzluğuna dikkat çekilmiştir[68]. Hisar'ı aruzculuk ile itham etmenin hangi manaya geldiğini anlamada zorluk çektiklerini, musiki anlayışları bakımından da alaturkacılık ile suçlanmalarına bir anlam veremediklerini belirtmişlerdir. Suçlamaların dayanıksız olduğuna dikkat çekilmiştir. Çıkardıkları 18 sayının ise kendilerinin bu düşünceden uzak olduğunu ispatlamak için yeterli olduğu belirtilmiştir.[69]

Yazıda gelenek ile bağlarını koparmayacaklarını, aynı zamanda yeniliklere açık olduklarını da vurgulamışlardır. Eskiyi reddetmeden, tekrara düşmeden, taklit etmeden, gelenekten aldıkları ilhamla günün şiirini verebilme ilkelerinin bulunduğunu söylerler. Kendilerini muhafazakârlık ve aruzculuk ile suçlayanların bu tavrı takınmalarını ise şu şekilde ifade ederler:

"Yeni şairlerin bilmedikleri aruz vezni, kullanmadıkları hece vezni ile şiir yazmak gerilik, okuyup anlama için de yetişme tarzları müsait olmadığından tüm geçmiş şairlerimiz değersiz görünmektedir. Tilkinin ulaşamadığı üzüme ekşi demesi türünden basit bir duygu tezahürü ileri düşünüşün bir nişanesi şeklinde yazı ve konuşmalarında yıllarca tekrar edildi."[70]

Burada anlatılmak istenen geleneksel edebiyatı bilmeyenler açısından o zevkle eserler verenleri hiç hak etmedikleri şekilde suçlamışlar, onları kötü gösterme gayretinde olmuşlardır. Hisarcılar suçlamalar karşısında gelenekten kopmadan yenilik yapılabileceğinin gayreti içerisinde olmuşlardır.

Çağdaş Edebiyat

Hisarcılar yazılarında Tanzimat sonrasındaki çağdaşlaşma sürecinden taraf olduklarını belirtmişlerdir. Fakat Batı Avrupa edebiyatlarının bir kopyası olmasından dolayı çağdaş edebiyat ürünlerine karşı çıkarlar. Hisarcılar çağdaş edebiyata millî tutum

[68] Mehmet Çınarlı, "Açıklamak Gerekirse", *Hisar*, S. 18, Ekim 1951, s. 6.
[69] Emiroğlu, a.g.m., s. 1318.
[70] Mehmet Çınarlı, "Yeni Şiir", *Hisar,* S. 9-10, Ocak-Şubat 1951, s. 12.

taşıması durumunda taraf olduklarını, Batı eserlerinin kopyası ile millî sanat oluşturulamayacağını hatırlatırlar. Hisarcılar bu çerçevede biraz Ahmet Haşim'in sembolist anlayışı, biraz Yahya Kemal'in neo-klasik anlayışının etkisinde gelenekçi ancak içeriği modern şiirler kaleme almışlardır. Özellikle Munis Faik tarafından geleneği taklit etmeden yazılan şiirler bunu göstermektedir.[71]

Hisarcılar sanatın siyasî düşüncelere hizmet vermesine karşı çıkmış, bu nedenle çağdaş edebiyat döneminde 1941 yılında yayımlanan Garip kitabı ile başlayan anlayışa karşı durmuşlardır. Şiirde kafiye ve ölçüyü atan, şiirin tasvirlerden ve hayalden kurtarılmasını amaçlayan, şairanelikten uzak olan Garip anlayışına sistemli ilk tepki Hisarcılardan gelmiştir. Fakat Hisarcıların ortaya çıkışının bildiri ile olmaması, derginin ve topluluğun Garip hareketi ve sosyalist gerçekçi bir sanat anlayışına karşı tepkili olduklarının uzun zaman görmezden gelinmesine neden olmuştur. Ancak derginin başyazarı M. Faik Ozansoy ile Mehmet Çınarlı'nın dergideki yazıları iki anlayışın karşısında olduklarını göstermiştir.[72]

Hisarcıların Garip şiir anlayışı dışında, Garip anlayışının destekçisi Nurullah Ataç'a, sosyalist gerçeklik anlayışına sahip olan *Mavi*, *Yeni Ufuklar* gibi dergilere de karşı çıkmışlardır. Hisarcılar aynı zamanda İkinci Yeni şairleri de gelenekçi ve çağdaş olamamış, Araf'ta kalmış sanatçı olarak kabul ederler.[73] Mehmet Çınarlı, bu şairlerin konumunu şu şekilde belirler:

"Zavallı 'İkinci Yeniciler' artık iki câmi arasında kalmış beynamaz gibiydiler. Aydını, en aydını da dahil, okuyucuya kendilerini sevdiremedikleri gibi, eylemci marksist"leri de kızdırmışlardı. Soyuttan, anlamsızdan vazgeçip, doğru dürüst şiir yazmak güç, hele böyle bir yol tutarak sivrilmek, birbirlerini öve öve balon gibi şişirdikleri şöhretlerini devam ettirmek imkânsızdı. Çareyi marksist yazarlara yaklaşmakta buldular. Önce onlara dergilerinin sayfaları açıldı, sonra kolları, yürekleri…"[74]

Burada belirtildiği gibi çağdaş edebiyat döneminde Hisarcılar sanatı siyasî düşüncelere hizmet ettirenlerle mücadele etmişlerdir.

---

[71] Emiroğlu, a.g.m., s. 1319-1320.
[72] Ali Bulut, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", s. 1.
[73] Mehmet Çınarlı, "İşin İç Yüzü", *Hisar*, S.135, Aralık 1968, s. 3.
[74] Mehmet Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, Hisar Yay., Ankara 1970, s. 58-61.

Tarih

Hisarcılar tarihin milletlerin hazinesi, hafızası olduğunun bilinciyle Türk tarihinden de beslenmişlerdir. Hisarcıların tarihe ve geçmişe yaklaşımı, Yahya Kemal Beyatlı gibi ırkçılık içermeyen kültür ve sosyolojik milliyetçilik temeline dayanır. Daha çok İslamiyet sonrası ele alınarak tarihten güç alma anlayışının benimsendiği belirtilebilir. Ancak bundan Hisarcıların İslamiyet öncesi ile ilgilenmedikleri anlaşılmamalıdır. Onlar Türk tarihini bir bütün olarak ele almışlardır.[75]

Toplumsal hafızanın canlı tutulması, geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurarak geleceğe ışık tutabilmek için tarihe önem verilmesi gerektiği *Hisar*'da çok yazıda ele alınmıştır. Tarihin roman, şiir, hikâye gibi edebiyat ürünlerini daha fazla zenginleştirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle Hisarcıların ortaya koyduğu eserlerindeki temel temalar arasında tarih de yer almıştır. Hisarcılardaki tarih bilincinin güçlü olmasında, İlhan Geçer ve M. Faik Ozansoy dışında olanların 1923 yılından sonra doğmaları ve çocukluk dönemlerini 1930'lı yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran gücü ve ruhu tanıyarak yetişmeleri de etkili olmuştur. O dönem Kurtuluş Savaşı'na katılmış olan babalarından, dedelerinden dinledikleri anılarla Anadolu'nun farklı bölgelerinde yetişmişlerdir. Öğrencilik ve memuriyetlerinin geçtiği Ankara'da ise çocukluk dönemlerinde dinledikleri anıların kahramanlarını görerek, millî duygularını güçlendirmişlerdir. Savaş görmeden yetişen bir nesil, insanlık, vatan, millet konularında Hisarcıların duyarlılıklarının kendilerindeki yüksek tarih bilincine bağlar.[76]

Hisarcılar tarihi ve geçmişi övünülecek değer olarak değil, ders alınacak ve büyük işler yapılacak bir güç kaynağı şeklinde görmüşlerdir. Hisarcıların dışında bulunsalar da tarih, sanat ve kültür çizgisine yazıları ile yön verenler arasında Mehmet Kaplan ve Cemil Meriç de yer almaktadır. Bunların yazıları hem Hisarcılara hem de pek çok kişiye kılavuzluk etmiştir.[77]

Din

[75] Emiroğlu, a.g.m., s. 1325.
[76] Alemdar Yalçın, "Hisar Şairlerinin Otuz Yılı", *Hisar*, S. 270, Mayıs 1980, s. 15.
[77] Emiroğlu, a.g.m., s. 1326.

Din, Hisarcıların beslendiği kaynaklar arasındadır ve sanatçılara ilham kaynağı olmuştur. Mehmet Çınarlı tarafından 1970'li yıllardaki din eğitimi verilen okullara ilişkin tartışmalara dikkat çekilen bir yazıdaki ifadeler bunu doğrular niteliktedir:

"Rastgele din okulu açılması da bu okulların tamamen kapatılması da yanlıştır. Din adamının bilime sırt çevirmemesi, aydının da dine saygılı olması gereklidir."[78]

Hisarcılar dinde tefrit ve ifrata kaçılmamasını, toplumun ve bireyin ruhen sağlıklı olması için dinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır. M. Faik Ozansoy bir şiirinde garipliğini ve yalnızlığını Allah'a sığınarak giderdiğini kaleme almıştır:

"Senden yakınım kaldı mı?

Önümdesin arkamdasın…

Tanrım, insan bunaldı mı

Seni nasıl aramasın?"[79]

Hisarcılar grubu dinî değerlere oldukça fazla kıymet vermişlerdir. Fakat yazı ve şiirlerinde din konusuna fazla değinmemişlerdir.[80]

Dil

Genç Kalemler tarafından ileri sürülen dile ilişkin görüşlerin 1950 sonrası temsilcilerinin Hisarcılar oldukları kabul edilebilir. Hisarcılar Genç Kalemler'in Türkçenin sadeleşmesi için koydukları esasları benimsemişler, bu doğrultuda tasfiyeciliğe karşı olmuşlardır. Dil, Hisarcıların dört ilkesinden birini oluşturmaktadır. Bunu şu şekilde ifade etmişlerdir:[81]

"Bizim üzerinde titizlikle durduğumuz ve birleştiğimiz dördüncü nokta da dil konusudur... Yalnız şunu tekrarlayayım ki biz yaşayan canlı Türkçenin edebiyat dili olmasına taraftarız. Halkın konuştuğu dilden ayrı bir yazı dili, adeta yeni bir divan dili yaratılmasını son derece zararlı buluyoruz."[82]

---

[78] Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, s. 12.
[79] Munis F. Ozansoy, "Yakınma", *Hisar*, S. 164, Mayıs 1971, s. 20.
[80] Emiroğlu, a.g.m., s. 1326-1327.
[81] Emiroğlu, a.g.m., s. 1327.
[82] Rıdvan Çongur, "Radyoda Hisar Saati", *Hisar*, S. 113, Şubat 1967, s. 17-18 / S. 114, Mart 1967, s. 16-17-18.

Dil ve düşünce bakımından *Hisar* dergisinin adı dahi önemli bir ayrıntıya dikkat çekmektedir. Mehmet Çınarlı tarafından bu, şu şekilde açıklanır:

"...Hisar adı, rastgele uydurulmuş değildir. Bir birleşme, bir savunma anlamı var o kelimede. Hisar adı, milli kültüre ihanet eden, milli değerleri yok etmeye çalışanlara, dilimizi edebiyatımızı soysuzlaştırmayı gaye edinenlere karşı bir savaş çağrısıdır..."[83]

Hisarcıların bir araya gelmesine neden olan değerler arasında dil de yer almaktadır: *"... Biz mümkün olduğu kadar arı ve duru bir Türkçeyle yazmaya önem vermekle birlikte, dilde tasfiyeciliğin, kelimelerle ırk ayrımı yapmanın karşısına çıkıyorduk."*[84]

Mehmet Çınarlı'nın bu ifadesi dilde yenilik açısından 1960 ve 1970'li yıllarda Türkiye'de siyasî düşünceler için yapılan tasfiyeciliği anımsatmaktadır. Siyasî düşüncelere göre bilim, edebiyat, günlük yaşam, süreli yayınlarda dilin kullanımı Türkçenin doğal gelişimine ve dile ciddi oranda zarar vermiştir.[85]

Hisarcılar, herkesin toplumun ortak değeri olan dile sahip çıkması ve duyarlı olması gerektiğini istemişlerdir. Dilin gelişimine müdahale edilmesine karşı durmuşlardır. Zira dile müdahale edilmesi halkın düşüncesine saygısızlığa neden olmakta ve dilin fakirleşmesini sağlamaktadır. Yenileşmenin dilde kaçınılmaz olduğunu, fakat yenileşmenin uydurmadan ziyade türetme ile yapılmasını ve dilin kurallarına uyulması gerektiğini savunmuşlardır. Millet tarafından doğal dil kullanıldığından, edebiyat ürünlerinin de kullanılan dille yazılması düşüncesini benimsemişlerdir.[86]

2.2. Hisarcıların Sanat Anlayışı

Her edebî topluluğun bir araya geldiklerinde etrafında toplandıkları dergi ya da yayımladıkları kitabın içerisinde topluluğun ortak sanat anlayışlarını yansıtan bildiriler bulunmaktadır. Bildiride ortaya çıkma nedenlerini, yapacaklarını ve edebî ilkelerini ortaya koyarlar. Bu yazı ile edebiyat dünyasına kendilerini tanıtmış olurlar. Fecr-i Âtî

[83] S. Talat Halman, "Yirmi Birinci Yıla Girerken", *Hisar,* S. 150, Mart 1970, s. 4
[84] Mehmet Çınarlı, "Çeyrek Asır Geçti", *Hisar*, S. 210, Mart 1975, s. 4.
[85] Mehmet Çınarlı, "Dil Üzerine", *Hisar*, S. 15, Ankara, Mart 1965, s. 368-371
[86] Emiroğlu, a.g.m., s. 1328.

Türk edebiyat dünyasında bu geleneği başlatmış olan ilk edebî topluluktur. Bu toplulukla birlikte bildiri yazısı yayımlamak gelenek haline gelmiştir. Yedi Meşaleciler, Genç Kalemler, Garipçiler bu geleneği uygulamış olan edebî topluluklardır. Hisarcılar ise bu geleneği sürdürmez. Derginin yayımlanan ilk sayısında sanat anlayışlarına ya da yayın ilkelerine ilişkin bir yazı bulunmaz. Mehmet Çınarlı kurucu üye olarak buna açıklık getirecek bir yazı hazırlamak ister. Ancak Munis Faik Ozansoy bunu yapmasını uygun görmez. Kendisi vaatler ile anılmak yerine yaptıkları işlerle anılmayı istemektedir. Dergi hakkındaki kararı okuyucusuna bırakır, dergide her zaman en iyisini yapacaklarına yönelik kısa bir yazı yayımlarlar.[87]

Hisarcılar sanat ve edebiyata ilişkin bir bildiri yayımlamadıkları için bazı sorunlar yaşamışlardır. Sonuçta yaptıkları işle neyi savundukları veya karşı olduklarının ne olduğu belirsiz bir topluluk olarak nitelendirilmişlerdir. Derginin ilk yıllarında buna dair tartışmaların içinde yer almışlardır. Kendilerine yöneltilen eleştiriler için bazı dönemlerde dergide cevap niteliğinde yazılar kaleme almışlardır. Tartışmalar ve ilgili yazılar dolaylı da olsa Hisarcıların sanat anlayışına yönelik bilgi verir.[88]

Dergideki yazıların biri 1967 Şubat ve Mart sayılarında yayımlanmış ve sunuculuğu Rıdvan Congur tarafından yapılan *Ana Dilimiz* adındaki radyo programında da aktarılmıştır. Programa derginin yazı kurulunda bulunan Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Munis Faik Ozansoy, Nevzat Yalçın, Gültekin Samanoğlu, Mustafa Necati Karaer katılmış ve Hisarcıların sanat anlayışı, derginin yayın ilkelerine ilişkin konuşmalar yapılmıştır. Hisarcılar tarafından eleştirilere verdiği yanıtlar, başka dergilerdeki röportajlar, sanat anlayışları bu programda ilk kez dört ilke halinde ortaya konmuştur:[89]

"Hisar dergisinin kurucularının on yedi yıl önce bir araya gelmelerinde ve hala ayrılmamalarına neden olan sadece arkadaşlık ve dostluk değildir. Her birimizin gönül verdiği ve anlaşma sağladığı bazı ilkeler bulunmaktadır:

1. İlkelerin en önemlisi sanatın bağımsızlığı olmaktadır. Yazarın veya şairin kalemini bir ideolojinin emrine vermiş olması, sanatçının ölümünü ifade eder. Bir sanat

[87] Hisar, "Hisar 1 Yaşında", *Hisar Dergisi*, Sayı: 11, Ankara, 1951, s. 2.
[88] Hıfzı Toz, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", *Türk Yurdu*, S. 132, 1998, s. 68-69.
[89] Toz, a.g.m., s. 68-69.

eserinin propaganda aracı olmasına kesinlikle karşıyız. Bu sözlerim ile sanatçı fildişi kulesine çekilsin, hiçbir şekilde toplumun dertleri ve millî davalar ile ilgilenmeden sadece sanatını düşünmesini istemediğimi açıklamalıyım. Fakat bizlerin kabul etmediği, içimize dert olan, sanatçının doğal ve hür düşünüş ve duyuş içerisinde yaşadığı toplumu dile getireceği yerde ideolojiye saplanarak, eserlerinde ideolojinin emrettiği gibi toplumu göstermeye ve görmeye çalışmasıdır.

2. Hisar etrafında toplananların birleştikleri ilkelerin ikincisi, Türk edebiyatını bir Batı kopyası olmaktan çıkarmak ve millî karaktere kavuşturmaktır. Batı edebiyatı incelenerek bundan faydalanması gereklidir. Ancak bu kopyacılık ve taklitçilik derecesinde olmamalıdır. Bizler bu milletin edebiyatının, milletin mizacını, ruhunu, özelliklerini yansıtması gerektiğine inanmaktayız.

3. Üzerinde birleştiğimiz diğer ilke ise sanatta yenilik eski ile tüm bağları koparark soysuzlaşmak değildir. Yeni kesinlikle eskiye dayanacak ve eskiden güç alacaktır. Yahya Kemal tarafından bu 'Ne harabî ne harabâtiyim, Kökü mâzide olan âtiyim' beyti ile ifade edilir.

Geçmişle tüm bağlarını koparmış bir yeni sağlamlığını koruyamaz, temelsiz yapılar gibi çok çabuk çöker. Bizler bu anlayış ile Hisardan kökümüzden kopmayarak günümüzüz sanatını vermeye çabalıyoruz.[90]

4. Üzerinde birleştiğimiz ve titizlikle durduğumuz dördüncü ilkemiz ise dil konusudur. Bizler edebiyat dilinin yaşayan canlı Türkçenin olmasından yanayız. Halkın dilinden ayrı yazı dilinin, yeni bir divan dilinin yaratılmasını sakıncalı görüyoruz."[91]

Bu radyo programında *Hisar* yazı kurulu üyelerinin derginin yayın hayatına başlamasından on yedi yıl sonrasında bildiri niteliğinde bu yazı sunulur. Hisarcılar derginin ilk yıllarında ve yayın hayatının sonlanmasından sonra edebiyata kazandırdıkları eserlerinde sanat anlayışlarını oluşturan bu ilkeler doğrultusunda hareket ederler.

[90] Öztürk Emiroğlu, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", *Turkish Studies*, Volume: 4/1, Winter 2009, s. 1309–1331. (Emiroğlu, bu makalesinde Hisar şiirin kaynağı olarak; Halk Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Modern Edebiyat, Tarih, Din ve Dil olmak üzere altı başlık göstermekte.)
[91] Çongur, "Radyoda Hisar Saati", s. 17- 18.

Hisar topluluğu özellikle kendilerinden önceki edebiyata damga vuran, bazı kesimlerden olumlu, bazılarından ise olumsuz tepkiler alan Garipçiler ile onların sanat anlayışına tepkili olmuşlardır. Tepkilerini Orhan Veli ve arkadaşlarına, bu sanat anlayışını benimsemiş olanlara her zaman belirtmişlerdir. Çınarlı tarafından Orhan Veli ile onun peşinden gidenlerin eski şiirin estetik kurallarını reddeden ve zıt davrananların yeni şiir anlayışı getirdiklerini sandıklarını belirtilmiştir. Şiirde mantık ve anlam arayan okura karşı mantıktan uzak tavır koyduklarını, şiirin konusunu bayağıya sürüklemek için çabaladıklarını ifade etmiştir.[92]

Bu konu hakkında Munis Faik Ozansoy ise derginin ilk sayısındaki yazısında; Garip şiirine dolaylı tepkisini göstermiş, "Gerçekten tenkidin kendisi değil, hatta gölgesi, rüzgârı var olsaydı, kendisini yeni sanan köksüz şiirin, hala bir kuru yaprak gibi, ortada kalması mümkün olur muydu?''[93] ifadesine yer vermiştir.

Mehmet Çınarlı ise derginin 1951 Ocak sayısındaki *Yeni Şiir* başlıklı yazısında ortaya yeni şiir olarak atılan acayipliklerin şaire ve şiire saygınlığı kaybettirmekte ve eline kalemi alanın aklının estiği gibi saçmalamasına neden olduğunu ifade etmiştir. Çok kısa zamanda destek görmelerini de ucuzlatılmış bu yeni anlayışa bağlar. Yazısında yeni şiirin öncülerini *"Evlerinin önünde yoğurt ağacı bitmek", "Rakı şişesinde balık olmak", "Yüz paralık bulut istemek"* benzeri mantıksızlıkların değer taşıdığına inanabilecek kadar cahil olmadıklarını ifade eder, bu saçmalıkların bırakılması halinde onların da çok güzel eserler ortaya koyabileceğini belirtir. Çınarlı, bu sanat anlayışının göründüğünden farklı şekilde siyasî bir amacı olduğunu da düşünmektedir. Milletin tarihi ile olan bağlarının koparılma amacı, kutsal ve değerli bilinenlere saldıranın bir siyasî anlayışı vardır. Yazısının sonunda Çınarlı, bu konuda kendilerine düşenin şiirin ve edebiyatın baltalanmasını engellemek olduğunu ifade eder. Gençlerin şiir yazmaya hevesi varsa bu anlayışa yönelmelerine engel olunmalı, şaire olması gereken değerin yeniden kazandırılması için gerçek milliyetçiler ve sanatseverlere görevler düştüğünü hatırlatır.[94]

Garip hareketi ve sanat anlayışını eleştiren, Batı taklitçiliği nedeniyle şiirlerindeki düzensizliği sürekli dile getiren Hisarcılar grubuna da eleştiriler gelir. Bu

[92] Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, s. 58-59.
[93] Munis Faik Ozansoy, "Tenkid ve Şiir", *Hisar Dergisi*, Sayı: 1, 1950, s. 3.
[94] Çınarlı, "Yeni Şiir", s. 12.

eleştiriler sanatta ne yaptıklarını bilmedikleri ve ilkesiz olduklarına yöneliktir. Bu eleştirilerin haksızlığının dile getirildiği yazılarda Hisarcıların şiirden gerçekte ne anladıkları görülebilir:

"Önce şiir görüşümüze ilişkin bilerek, bilmeyerek ileri sürülen yanlış düşüncelere temas edeceğiz. Şiirden ne anladığımız, dergimizde çıkan muhtelif yazılarla kâfi derecede izah edilmiştir. Bu anlayış şiirin dışında, kalıbına değil, içine, özüne bakan; yeniliği zaruri sayan, ancak onu şekilde değil ruhta, muhtevada arayan ileri bir anlayıştır. Şiirde aruz, hece, serbest diye bir ayırmaya taraftar olmadığımız gibi, bunlardan yalnız birini kabul, diğerlerini reddeden dar bir görüşe de saplanmış değiliz. Dergimize gönderilen şiirlerin hangi vezinle yazıldığına değil gerçekten şiir olup olmadığına bakarız. Güzel olan her şiire, ne şekilde yazılmış olursa olsun, Hisar'da yer verdik ve vereceğiz."[95]

Hisarcılara yönelik yapılan eleştirilerden diğeri derginin aruzculuk ile itham edilmesidir. Ancak aruzculuk eleştirisi haksız ve yersizdir. Derginin 1950 Ekim sayısına kadar çıkan sayılardaki 180 şiirden sadece 32'si aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Hisarın belli bir kadroya açık, diğerlerine kapalı olduğuna ilişkin eleştiri için de aynı tarihe kadar dergide 105 farklı yazarın imzası bulunduğu yanıtı verilir.[96]

Hisarcılar topluluğu kendilerinden önceki Garipçiler dışında Mavi ile II. Yeni Hareketi ile tartışma içindedir. Bu edebî tartışmalar dönemin dergi sayfalarında da yer alır. Hisarcıların tutumu neye karşı olduklarını anlatma yönündedir. İlk sayısı 1 Kasım 1952 tarihinde çıkan *Mavi* fikir ve sanat dergisidir. Teoman Civelek'in sahibi olduğu ve aylık yayımlanan derginin 1 Ekim 1954 tarihine kadar süren yayın hayatında 24 sayı çıkmıştır. Dergi bu tarihte bir ay ara vererek, yeniden *Son Mavi* adıyla yayın hayatına başlamış ve 8 sayı daha yayımlanmıştır. Bu derginin sahibi ise Özdemir Nutku'dur.[97]

Mavi ve Hisarcılar arasında gerçekleşen tartışmalar dergiye Atilla İlhan'ın katılımı ile şiddetlenir. İlhan, dergi yönetiminde olmasa da yazdıkları ile yol gösterici olur ve böylece derginin sosyal realizm çizgisine daha fazla yaklaştığı görülür. Bu topluluklar arasındaki tartışmalar da bu kavramın üzerinden sürer. Atilla İlhan

[95] Hisar, "Açıklamak Gerekirse", *Hisar Dergisi*, Sayı: 18, Ankara, 1951, s. 6–7.
[96] Öztürk Emiroğlu, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, 6.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, s. 262
[97] Bkz. Emiroğlu, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları, 2016.*

tarafından *Mavi* dergisinde yazdığı yazı ve sosyal realizm üzerine diğer dergilerdeki makalelerine yönelik olarak Hisar'daki pek çok kişi eleştiri yazısı yazmıştır. Bu kavrama bir anket aracılığı ile Peyami Safa, Mehmet Çınarlı, Mehmet Kaplan, Abidin Mümtaz Kısakürek, İlhan Geçer gibi isimlerin kavram üzerine sert eleştirileri vardır.[98]

Çınarlı'nın bir yazısındaki sözleri Hisarcıların Mavi topluluğuna yönelik eleştirilerin temel fikrini oluşturur. Çınarlı'nın sözleri aşağıdaki gibidir:

"Attilâ İlhan ve arkadaşları şiiri bir propaganda aracı olarak ele alıyor, bir şaire değer biçerken önce bu şairin belli bir ideolojiye hizmet edip etmediğini, iyi bir propagandacı olup olmadığını araştırıyorlar. Eğer o şairde bu vasıflar yoksa sanatının da bir önemi yok demektir. Adı bir kalemde şairler defterinden çiziliyor. Attilâ İlhan ve arkadaşları için sanat sadece bir vasıta, daha doğrusu bir maskedir. Açıkça ortaya koyamadıkları siyasî fikirlerini bir sanat görüşü olarak kabul ettirmeye çalışıyorlar. Bu fikirleri yayabilmek için, onlara çekici isimler bulmakta da ustadırlar: "Yeni sanat" diyorlar, 'Batılı sanat' diyorlar, hatta hatta herkesin gülmesine aldırmadan 'milliyetçi sanat' demekteler."[99]

Çınarlı'nın bu sözleri aynı zamanda Hisarcıların sanat anlayışını belirgin şekilde ortaya koyar. Bu sanat anlayışı ise sanatın siyasî düşünceye araç yapılmaması ve siyasî düşünceye göre sanata yön verilmemesidir. Sanatın kişilerin baskısından çıkarılması gerekir. Hisarcılar edebî eserlerin yalnız sanat ölçüleri nazarında değerlendirilmesini her fırsatta dile getirir. Onlara göre edebiyat alanında siyaset yapılması, sanatın ömrünü kısaltacak önemli bir düşmandır.[100]

Toplulukların arasındaki tartışmaların bir diğeri eskiyi reddetme karşısında eskiye sahip çıkmadır. Mavi grubunun klasik Türk edebiyatına bakışı Hisarcıların tepki vermesine neden olmuştur. Mavi grubuna göre klasik Türk şiiri tabiattan, yaşamdan, toprağından dahi uzakta ölü bir şiirdir.[101] Hisarcılar bu konularda hassas olduklarından yanıt gelmesi kaçınılmazdır. Dünü kabullenmeyen bu tutum karşısında Osman Fehmi Özçelik bir yazı kaleme alarak Tanzimat'tan itibaren her neslin olanaklarına göre en iyisini yaptıkları ve günümüz edebiyatını daha iyi duruma getirdiklerini ifade eder. Bu

[98] Hisar, "Bir Anket", *Hisar Dergisi*, Sayı: 55, 1954, s.10.
[99] Mehmet Çınarlı, "Hep Aynı Metod", *Hisar Dergisi*, Sayı: 50, 1954, s. 2.
[100] İlhan Geçer, "Sanata Dargın mıyız?", *Hisar Dergisi*, Sayı: 8, 1952, s. 15.
[101] Civelek, "Ölü Şiirimiz", s. 1

söylenen bilgilerin kulaktan dolma olduğunu ve hiçbir şekilde gerçek olmadığını da belirtir.[102]

Mavi topluluğu ile Hisarcılar arasındaki tartışmalar *Mavi* dergisinin kapatıldığı 1954 yılına kadar sürer. Bu tartışmalardan Hisarcıların sanat anlayışına ilişkin bazı fikirler edinilebilir. Hisarcılar topluluğu geçmişin tamamen reddedilmesine karşı çıkmışlardır. Yenilik anlayışları taklitten uzak durmak, kendi şiir anlayışlarına uydurmak amacıyla yeniliği kabul etme yönündedir. Bunun yanı sıra edebiyat alanında siyasî düşünceden uzak durmayı tercih etmekteydiler.

II. Yeni topluluğu da Hisarcıların edebiyat anlayışına ters düşmekteydi. II. Yeni topluluğu 1954'ten itibaren *Salkım, Yenilik, Yeditepe, Pazar Postası* gibi süreli yayınlarda örnekleri verilen ve 1958 yılına kadar etkinliğini sürdüren bir şiir hareketidir. Topluluk bir derginin etrafında toplanmamış, bildiri yayınlamadan faaliyetlerine devam etmişlerdir.[103]

İlhan Berk tarafından II. Yeni topluluğu Garip hareketine bir tepki olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda sadece Garip hareketine değil, içinden çıktığı toplumcu şiire de karşı olduklarını ifade eder. II. Yeni'nin karşıtlık sergilemesini bu iki şiir türündeki tekdüzeliğine bağlar. Toplumcu şiiri yeniliklerden uzak olmasıyla, Garipçileri ise şiirin ilkelerini daraltmak ile itham eder.[104]

Hisarcılar ile II. Yeni arasında sanat anlayışları bakımından benzerlik olduğu da görülebilir. Bu gruplar Garip hareketine karşı olmuşlardır. Ancak bu yüzeysel bir karşı çıkış olup altında farklı sanat anlayışları bulunmaktadır. Hisarcılar sanatta estetik güzelliği aramaktadır. Eserlerini bu anlayışa göre vermektedirler. Hedefleri insanda güzel duyguları uyandırmaktır.

II. Yeni grubunun şairleri ise şiiri okuyup anlayabilecek seçkin bir tabaka olduğu inancındadır. Sanat anlayışlarına göre kendilerinde bu zümreye hitap etme zorunluluğu hissederler. Ancak şiirlerinde kapalı bir anlatıma, imgelere yer verdiklerinden bu zümre tarafından pek benimsendikleri söylenemez. Mehmet Çınarlı II. Yeni grubunun şairlerine iki caminin arasında beynamaz benzetmesi yapmıştır. Zira kendilerini

[102] Osman Fehmi Özçelik, "Dergiler Arasında", *Hisar Dergisi,* Sayı: 48, 1954, s. 15.
[103] Emiroğlu, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, s. 218.
[104] İlhan Berk, "Soruşturma", *Türk Dili Dergisi*, Sayı: 309, 1997, s. 526

aydınlara da kendi tabirine göre eylemci Marksistlere de sevdiremediler. Anlamsız ve soyut şiirler kaleme alarak birbirlerini övmek suretiyle şöhretlerini devam ettirebileceklerini düşünmeleri olanaksızdır. Kendilerinin yaratmış oldukları Hacivat dili ile özgürlük, yoksulluk ve sömürü edebiyatının içerisinde yer almışlardır.[105]

Hisarcılar II. Yeni şairlerini dili kullanma yöntemleri bakımından da eleştirmişlerdir. Hisarcılar dil ve dili kullanmada oldukça hassas olduklarından, Türkçeyi zorlayan ve gramer kurallarını kabullenmeyen, söz dizimini bozan bu gruptaki şairleri eleştirmişlerdir. Çınarlı bazı yazılarında bu konuya önemle değinmiştir:

"Bir musiki parçası gibi insanı sarıveren ve anlamını düşürmeden tekrarlamak isteği uyandıran: Göllerde bu dem bir kamış olsam, mısraının dili de kusurlu değil. Orhan Veli'nin söylediği: Bir de rakı şişesinde balık olsam, mısraı da Haşim'inki gibi renkli ve ahenkli olmamakla beraber, Türkçeye uygundur. Fakat İkinci Yeni adıyla ortaya çıkan bazı şairlerle, onları takip edenlerse, anlam bakımından büsbütün kapalı olmaya özendiler; bunu sağlamak için de Türkçeyi kendi keyiflerine göre değiştirmek yolunu tuttular. Onlar, Haşim'in yukarda andığımız mısraını söylemek isteseler:

'Ol gölsem kamış dem bu bir' falan gibi, büsbütün anlaşılmaz, Türkçeye uymaz ve dile takılır bir şeklide söylerler."[106]

2.3. Hisarcıların Dili

Hisarcıların ekol olmaları ve bir araya gelme nedenlerinin başında hepsinin ortak dil anlayışına sahip olması gelmektedir. 1950 yılında ilk kez bir hareket olarak ortaya çıkışlarındaki en önemli etken dile bakış açılarıdır. İlk dönem belirli bir sisteme oturtamadıkları dil meselesini zaman geçtikçe daha mantıki, ilmi ve kültürel bir zeminde ele aldıkları belirtilebilir.[107]

Birinci yayın döneminde dil konusuna ilişkin eleştiriler çok az olsa da ikinci yayın döneminde artış göstermiştir. Mehmet Çınarlı ve Munis Faik Ozansoy genelde Hisarcıların dil anlayışı üzerine yazmışlardır. Faruk Kadri Timurtaş, İlhan Geçer, Mehmet Kaplan, Mustafa Necati Karaer, Selahattin Batu gibi isimler de dil konusu

[105] Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, s. 60–61.
[106] Mehmet Çınarlı, *Sanatçı Dostlarım*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1979, s. 293.
[107] Alemdar Yalçın, "Garipçiler ve Hisarcılar", *Türk Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 121, 1983, s. 40.

üzerinde dergide yazılar yazmış isimlerdir.[108] Ozansoy, dilin manevi bir varlık, millî bir değer olduğunu vurgulayarak, dili tahrip etmeyi kelebek kanadına dokunmuş hoyrat ele benzetir:

"Türk dili, otuz yıldan beri, sivri ve paslı kalemlerin, çarpık ağızların saldırılarına karşı yüzyıllar boyu ona hizmet etmiş büyük şairlerin ışıklı zekâlarını aksettiren güzel rengini, ahengini mantığını kendi kendine savunmak durumuna düşmüştür. Bu sadece savaşta onun yanında olmak isteyen benim gibi birkaç yazar da bugün aynı saldırıya hedef olmaktadır… Biz Türk dilinin varlığına inanıyor, onu seviyor; tarihi veraseti, soylu gelenekleri ve yaratıcı imkânları içinde, rahatça gelişerek, üreyerek yaşamasını istiyoruz. Karşımızdakiler Türk dilinin var olduğuna inanmıyorlar, Öz Türkçe adı ile yeni bir dil yaratmaya kalkışıyorlar. Onlara önce şunu öğretelim ki Yunus Emre'den ve Nesimi'den başlayarak, büyük şair ve yazarların aydın zekâları ve hünerli kalemleriyle işlenmiş, gelişmiş, bugün de gelişmekte olan bir Türk dili ve onu her şeye rağmen gelecek kuşakların hafızasında yaşatacak olan bir Türk edebiyatı vardır. Görüyorum ki, dil sömürücülerine karşı açılan savaşın çevresi gittikçe genişliyor. Hisar dergisi bu çevrenin mihraklarından biridir ve öyle kalacaktır."[109]

Ozansoy gibi Turgut Özakman da[110] dil üzerine yazdığı bir yazıda özleştirmenin, bilim ve sanat dilini belli kelime sayısı ile sınırlamak, konuşma dilinin sadeliğine ulaşmak olmadığını belirtmektedir.[111] Dil bilginleri bu konuda hangi düşüncede olursa olsun, dilin dili kullananların zevkinin dışında bir başka kuralı, ölçüsü yoktur. Dili kullananlar onu düzeltemez, ancak bozabilirler. Dilimizin geldiği nokta bu açıklamanın kanıtı niteliğindedir.[112]

Selahattin Batu'ya göre de özleştirme çabaları Türkçeye zarar vermekte, türetme ile oluşturulan yeni kelimelerin bir kısmı kabul edilemez düzeydedir. Batu, dilimizin öz Türkçe altında her geçen gün kirletildiğini, anlaşılamaz bir kılığa büründüğünü belirtir.

---

[108] Yalçın, a.g.m., s. 40.
[109] Öztürk Emiroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 25.
[110] Turgut Özakman, "Gene Dil Sorunumuz", *Hisar Dergisi*, Sayı: 84, 1964, s. 14
[111] Bkz. Ali Osman Baş, *Munis Faik Ozansoy: Şiir ve Nesrinin Tematik İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1993.
[112] Munis Faik Ozansoy, *Düşündüğüm Gibi,* Doğan Kardeş Yay, İstanbul, 1957, s. 29.

"Betik diye dayatıyor biri de çıkmış. Kitaplığı nasıl karşılayacağız o zaman, diyorum, cevap yok. Betiklik mi diyeceğiz ona da? Betiklikteki betiklerden mi söz edeceğiz?"[113]

Gültekin Samanoğlu tarafından kaleme alınan bir yazıda Hisarcıların dil anlayışı ana hatlarıyla ortaya konmuştur. Yazısında Garip hareketi, II. Yeni şiir ve öz Türkçe anlayışına karşı eleştiriler yönelttiği görülmekte: *"Şiirimizi milli köklerden, tarihi değerlerinden koparma savaşı kırk yıldan beridir devam etmektedir. Bu savaş, 1940'ta başlamış. Yok, vezin atacağız, yok kafiyeye esir olmayacağız. Şairanelik de neymiş? Derken dil sapıklığı… Derken yıkıcı bir ideoloji çığırtkanlığı. Haydi, ithal malı 'anlamsız' şiir, 'gerçeküstücülük' daha sonra 'soyut' şiir. Sonra da ardından seviyesizlik… Bugün Türk şiirini çıkmaza sokan kişiler serbest nazmı kolay sanan, okuyucuyu umursamayan, onun diline ve kıymet hükümlerine saygısı olmayan, sayısı az olan fakat gürültüsü fazla bir kısım nümayişçiler."*[114]

Öz Türkçeye dayanarak kelime tasfiye etmek, sınırları zorlama anlayışı ile kelime türetmek bir kültürü yok edebilir anlayışı ile Hisarcılar yayın hayatları süresince lügatten kelime çıkarılmasına karşı çıkmışlardır.[115]

2.4. Hisar Dergisindeki Yazarlar

Hisar dergisinin ilk yayın döneminden itibaren içeriğinde farklı edebî yazılar yer almıştır. *Hisar'*ın kurucu üyelerinin ağırlıklı olarak şairlerden oluşmasına rağmen, dergiyi şiir içerikli çıkarmayı yeterli görmemişlerdir. Bunu bir eksiklik olarak düşündükleri için kaliteyi koruma koşulu ile dergide farklı isimlere de yer vermişlerdir. Derginin içeriğinde ülke gündemindeki sosyal meseleler üzerine yazılar yer alır. Ancak bu yazılarda siyasî meselelerden uzak kalınır. Hisarcıların temel hedefi sanatın siyasî düşünceden korunması olduğundan buna itina göstermişlerdir. Cemil Meriç ve Mehmet Kaplan tarafından Batı kültürüne ve değerlerine bakış, Osmanlı tarihi ve medeniyeti üzerine yazılar kaleme alınmıştır. Bunun yanı sıra Gültekin Samanoğlu, Mehmet Çınarlı, Mehmet Kaplan tarafından kaleme alınan edebiyat ve sanatın devlet ve toplumla ilişkilerini ele alan yazılar dergide yer almıştır. Dergide Ergun Sav, Cahit Tanyol, Turgut Özakman, Ömer Atilla gibi yazarlar yerli ve yabancı tiyatroya ilişkin tanıtım ve eleştiri yazıları; Metin And, Halit Fahri Ozansoy, Sabahattin Engin, Nurettin

[113] Selahattin Batu, "Çirkin Türkçe", *Hisar Dergisi*, Sayı: 90, 1965, s. 3.
[114] Gültekin Samanoğlu, "Şiirimizi Çıkmaza Sokanlar", *Hisar Dergisi,* Sayı.273, Ankara, Ağustos 1980, s. 20.
[115] Samanoğlu, a.g.m., s. 20.

Sevin gibi yazalar ise tiyatro tarihine ilişkin yazılar kaleme almışlardır. Dergide tiyatroya ilişkin yazılar genelde Hisarcılar topluluğu dışında olan yazarlar tarafından yürütülmüştür.[116]

[116] Emiroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri,* s. 143.

İKİNCİ BÖLÜM

MEHMET ÇINARLI'NIN HAYATI EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. MEHMET ÇINARLI'NIN HAYATI

Mehmet Çınarlı 1925 yılında Ermenek'te dünyaya gelmiştir.[117] Ermenek şair tarafından "ağaçlar ve sular ülkesi" şeklinde tasvir edilen, yalçın kayaların arasında kalan küçük ve şirin bir kasabadır. Babası gezici sağlık memuru olan Kafkas ve Çanakkale gazilerinden Hafız Osman Çınarlı'dır. Dedesinin adını taşıyan şairin bilinen en eski atası Hacı Hüseyin Ağa'dır. Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu Hicaz dönüşü İstanbul'da vefat eder ve oğlu Mehmet altı aylık iken öksüz kalır. Mehmet büyüdükten sonra medreseye girerek Molla unvanını alır. Çiftçilikle uğraşan Mehmet Efendi, Çınarlı'nın babası olan oğlu Hafız Osman on yaşında iken Mehmet Efendi vefat eder. Osman Efendi'nin ilk çocuğu olan Mehmet Çınarlı'nın dört kız kardeşi de vardır. Çınarlı ilkokula 1932 yılında başlamıştır.[118] Bunu son kitabı olan *Altmış Yılın Hikâyesi* adlı eserinde aşağıdaki gibi anlatmıştır:

"İlk hatırladığım şey Cenne köyü muhtarı olan Gacar Ahmet'in sabahleyin bağ gediğinde görünmesidir. Ateş renginde yeleleri olan gözleri alev saçan bir beygire binmişti. Gezici sağlık memuru olan babam tüm köylüleri yakından taramakta ve görevine gitmek için atını hazırlamaktaydı. Aylardan Eylül, yıl 1932.

O gün okula başlayacaktım. Köylerdeki sağlık taramasından babam zamanında dönmediği için birkaç gün gecikmiştim…"[119]

İlkokulu 1937 yılında bitiren Çınarlı öğrenimine devam edebilmek için aynı yıl eylül ayında Konya Erkek Lisesine yatılı olarak başlar. Çınarlı, okulun ikinci yılından itibaren Türkçe öğretmeni Mehmet Çetiner'in etkisiyle okumaya büyük bir merak sarar. Ancak okulda yatılı olarak öğrenim aldığı için aile bütçesi bundan olumsuz

[117] Mehmet Çınarlı'nın doğduğu gün ve ay nüfusta kayıtlı değildir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi üyeliğinden emeklilik işlemlerinin başlatılması teamül gereği 1 Temmuz 1990 tarihinde gerçekleşmiştir. Çınar'ın bazı yazılarında doğumuna ilişkin ipuçları yer almaktadır: "…yalnız, doğum günüm belli olmadığından, anlatılanlara göre ocak ayında doğduğumu tahmin ediyor, her yılbaşı geldiğinde yaşımı bir yıl ileriye alıyorum." ("Bir Yıl Daha Geçti", *Hisar,* Ocak, 1972, S:97, s. 3).

[118] Mehmet Çınarlı, "Rahmetli Babam", *Hisar,* C.14, S,. 131, Kasım 1974, s. 10-13.

[119] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi***,** 1999, s. 13.

etkilenmiştir. Ailesi okul taksitlerini ödemekte zorluk çektiğinden 1940 yılında girdiği Devlet parasız yatılı sınavlarında başarılı olarak Antalya Lisesine başlar. Konya'daki öğrenimi sırasında küçük manzumeler yazmaya başlayan Çınarlı, Antalya'daki öğreniminde ise şiire merak salmıştır. Burada yazdığı ilk şiir olan *Antalya'da Kış*[120] Antalya gazetesinde yayımlanmıştır.[121] Bu şiiri takiben yazmış olduğu "O Yer ki" başlığını taşıyan şiiri ise Çınarlı açısından bir dönüm noktası olmuş ve sanat yaşamının başlamasında etkili bir rol oynamıştır. Çınarlı'nın bu şiiri kitaplarında yer almamaktadır. *Antalya* gazetesi ve *Çınaraltı*[122] dergisinde 1943 yılında yayımlanan şiirden sadece *Türk Yurdu* dergisinde "Hatıralarım" adlı yazılarından birinde bahsetmiştir.[123]

Çınaraltı dergisi Çınarlı'nın siyasî düşüncesinin şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu dergide yer alan yazılar edebiyat yanında Türkçülük açısından da güçlüydü. Çınarlı'nın Türklük duygularını bu yazılar alevlendirmekteydi. *Çınaraltı* dergisinden sonra *Gök-Börü, Bozkurt, Orhun* gibi Türkçülüğün baskın olduğu dergiler Çınarlı'nın okuduğu dergiler arasına girmiştir. O dönemde siyasî düşünceler ön planda olmakla birlikte bir görüşe sahip çıkmak da zordu. Türk bayrağını astırmama girişimleri, Türk müziğine konulan yasaklar ve bunlarla mücadele eden halk ve aydınlar, bu sosyal kargaşanın içinde boğuşuyorlardı. Bu ortamda siyasî yayınların da çok kıymetli olduğu görülebilir.[124]

Çınarlı'nın kendisine Malta Humması teşhisi konması da bir şiiri daha kaleme almasına neden olmuştur. O dönem ilacın, doktorun, çarenin bulunması zor olduğundan, bu hastalık oldukça tehlikeliydi. Çınarlı bu süreçte *Mahfede*[125] adındaki şiirini yazmıştır. Malta Humması şairin sağlığını bozmanın yanında eğitimini de olumsuz etkilemiştir.[126]

---

[120] ''Antalya'da Kış'', *Antalya Gazetesi* (Ahmet Kahvecioğlu, Antalya Şiirleri Antolojisi, 1967, s. 255.).
[121] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 62.
[122] Çınaraltı Dergisi, Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından haftalık olarak çıkarılıyordu.
[123] Mehmet Çınarlı, "Hatırladıklarım VII", *Türk Yurdu*, 1995, 95.
[124] Müzeyyen Peler, "Türk Edebiyatının Köklü Çınarı: Mehmet Çınarlı", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. II, S.2, 2015, s. 54.
[125] Çınarlı, "Mahfede" şiirini kaleme alışının sebebine "Altmış Yılın Hikâyesi" adlı eserinde yer vermiştir. s. 120-126.
[126] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 120.

1943 yılındaki bitirme sınavını başarıyla veren Çınarlı, Antalya Lisesinden mezun olur. Buradan Siyasal Bilgiler Okulunun giriş sınavlarına girebilmek için Ankara'ya gelir. Girdiği sınavı başarıyla vererek Siyasal Bilgiler okulunda öğrenimine başlar. Mülkiyenin ilk yılında rahatsızlandığı için dört ay boyunca yatağa mahkûm kalmış ve imtihanlara giremediğinden dolayı sınıf tekrarı yapmak durumunda kalmıştır.[127]

Mülkiye'de okuduğu dönemde Ankara Halkevi tarafından 1944 yılında düzenlenen bir yarışmaya Çınarlı, *Gidilmez ki...*[128] adındaki şiiri ile katılarak dereceye girer. Ayrıca okulun geleneksel bir yayını ve öğrenci dergisi olan *Kazgan* da 1944 yılında yayımlanan *Bir Şarkı Gibi*[129] adlı şiiri bulunmaktadır. Çınarlı'nın bu şiiri mülkiyelilerin ve derginin ruh hâlini yansıtması açısından önem taşımaktadır. Şair bu şiirini "Sukûtî" mahlasını kullanarak yazmıştır. Çınarlı'nın "Sukûtî" ve "Bahârî" mahlasını kullanarak yazdığı şiirlerde aruz veznini, "Çalçene" mahlasını kullanarak yazdığı şiirlerde ise hece veznini kullanmıştır.[130] Çınarlı bu dergide 1945-1948 yılları arasında yöneticilik görevini üstlenmiştir. Dergi 1948 yılında renkli, kuşe basımda yayımlanmaya başlamıştır. Genç bir şair olarak Çınarlı derginin ön sözünü hazırlar:

"Şimdiye kadar yılda üç dört defa teksir makinesinde basılarak dağıtılan bu mecmuanın hususiyeti, mevzularını münhasıran mektep yaşamından alması, bazı hayali fıkralar ve hikâyelerle sayfalarını süslemekten ziyade Mülkiye'de yaşanan hadiseleri karikatürize etmeye çalışmasıdır. Sayfalarda zaman zaman mizah sanatının inceliklerine yer veren yazılarla, mumlu kâğıtların üzerinde tespite çalışmış güzel karikatürlere rastlanmakla birlikte, mecmua bizler için sanat kıymetinden çok bir hatıra kıymeti taşımaktadır."[131]

Çınarlı, Mülkiye'deki son sınıfında düzenlemiş oldukları şiir gecesine dinleyici olarak katılan Ankara'daki "Hecenin Beş Şairi"nden olan Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek ile tanışma olanağı bulmuştur. Bunun yanında ilerleyen yıllarda *Hisar* dergisini beraber yayınlayacakları Munis Faik Ozansoy geceye

[127] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 135.
[128] Çınarlı, *a.g.e.,* s. 110.
[129] Çınarlı, *a.g.e.,* s. 135-136.
[130] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 135.
[131] Ali Bulut, *Mehmet Çınarlı Hayatı Eserleri Sanatı*, (Basılmamış Doktora Tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 1991, s. 105.

Enis Behiç Koryürek tarafından davet edilmiş, Çınarlı'nın *Sonbahar Duyguları* adındaki şiirini beğeni ile dinlemiştir. Şairin aruzla yazdığı şiiri beğenen Yusuf Ziya Ortaç, büyük bir sevinçle Orhan Seyfi Orhon'a "Seyfi, aruz yaşıyor" diye söyleyerek beğenisini ifade etmiş, Çınarlı'yı uzun süre ayakta alkışlamıştır.[132]

Ankara Şairleri olarak Çınarlı ve arkadaşları bazen diğer şehirlerdeki davetlere de katılırlardı. Bu davetler bazı zamanlarda gazetelerde de haber olarak verilirdi.[133] Çınarlı bazı sanat dergilerinde "Yeni Şiir" hareketi temsilcilerinden olduklarından farklı düşüncelere sahip olan şairlere yer verilmemesine de üzülmekteydi. Çınarlı ile arkadaşlarının ilk şiirlerinin yayımlandığı *Yenigün, Yarım Ay* gibi dergiler yanında, kaliteli fikir ve sanat dergisi olarak tanımlanan *Çınaraltı* dergisi de bu dönem yayın hayatına son vermiştir. Çınarlı kaleme aldığı şiirlerini düşünceleri ile ters olmayan bazı dergilere gönderiyordu. Bunlardan *Doğu* dergisi şairin gün yüzüne çıkan ilk nesirlerinin yayımlanmış olduğu dergi olması nedeniyle önemlidir.[134]

Bir taraftan "Yeni Şiir" ve "Eski Şiir" tartışmalarının devam ettiği bu dönemde Çınarlı otuz civarında şairin katıldığı Ankara Halkevi'ndeki bir toplantıda edebiyat dergisi çıkarma konusundaki fikrini belirtmiştir. Çok düşük bir bütçe ile çıkardıkları *Hisar* dergisinde halk edebiyatı, klasik Türk edebiyatı, dil, din, tarih ve modern edebiyat alanında eserler yer almaktadır.[135]

Çınarlı bu arada Siyasal Bilgiler Okulunu 1948 yılında pekiyi derece ile bitirmiş, aynı yıl mecburi hizmet gereği stajyer memur olarak Maliye Bakanlığı'nda göreve başlamıştır. Bu dönem Mehmet Çınarlı Ankara'daki edebiyat çevreleri ile sıkı ilişkisini sürdürmüştür. 16 Mart 1950 tarihinde Gültekin Samanoğlu, Halil Saygıner, İlhan Geçer, Mustafa Necati Karaer, Fehmi Özçelik, Hasan İzzet Arolat, Yahya Bekenay, Fikret Sezgin ile birlikte *Hisar* adlı derginin ilk sayısını çıkarmışlardır. *Hisar* dergisi kesinti olmasına rağmen 1950'den sonra Türk edebiyatında önemli bir yer edinmiş, "Hisarcılar" adıyla bilinen edebî bir anlayışın doğmasına neden olmuştur.[136] Çınarlı

[132] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 145.
[133] Türk Sesi Gazetesi, 29 Mayıs 1949; Ülke Gazetesi, 5-7 Temmuz 1949.
[134] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 167.
[135] Ö. Emiroğlu, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 4(1-II), 2009, s. 1309-1331.
[136] M. Dayanç, "Hisar Dergisinin, Kurucusunun (Mehmet Çınarlı) Ağzından Serüveni", *TDK Türk Dili Dergisi*, 610, 2002, s. 872, 873.

tarafından *Hisar* dergisinin çıkarılma macerası şöyle anlatılır: *"O dönem yaygın olan yabancı taklitçiliğine karşı, milli sanatı, dilde tasfiyecilik ve uydurmacılığa karşı yaşayan, Türkçeyi ideoloji baskısına, hür düşünceyi ve yeniliği köksüzlüğü arayanlara karşı, geçmişten güç alan bir yeniliği savunacak olan dergimize en uygun isim olarak 'Hisar' adını seçmiştik. Hisar kelimesi savunmayı ve birleşmeyi ifade etmekteydi…"*[137]

Hisar dergisi ne yazık ki ülkede yaşanan iktisadi kriz nedeniyle kesintiye uğramış, yedi yıl kadar yayın hayatına son vermiştir. Yeniden yayımlanmaya başlaması ise 1964 Ocak ayında olmuştur. Derginin ikinci yayın hayatı on altı yıl süreyle devam etmiş, 1980 Aralık ayında tamamen kapanmıştır.[138]

Memuriyet hayatı yanında dergi çalışmalarını sürdüren Çınarlı, Haziran 1950'de Bütçe ve Mali Kontrol Müdürlüğü Masraf Kanunları Şubesi'ne tayin edilmiştir. Çınarlı 1951 yılında yedek subay olarak Ankara ve Çanakkale'de askerlik görevini yaparak, Ekim 1952'de terhis olur. Çınarlı, daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce bölümünde öğrenim gören Nuran İşer ile tanışarak, 1954'te kendisiyle nişanlanır, 1955'te ise evlenir.[139] Evliliğinde 9 Eylül 1958 tarihinde Oya adında bir kız evlatları olur. Çınarlı, ilk kızı için "Küçük Prenses" adlı şiirini kaleme almıştır.[140]. Çınarlı'nın aynı yıl içinde Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Barem Şubesine müdür olarak ataması yapılır. Bu dönem çeşitli sebeplerle *Hisar*'ın yayınına da 1957 yılında son vermişlerdir. Çınarlı 1958'de Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Yardımcılığı görevine getirilmiştir.[141]

Çınarlı'nın ilk şiir kitabı olan *Güneş Rengi Kadehlerle* 1958 yılında yayımlanır. Çınarlı'nın 1945-1958 yılları arasında yazmış olduğu şiirler arasında sadece otuz iki tanesini içeren bu kitapta, aynı zamanda pek çok sanatçının takdirini kazanan *Sonbahar Duyguları* adlı şiiri de bulunmaktadır. Görevini 1961 yılına kadar sürdüren Çınarlı, bu yıl mali konularda kurs almak amacıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne resmi görevle gider. Çınarlı burada sekiz ay kalarak, 14 Eylül 1961 tarihinde Türkiye'ye geri döner. Bu seyahatteki anılarını Çınarlı, hatıralarında geniş şekilde yer vermiştir.[142]

[137] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 169.
[138] Dayanç, a.g.m., s. 872, 873.
[139] H. Olcay, "Hatıraların Işığında", *Türk Dili*, 456, 1989, s. 283.
[140] Mehmet Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*. Ankara: Hisar Neşriyat, Ankara, 1974, s. 103.
[141] Mehmet Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, Ankara: Hisar Yayınları, s. 92.
[142] Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*, s. 226-273.

İkinci çocukları Bahar 1962 Eylül ayında dünyaya gelir. Çınarlı, *Hisar* dergisini ise 1964 yılından itibaren yeniden çıkarmaya başlar. Meslek yaşamında da 1964 Ekim ayında Maliye Teknik Kurulu Üyeliği'ne seçilerek, 1966 yılında *Personel Kanunu'nun Mali Hükümleri* adlı meslekî alandaki tek kitabını yayımlar.[143]

Çınarlı, 1967 yılında katıldığı Sayıştay üye seçimlerinin ardından 1967 Haziran ayında Bakanlıktaki görevinden ayrılmış ve Sayıştay'daki görevine başlamıştır. *Gerçek Hayali Aştı* adlı ikinci şiir kitabını 1969 yılında yayımlayan Çınarlı, kitabının baskı özelliği, kapağının anlamı ve içeriği bakımından çok sayıda sanatçının övgüsüne[144] mazhar olmuş, *Son Havadis* gazetesinin yazarlarından olan Tekin Erer'in 4 Mayıs 1969 tarihinde kaleme aldığı yazısında, kitabını öven sözlerinin sonunda "*Herhalde Sayın Mehmet Çınarlı şair yerine naşir olsaydı, Türk yayım hayatına faydası daha çok olurdu*" şeklinde bir ifade kullanması Çınarlı'yı üzdüğü gibi sinirlenmesine de neden olmuştur.[145]

Çınarlı, *Hisar* dergisinde 1953 yılından itibaren yayımladığı denemelerini, *Halkımız ve Sanatımız* adıyla 1970 yılında toplayarak kitap hâline getirmiş ve eseriyle ilgili olarak fikir ve sanat dünyasından önemli oranda takdir görmüştür.[146]

Çınarlı için 1973 ve 1974 yılları çare ile çaresizliğin birlikte olduğu oldukça acı verici yıllardır. Bu dönem rahmindeki ur nedeniyle 1973'te ameliyat olarak gördüğü kanser tedavisi sonucunda sağlığına kavuşan eşi için kendisine belli etmeden çare ararken, aynı zamanda 12 Ekim 1974 tarihinde babası Osman Çınarlı'yı[147] kaybetmesinden dolayı acı içindeydi.[148] Çınarlı, *Dayanmamız Gerekir* başlığını taşıyan şiirinde yaşadığı acı olayları aşağıdaki gibi dile getirmiştir.[149]

"Acı üstüne acı, zehir üstüne zehir...
Dayanılmaz olsa da dayanmamız gerekir.

[143] Mehmet Çınarlı, *Sanatçı Dostlarım*, s. 89-90.
[144] Faruk Nafiz Çamlıbel (9 Mayıs 1969 tarihli mektubunda); Halit Fahri Ozansoy (18 Eylül 1969 tarihinde Tercüman gazetesinde yayımladığı yazısında).
[145] Müzeyyen Peler, "Türk Edebiyatının Köklü Çınarı: Mehmet Çınarlı", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. II, S.2, 2015, s. 60.
[146] Cemil Meriç, "Çınarlı'ya Mektup", *Hisar*, Ekim 1970; Muhtar Körükçü, Hisar, Temmuz 1970; Dündar Taşer, Devlet, 1 Haziran 1970.
[147] Osman Çınarlı hakkında geniş bilgi için Mehmet Çınarlı'nın, Hisar dergisi, Kasım ve Aralık 1974 tarihli yazısına; Rahmetli Babam ve Hatıraların Işığında adlı eserlerine başvurulabilir.
[148] Peler, a.g.m., s. 60.
[149] Mehmet Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, Hisar Neşriyat, Ankara, 1974, s. 37,38.

……..

Tanrım, böbürlenmesi kullarının boşuna

Kurtuluş sende yalnız, çare hep senden gelir.”[150]

Çınarlı açısından 1974 yılı kaybediş ve dirilişin bir arada yaşandığı bir yıl olmuştur. Bu yıl içinde *Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adlı üçüncü şiir kitabını yayımlamıştır. Şiir kitabında önceki iki kitabında yer alan seçme şiirlerine ve 1969 yılından sonraki şiirlerine yer vermiştir. Bu kitabı Çınarlı'ya 1974 yılında yayımlanan eserlere Türkiye Milli Kültür Vakfı tarafından verilen "Edebiyat Armağanı" ödülünü de kazandırmıştır. Bundan önceki şiir kitabında olduğu gibi kitabın kapak tasarımı oldukça anlamlıdır. Tasarımda Yahya Kemal'in mısrası olan "*Kökü mazide olan atiyim*" şekillendiren kökleri belirtilmemiş olan bir ağaç bulunmaktaydı.[151]

Bunların ardından Çınarlı, 1970 sonrasında kaleme aldığı denemelerini *Söylemek Yaraşır*[152] adındaki eserde toplayarak, eseri 1978 yılında yayımlatmıştır. Çınarlı, 1973 yılından itibaren *Töre* dergisinde yazı dizisi şeklinde yayımlattığı, içeriğinde sanatçı dostlarını anlatmış olduğu yazılarını *Sanatçı Dostlarım* adındaki eserinde toplayarak 1979 yılında yayımlatmıştır. Çınarlı'nın bu eseri Türk Milli Kültür Vakfı tarafından verilen "Jüri Özel Armağanı" ödülünü kazanmıştır. Eserdeki sanatçılar hakkında sonradan yazılan biyografiler açısından, bu eserin kaynaklık etmesi oldukça kıymetlidir.[153]

Çınarlı'nın 1975 ile 1980 yılları arasında yaptığı yurt dışı gezileri[154] oldukça fazladır. Danimarka, Almanya ve Mısır'a gezileri olmuş, 1980'de Yugoslavya'da düzenlenen milletlerarası şiir festivaline giderek, Feyzi Halıcı ile beraber Türkiye'yi temsil etmişlerdir.[155]

[150] Mehmet Çınarlı, *a.g.e*., s. 37,38.
[151] Peler, a.g.m., s. 60.
[152] Bu eser, Yüksek Öğretim Kurumu tarafından 1983 yılında aldığı bir kararla, üniversitelerde okutulmakta olan Türkçe derslerinde öğrencilerin faydalanabileceği kitaplar listesine alınmıştır.
[153] Peler, a.g.m., s. 61.
[154] Gezilerle ilgili hatıra ve izlenimlerinin yer aldığı kaynaklar: Hisar, Eylül ve Kasım 1975, Aralık 1977, Ocak ve Şubat 1978, Ekim ve Kasım 1980; Hatıraların Işığında, 1984.
[155] Bkz. Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*.

Çınarlı'nın anıları arasında yurt dışı seyahatleri yanında 1977'de ailesi ile birlikte yapmış olduğu Türkiye gezisindeki anıları da bulunmaktadır. Bu gezide şair ilk uğradıkları Amasra'da "*Amasra'dan Mısralar*" şiirini yazmıştır.[156]

Çınarlı'nın büyük kızı Oya'nın 1978 yılında Adalet Partisi Genel İdare Kurulu üyelerinden olan eski Milletvekili Sabri Yahşi'nin oğlu Selçuk Yahşi ile yaptığı evlilik, kendisinin ifade ettiği gibi "sevinç ve mutlukla dolu hüzün ile keder"' şeklinde bir nitelendirme yapmıştır. Kızı doğduğunda yazdığı *Küçük Prenses* adındaki şiirine atıfta bulunan Çınarlı, düğünü için de *Beyaz Güvercine Dönmüş* başlıklı şiirini yazmıştır.[157]

"Senin o pek şeker gülümseyişin
Başka tat verdi bizim ömrümüze.
Seni birden büyümüş görmek için
Razıyız hiç yaşanmadan geçse
Birçok aylar, seneler üst üste." (Küçük Prenses)[158]

…….

"Yaşandı yirmiyi aşkın, yaşanmamış geldi
Geçip gidişleri hiç fark edilmeyen seneler.
Beyaz gelinliği giymiş prensesim şimdi,
Beyaz güvercine dönmüş, nasıl uçup da gider.
Kötüydü doğduğu dünya, o bilmesin diledik:
Açık yürekli, yalansız ve tertemiz büyüdü.
Nasıl da böyle çabuk geldi, bir an beklemedik,
Uzak sanırdık asırlarca ayrılık gününü.
Bu mutluluk, dilerim, kalmasın ilerde yarım
Ve bozmasın gelecekler bugünkü tatlarını.
Zararlı fırtınalardan esirgesin
Tanrım Onun ipekten örülmüş güzel kanatlarını." (Beyaz Güvercine Dönmüş)[159]

[156] Mehmet Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, Hisar Yayınları, Ankara, 1969, s. 51.
[157] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 103.
[158] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 103.
[159] Mehmet Çınarlı, *Zaman Perdesi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, İstanbul, 1983, s. 165,166.

Hisar dergisinin son sayısı 1980 Aralık ayında çıkmıştır. Derginin idarehanesinin olduğu apartman yıkılarak yenisi yapılacağı için mal sahibi tahliye davası açmış ve binanın en kısa sürede boşaltılmasını talep etmiştir. Bina yanında matbaa, kâğıt, personel, posta gibi diğer koşulların da uygun olmaması nedeniyle Hisar ekibi ve Çınarlı dergiyi kapatmaya karar vermişlerdir. Çınarlı derginin son sayısında *Hoşça Kalın* başlığı altında kapatma kararını hangi nedenlerden dolayı verdiklerini açıklamıştır.[160]

Hisar dergisinin kapatılmasından sonra 1962'de kurulan Anayasa Mahkemesi'nde Sayıştay'ın bir üyelik kontenjanının olmasından dolayı 4 Nisan 1981 tarihinde Anayasa Mahkemesi üyelik seçimi açısından Çınarlı'ya bir fırsat vermiştir. Yeni görevinde Çınarlı'nın benimsediği üslup ve dilden daha farklı bir anlayışın olması şair açısından biraz sıkıntılıydı. Bu nedenle kendisi karar yazma sorumluluğundan uzakta kalmayı tercih etmiştir.[161]

Çınarlı, torunu Alper'in 15 Aralık 1981 tarihinde dünyaya gelmesiyle yeniden mutlu bir sürece girmiştir. Amerika'da yaşayan kızı ve damadı bu güzel haberi sabahın erken saatinde vermiştir.[162] Çınarlı aldığı bu müjdeden sonra *Uydular Verdi Doğum Müjdesini* adlı şirini kaleme almıştır.[163]

"Geldi bir anda uzaydan haberin,
Uydular verdi doğum müjdesini.
Geldi bir anda sevincin, lakin,
Koklayıp öpmek için şimdi seni
Bir büyük okyanus aşmam gerekir,
Yeni dünyaya ulaşmam gerekir."[164]

Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle, Bir Yeni Dünya Kurmuşum ve Gerçek Hayali Aştı* kitaplarından seçmiş olduğu şiirlerle yeni yazdıklarını 1983'te *Zaman Perdesi* adlı

[160] Peler, a.g.m., s. 62.
[161] Peler, a.g.m., s. 62.
[162] Peler, a.g.m., s. 62.
[163] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s. 167-168.
[164] Çınarlı, *a.g.e.,* s. 167, 168.

kitabında toplamıştır. Şairin bu eseriyle de Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Yılın Şairi" olarak seçilmiştir.[165]

Mehmet Çınarlı, yirmi dokuz yıl evli kaldığı eşi Nuran Hanım ile 1984 yılında boşanmıştır. Çınarlı 1987 yılında ise ikinci baharını yaşayacağı bir döneme girmiştir. Tesadüfen tanıştırıldığı Emekli Kurmay Albay İhsan Kayra'nın kızı Gönül Hanım'la Ankara Orduevi'nde 9 Ocak 1987 tarihinde nişanlanarak, 5 Nisan 1987 tarihinde Gazi Orduevi'nde nikâhlanmıştır.[166]

Çınarlı, eşi Gönül Hanım için *Bir Ay Doğuyor, Mutluluk* ve *Gülüşün Eksilmesin* adlı şiirlerini yazmıştır. Çalışma yaşamını uzun zorlu bir süreç olarak geçiren Çınarlı, 1 Temmuz 1990 tarihinde emeklilik yaşını doldurarak 29 Haziran 1990 tarihinde *Yaş Sınırı* adlı anlamlı şiirini okuduğu bir törenle emekli olmuştur. Çınarlı'nın bu şiiri daha sonra uzun yıllar ayrılık ve emeklilik törenlerinde okunmaya devam etmiştir.[167]

Emekliliğinden sonra 15 Ağustos 1991'de annesi Emine Çınarlı'yı kaybetmiş, annesini duyduğu sevgiyi, ölümünden dolayı yaşadığı hüznü ve üzüntüyü *Bu Son Ayrılıktır* başlıklı şiirinde belirtmiştir.[168]

Mehmet Çınarlı 1992 yılında İlim ve Edebiyat Eserleri Meslek Birliği tarafından verilen "Üstün Hizmet Ödülü" ne layık görülerek ödüllendirilmiştir. Şairin 1995 yılında hayatta iken yayımladığı son eseri ise *Güzelliklere Doymam* adlı beşinci şiir kitabı olmuştur. Şairin *Altmış Yılın Hikâyesi* adındaki eseri ise henüz yayımlanamadan yazar yaşamını yitirmiştir. Eser, Çınarlı'nın ölümünden sonra 1999 Eylül ayında Kitabevi yayınevi tarafından basılmıştır. Ortaya koyduğu eserleri ile kendini aynı zamanda kaleme aldığı sanatçı dostlarının yaşamasına katkı yapacak olan Mehmet Çınarlı, Yalova'da meydana gelen 17 Ağustos 1999 depreminde geçirdiği kalp krizi neticesinde yaşamını yitirmiştir.[169]

2. MEHMET ÇINARLI'NIN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Mehmet Çınarlı, yaşamındaki zorluklarla mücadele etmiş, okuma azmini korumuş, kendini yukarılara taşımış, okuma merakını yazılara dökerek ortaya koymuş,

[165] Peler, a.g.m., s. 62.
[166] Peler, a.g.m., s. 63.
[167] Bkz. Mehmet Çınarlı, *Altmış Yılın Hikâyesi*.
[168] Peler, a.g.m., s. 63.
[169] Peler, a.g.m., s. 63.

edebî alandaki çalışmalarıyla edebî bir topluluğun öncülüğünü yapmış, genç şairlere sunduğu fırsatlar ve aruzu yerinde kullanmasıyla iyi bir şair ve edebiyat kalemi, adil bir hukuk adamı olmuştur.

Çınarlı, bir yanıyla köy, diğer yanıyla şehir insanıdır. Ermenekli olmasına rağmen, yüksek tahsil yaşamıyla birlikte ömrünü Ankara'da geçirmiş olması nedeniyle şairin bakış açısının bu şehirle şekillendiği söylenebilir.[170] Prof. Dr. Mehmet Kaplan buna istinaden Çınarlı ile Yahya Kemal'i karşılaştırmış ve bir yazısında şunları söylemiştir:

"Yahya Kemal Üsküplü ve İstanbullu. Mehmet Çınarlı ise Ermenekli ve Ankaralıdır. Yahya Kemal nasıl ki bu dünyaya bu iki şehirden bakarsa, Mehmet Çınarlı'nın hayata bakış açısını da içinde yaşadığı bu iki şehir tayin eder."[171]

Mehmet Çınarlı'nın çocukluğunu geçirdiği, tabiatın tüm şartlarının hüküm sürdüğü Ermenek kendisinin mizacının şekillenmesinde etkin bir rol oynamıştır. Tabiatın kendi ruhunda bıraktığı izlerin farkında olduğunu ortaya koyan şair, bunu bir şiirinde şöyle kaleme almıştır:

"Doğduğumuz memleket bütün taştı, çakıldı;
Sert yoğrulmuş mayamız bizi dik başlı kıldı."[172]

Çınarlı yaşamı boyunca önemli konumdaki tanıdıklarını, arkadaşlarını kıskanmamış, aynı zamanda bundan yararlanmayı da düşünmemiş, bu tür davranışları bulunanları da her daim kınamış, bunu yazı ve şiirlerine de yansıtmıştır. Bu nedenle şairin duyduğunu, düşündüğünü ve doğru olduğuna inancı olan her şeyi söyleyebilecek bir kişiliğe sahiptir. Tüm yazılarında "tabasbusa", "riyaya" yer vermemiş, hatır gönül için "baldudaklık" yapmamıştır.[173] Şair yaşamı boyunca bu tür insanlardan tiksinmiş ve bunları hicvetmiştir. Bunun en güzel örneği *Ey İnsan Denilenler* başlıklı şiiridir.[174]

"Şeytanla gerdeğe girer, cinlerle oynaşırsınız.
Dostunuza dost görünür, düşmanla anlaşırsınız,

[170] Peler, a.g.m., s. 64.
[171] M. Kaplan, "Zaman Perdesi", *Türk Edebiyatı*, 120, 1983, s, 36.
[172] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983, s. 75.
[173] A.T. Şentürk: Mehmet Çınarlı ve Bir Yeni Dünya Kurmuşum Üzerine. *Hisar*. 126, 1974, s. 16-17.
[174] Bkz. Ali Bulut, "Mehmet Çınarlı'nın Kişiliği Üzerine", *Türk Dili*, 524, 1995.

Gücünüzün yetmediği yerde haksever kesilir;
Dişinizin kestiğine nasıl gaddarlaşırsınız.

Yardımınız gerektiği zaman yaklaşılmaz olur;
Çıkar kokusu duyunca sokulur, sırnaşırsınız."[175]

Şairi tanıyanların belirttiğine göre Mehmet Çınarlı dobra dobra düşüncelerini söylemekten çekinmemiştir.[176] Doğruluğuna inanmadıklarına çekinmeden karşı çıkmış, inandıklarından ise taviz vermemiştir. Fakat şairin bu özelliği çevresi tarafından zaman zaman yanlış anlaşılmış, kendisinin kırıcı, katı biri olduğu düşüncesi hâsıl olmuştur. Şair *Alın Yazısı* şiirinde aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

"Yalana baş sallayıp susmasını bilmedik
Huysuz, geçimsiz diye şöhretimiz yayıldı."[177]

Yapısı gereği temkinli olan şair, yaşamının her döneminde büyük hayallerden, beklentilerden uzak kalarak, küçük başarılarla yetinmeye gayret etmiştir.[178] Şairin bu tavrı büyük hayal kırıklıklarını yaşamaktan korkması, yaşamında gerçekçi bir tavırdan yana olmasından ileri gelmektedir:

"Küçükken, ne zaman fazlaca gülsem, yakınlarım: 'Bugün çok güldün başına bir gelecek var.' derlerdi. Ne zaman bir şeyi çok fazla istediysem, ona düğüm üstüne düğüm, kilit üstüne kilit vurulurdu. Belki bu yüzden, büyük şeyler ummak, büyük şeyler beklemek, gölgesiz bir mutluluk duyup doya doya kahkaha atmak kabiliyetini kaybetmişimdir."[179]

Çınarlı'nın en önemli özellikleri arasında idealist bir kişi olması bulunmaktadır. *Hisar* dergisinin dönemin zor koşulları altında ayakta kalmasının arkasında şairin kararlı, ülkücü ve sabırlı kişiliği etkili olmuştur. Kendisi aynı zamanda mesleğine, sanatına, okuruna karşı saygılı ve titiz bir yapıya sahipti. Düşüncelerini bireysellikten uzak toplumsal olarak şekillendirirdi. Büyük ülküsünü *Niye Efkârlıyım* şiirinde aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

---

[175] Çınarlı, *Zaman Perdesi,* s. 53.
[176] Cem Karaer, "Çınarlı Ağabeyin Ardından", *Türk Edebiyatı*, S. 312, 1999, s. 42.
[177] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, 1974, s. 33.
[178] Çınarlı, "Bir Yıl Daha Geçti", s. 3-4.
[179] Çınarlı, "Bir Yıl Daha Geçti", s. 3-4.

"Hep büyük ülkülerin uğruna girdim savaşa
Hane viran olacaktır dediler dinlemedim."[180]

Çınarlı, Yahya Kemal'in şiir anlayışından etkilendiğinden kendisinde Yahya Kemal'in "ince düşünme" ve "söze değer verme" özelliği bulunmaktaydı. Şairin işine olan titizliğini ortaya koyan ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Bazen bir mısraı değişik şekilde pek çok defalar söyledikten sonra, yine de dilime dolanan bir kelime nedeniyle huzursuz olur, tüm yazdıklarımı yırtar atarım. O ay, belki de ertesi ay, yine dergiye şiirim giremeyecektir. Sözünü ettiğim mısra istediğim şekli aldığında ve şiir yayınlandığı zaman da içime bir hüzün çöker: Bu kadar emeğin ve titizliğin sonucu ne? Senin o mısrada istediğin derinliği, yumuşaklık ve musikiyi verebilmek amacıyla döktüğün ecel terlerinin kaç kişi farkına vardı?"[181]

Çınarlı aynı zamanda klasik Türk musikisini seven ve değer veren ince bir kişidir. Türk musikisine hayranlığının nasıl başladığını *Söylemek Yaraşır* adındaki eserinde aşağıdaki şekilde dile getirmiştir.[182]

"Babamın gramofonda durmadan çaldığı 'Tanburi Cemil'in Beyati Peşrevi' ile 'Kemanî Memduh'un Rast Taksimi' bana pek yavan gelirdi. O zamanlar halk türkülerinden ileriye gidemeyen zevkimi, radyoda dinlemeye başladığım bazı kabiliyetli solistlerin okudukları yeni şarkılar geliştirdi. Yavaş yavaş fasıl heyetlerine yöneldim ve sonunda Mesut Cemil yönetimindeki 'Tarihi Türk Musikisi Ünison Erkek Korosu'nun konserlerini zevkle takip edecek düzeye geldim. 'Temel'i ararsanız, Türk Musikisinde temel, elbette, sözü geçen koronun okuduğu Itrî'nin, Dede'nin, Sadullah Ağa'nın 'kâr'ları, 'beste'leridir. Çocukluğumda burun kıvırdığım Tanburî Cemil'in peşrevleri, saz semaileri de bu temeller arasına girer. Ama ben temele ancak çatıdan (Rakım Elkutlu, Sadettin Kaynak ve Selâhattin Pınar gibi bazı yeni bestecilerin şarkılarından) ulaşabilmiştim."[183]

Ailesine ve ev yaşamına oldukça düşkün olan şair, mutluluğu ve huzuru evinde aramıştır. Çınarlı'nın ilk eşi Nuran Hanım'dan 1984 yılında ayrılmasından sonra 1987

[180] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983, s. 53.
[181] Mehmet Çınarlı, *Söylemek Yaraşır*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1978, s. 142.
[182] Çınarlı, *Söylemek Yaraşır*, s. 131-132.
[183] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 131-132.

yılında ikinci eşi Gönül Hanım'la evleninceye kadar aile düzeninin bozulmasından ötürü yalnızlık duygusu yaşadığı belirtilebilir.[184]

Çınarlı'nın zihni faaliyetler içerisinde en fazla değer verdiği düşünce faaliyetidir. Kendisi herhangi bir iddiayı akıl süzgecinden geçirmeden reddetmez ya da kabul etmez idi. Daha önceden çözümlediği problemleri dahi yeniden karşılaştığında düşünerek sonuçlandırırdı.[185]

Çınarlı'nın giriştiği her işte titizliği bilinmektedir. Memuriyet yaşamında olsun, dergi ve diğer çalışmalarında olsun uğraş verdiği konuya ilişkin üst düzey titizlik gösteren Çınarlı'nın bu tabiatı evhamlı olarak görülmesine neden olmuştur. Her işinde titiz, programlı ve planlı hareket etmesi pek çok kişi tarafından yadırganmış, bazı durumlarda yanlış yorumlamalara da neden olmuştur. Bu konuda Gültekin Samanoğlu *Hisar*'da kaleme aldığı bir yazısında Çınarlı'nın bu yönüne ilişkin aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

"Mehmet Çınarlı'yı bazıları da kendini beğenmiş, bir tip olarak görmek hatasına düşmüşlerdir. Gayet az da olsa böyle bir intiba edinenler onun sanat sahasındaki titizliği ve realistliğini anlayamayanlardır. Hakikaten Çınarlı'nm bu alandaki itinası o kadar çok fazladır ki tenkitte ölesiye bitaraftır."[186]

Mehmet Çınarlı meslekî ve sanat yaşamındaki çalışmalarında prensiplerinden taviz vermeden süren tavrını yaşamının her alanına yansıtmıştır. Ev yaşamı da buna dâhildir. Hiç sigara alışkanlığı olmayan şairin nadir olarak alkol kullandığı bilinmektedir. Giyimine özel bir itina gösteren Çınarlı aynı zamanda konuşmalarında kelimeleri de titizlikle seçmiştir.

Mehmet Çınarlı'nın sanat hayatı boyunca almış olduğu ödüller aşağıdaki gibidir:

-1974 yılında Türkiye Milli Kültür Vakfı Edebiyat Armağanı (Bir Yeni Dünya Kurmuşum adlı şiir kitabı)

-1979 yılında Türkiye Millî Kültür Vakfı Jüri Özel Armağanı (Sanatçı Dostlarım)

[184] Çınarlı, ''Mektuplar XVI'', *Türk Dili*, S. 496, Nisan 1993, s. 473-479.
[185] Gültekin Samanoğlu, "*Hisar'dan* Portreler: Mehmet Çınarlı", *Hisar*, S. 20, Aralık 1951, s. 14.
[186] Samanoğlu, a.g.m., s. 14.

-1982 yılında Kayseri Sanatçılar Derneği tarafından Aruzu En İyi Kullanan Şair Ödülüne layık görülmüştür.

-Türkiye Yazarlar Birliği Yılın En İyi Şairi Ödülü (Zaman Perdesi adlı şiir kitabı)

-1992 yılında İlim ve Sanat Eseri Sahipleri Üstün Hizmet Ödülü (Meslek alanında)[187]

3. MEHMET ÇINARLI'NIN ESERLERİ

Mehmet Çınarlı'nın eserlerini anlamak, şairin doğduğu büyüdüğü yerin zorluklarını, bu zorluklarla aldığı eğitimi, gösterdiği çabayı görebilmek, ülkesine, milletine, millî diline ve milliyetine duyduğu bağlılığı, sevgi ve sorumluluğu bilmek, aydın kişiliği ile yalan dolanı, ikiyüzlülükleri, aldatmacayı, sevgisizlik ve sadakatsizliği hissedebilmek, Türk müziğine hayranlığını, doğaya, insanlara karşı duyduğu bağlılığı bilmektir.

3.1. Şiirleri

Nurullah Çetin, Mehmet Çınarlı'nın şiirlerini içerik olarak "Mehmet Çınarlı" adlı makalesinde ele almıştır. Çınarlı'nın kaleme aldığı şiirlerinin ilk örneklerinden başlayarak yaşamının tarihsel gelişimine uygun olarak yaşamının her evresini ortaya koyan mısraların bulunduğu görülebilir. Çınarlı'nın şiirleri kesin hatlarla ayrılmamakla birlikte içerik ve söyleyiş olarak üç dönemde toplanabilmektedir. İlk devredeki eserleri olan şiirlerinde gurbet, tabiat, aşk duygusunu ağırlık tema olarak kullandığı görülebilir. Çınarlı tarafından coşkulu bir şekilde kaleme alındığı hissedilen bu dönemdeki mısralarının ardından siyasî ve sosyal temaların işlendiği ikinci dönem şiirleri gelmektedir. Mehmet Çınarlı'nın bu dönemden itibaren olgunluk çağı denilebilecek dönemdeki eserlerinden ise dinginlik ve sükûnet göze çarpmaktadır. Bu son dönemdeki şiirlerinde sanatçı daha çok yakın çevresini ve ailesini, toplumsal ve şahsi yaşamına ilişkin yorumları ve yaşamının muhasebesini, ihtiyarlık duygusunu işlemiştir.

Çınarlı'nın şiirlerinin tematik açıdan iki grupta ele alınması da mümkündür. İlk gruptaki şiirlerinde aşk, gurbet, yaşama sevinci, hüzün, ayrılık, karamsarlık, aile, çocuk, yaşlılık, yaşam muhasebesi gibi temalar hâkim olup önemli oranda Çınarlı'nın yaşamı

[187] Mehmet Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 6.

ve anılarının etkisiyle yansıyan duygularını içermektedir. İkinci gruptaki şiirlerinde ise şairi bazı hâllerde şiirsellikten uzaklaştırabilme riskine sahip olan bir tür tepki şiirleri bulunmaktadır. İnsan ve toplum yaşamındaki hızla artan yozlaşma eserlerdeki ana temayı oluşturur. Çınarlı bu eserlerde bazen sitemkâr bir üslup, bazen de sert bir üslup kullanmış ve kargaşanın sorumlusu olarak gördüğü grupları eleştirmiştir.

Mehmet Çınarlı, modern Türk edebiyatındaki şiirlerini daha çok klasik tarzda ortaya koymuş ve edebî çevreler tarafından Yahya Kemal'in ardından büyük başarı yakaladığı vurgulanmıştır. Sanatçının şiirlerinin tamamen olmasa dahi önemli oranda klasik özelliğe sahiptir. Kendisi klasik Türk edebiyatı nazım şekillerine ağırlık vermiş, aynı zamanda halk edebiyatı ve Batı edebiyatının nazım şekillerinden de yararlanmıştır. Klasik tarzdaki şiirlerinde klasik Türk edebiyatı nazım şekilleri ile tam olarak örtüştüğü de söylenemez. Şairin en fazla kullandığı gazellerde çok az oranda mahlas kullandığı, tümünde özgün başlıklar kullandığı görülmektedir. Ayrıca mesnevi şeklinde kaleme aldıklarında klasik Türk edebiyatındaki kurallara göre örneğin uzun yazmanın dışında kısa şiirler ortaya koymuştur.

Mehmet Çınarlı geleneğe bağlı bir sanatçıdır. Eserlerinde aruz vezni ve hece veznini kullanmıştır. Türk edebiyatına şiir kitapları yanında nesirleri ile önemli katkılar yapmıştır. Ayrıca kurduğu *Hisar* dergisi ve Hisarcılar grubu ile edebiyatımızda iz bırakanlar arasında yer almıştır. Çınarlı'nın şiir kitapları aşağıda gösterildiği gibidir:

Güneş Rengi Kadehlerle

Güneş Rengi Kadehlerle Çınarlı'nın ilk şiir kitabıdır. 1958 yılında Ankara- Mars Matbaası tarafından 63 sayfa olarak basılan eserde şairin 1945 ve 1958 yılları arasında kaleme aldığı şiirler arasında otuz tanesi yer almaktadır. Sanatçının bu şiir kitabı özellikle o dönem yaşanan kâğıt sıkıntısı gibi nedenlerden dolayı büyük zorluklarla ve kendi çabası ile cep kitabı boyutunda okuyucuya ulaştırılmıştır. Kitapta yer alan ilk şiir, şairin ifadesiyle, Yahya Kemal'den Nurullah Ataç'a kadar çok sayıda şairin ve yazarın takdirini kazanan ve 1950 yılında kaleme alınan *Sonbahar Duyguları* başlıklı şiiridir. Şiir kitabındaki şiirlerde genelde özlem, tabiat, aşk, gurbet gibi temalar işlenmiştir.

Gerçek Hayali Aştı

Çınarlı'nın ikinci şiir kitabı *Gerçek Hayali Aştı* ise Ankara- Başnur Matbaası tarafından içeriğinde bulunan otuz şiirle 1969 yılında 71 sayfa olarak basılarak yayımlanmıştır. Kitabın sayfa düzeni, kapak ve fotoğrafları Ozan Sağdıç tarafından hazırlanmıştır. Şairin bu kitabından şiirlerin çoğu daha önce *Hisar* dergisinde yayımlanmıştır. Kitabın lüks baskı ile hazırlanması ise o dönem oldukça dikkat çekmiştir. Kitabın içeriği ve baskısı hakkında dönemin bilinen kalemleri tarafından çeşitli yazılar yazılır.

Bir Yeni Dünya Kurmuşum

Çınarlı üçüncü şiir kitabı olan *Bir Yeni Dünya Kurmuşum* adlı eseri 1974 yılında Ankara- Şark Matbaası tarafından 111 sayfa olarak basılarak yayımlanmıştır. Eserin içeriğinde daha önceden yayımlanan şiir kitaplarından seçmeler de yer almaktadır. Şair bu eseri ile Türkiye Millî Kültür Vakfı tarafından 1974 yılı Edebiyat Armağanı ile ödüllendirilmiştir.

Zaman Perdesi

Şair 1983 yılında 205 sayfa olarak *Zaman Perdesi* ile dördüncü şiir kitabını yayımlamıştır. Bu eseri kendisine Türkiye Yazarlar Birliği "Yılın Şairi" unvanını kazandırmıştır. Eserin içeriğinde yeni şiirlerinin yanında önceki şiir kitaplarındaki seçme şiirler de yer almaktadır.

Güzelliklere Doymam

Mehmet Çınarlı'nın son şiir kitabı 1995 yılında yayımlanmış olan *Güzelliklere Doymam* adını taşımaktadır.

Türk şiirinde 1950 sonrası önemli şairleri arasında bulunan Mehmet Çınarlı'nın *Hisar*'la birlikte yükselişi başlamıştır. Şiirlerine *Hisar*'la devam eden Çınarlı'nın düşünceleri ve dilindeki istikrarlı tutum, popülerlikten uzak, geleneğe bağlı sanat ve şiiri amaç edindiğini göstermektedir. Çınarlı, ilk şiirlerinden itibaren yaşamına paralel olarak her yaş dönemini şiir olarak kaleme almaya gayret etmiştir.[188]

[188] N. Çetin, "Mehmet Çınarlı", *Türk Dili*, 574, 1999, s. 904-918.

3.1.1. Şiirlerindeki temalar

Mehmet Çınarlı, şiirlerinde çağdaş tema ve konuları tercih etmiştir. Klasik Türk şiirinin vezin ve nazım şekillerinde yeni ses ve söyleyişler elde etmiştir. Onun şiirlerinde özellikle de gazel nazım şekli ile yazdıklarında işlediği aşk teması klasik şairlerin şiirlerinde işlediği aşka benzememektedir. Klasik şairlerde sevgilinin kaşı, gözü, kirpikleri, saçları mazmunlara dayalı olarak tasvir edilir. Sevgili ise güzelliği ile âşığına eziyet eden, âşığını usandıran bir tip olarak karşımıza çıkar. Çınarlı'nın şiirlerindeki aşk tasavvuru klasik şairlerdeki gibi dış görünüşe dayalı değildir. Klasik şiirin imge ve mazmunları Çınarlı'nın şiirlerinde yoktur. Ayrıca klasik şiirde daha çok tasavvufî konuların ve klasik aşk hikâyelerinin işlendiği mesnevi nazım şekliyle yazdığı şiirlerinde de tema yönünden benzerlik söz konusu değildir. Klasik şiirin nazım şekilleriyle çağdaş tema ve konuları işleyerek eski ile yeniyi taklide düşmeden bütünleştirmiştir. Tercih ettiği nazım şekilleri fark etmeksizin şiirlerinde işlediği temalar; özlem duygusu, aşk, toplumsal temalar, çocuk sevgisi, tabiat.

Özlem Duygusu

"Özlem" unsuru Çınarlı'nın şiirlerinde açıkça dikkat çekmektedir. Şair doğduğu büyüdüğü toprakları, çocukluk dönemini, yurt dışında geçirdiği süreçte toprağını, yaşanmış hatıralarını, duygularını, çocuklarını şiirlerinde özlem ile anlatır. Çınarlı, 1961 yılında Amerika'da bulunduğunda yazdığı *Kolay Değil* adlı şiirinde memleket özlemini mısralarında dile getirmiştir. Şiirinde mutlu günlere ve geçmişe dönmeye duyduğu özlemi hüzünlü bir anlatım ile ifade etmiştir. Ayrıca *Asmalar Altında Doğdum* adlı şiirinde Ermenek'e ve çocukluk günlerine duyduğu özlemi dile getirmiştir. Çınarlı, şiirlerinde belirttiği gibi köy yaşantısından sonra büyük şehirlerde yaşamını sürdürmüş bir kişidir. Kendisi Ermenek'le bağlantılı olarak Anadolu'ya duyduğu özlemi şiirlerine yansıtmıştır.[189]

Çınarlı'nın bir dergide yayımlanmış olan ilk şiiri *O Yer Ki* özlem duygusunun işlendiği şiirlerinden biridir. Şair bu şiirinde çocukluğunun geçtiği Ermenek'in doğal güzelliklerini ve kendisinin bunlara duyduğu özlemi ortaya koymuş. O yer olarak işaret ettiği doğduğu şirin kasabanın sıradağları, yağmuru, karı, ağaçları kısaca kasabanın tüm özelliklerini aşağıdaki gibi belirler:

[189] Ş. Aktaş, "Mehmet Çınarlı'nın Şiirine Bakış", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* 443, 1988, s. 244.

"Adı çağlayandı, suları çağlar.
Benim meskenimdi o güzel bağlar
Benimle gülerdi, benimle ağlar.
En sıcak dostumdu soğuk pınarı!

Dalında serçeler öter her sabah,
Kâh tepesindeydim, dibindeydim kâh,
Her imza atışımda hatırlarım, ah!
İsmini aldığım yaşlı Çınarı..!" (O Yer Ki)[190]

Çınarlı'nın doğduğu yerden ayrılmasından sonra 1940 yılında lise eğitimi için Antalya'da bulunmasıyla ikinci gurbeti başlar. Şairin sıla özlemi kendisini yeniden derinden etkilemeye başlar.

"Ne zaman anneciğim ne zaman söyle bana,
Ayrılmak üzüntüsü duymadan bakacağım
Bu bitmeyen seneler, bitmez dert oldu bana
Hasret elem yükünü ne zaman bırakacağım?" (Ne Zaman?)[191]

Şairin *Ne Zaman* başlıklı şiirinin bu dörtlüğünde ifade ettiği şekilde kendisi sevdiklerinden ayrı kalmanın ıstırabını en derinden hisseder. Herkesle birlikte her akşam içerisinde sevdikleri olan bir eve koşmayı arzu etmektedir. Ümidi ve gücü bulacağı bir aile ocağında her türlü zorluğa katlanmaya hazırdır. Şaire göre yeter ki bu hasret sona ersin. Zira yıllardır bu hasret günlerini saymaktan bıkmıştır.

Şaire göre, kavuşmayı engelleyen unsurlardan biri de tabiatın acımazlığıdır. Bunu *Gidilmez Ki...* başlıklı şirinin ilk dörtlüğünde dile getirmiştir:

"Yaylaları kapladı kar;
Ne yol geçer ne kuş uçar,
Toroslar'da bizim diyar;
Yaz gelmeden gidilmez ki!" (Gidilmez Ki)[192]

Aşk

[190] Mehmet Çınarlı, "O Yer Ki" *Çınaraltı*, C.3, S.67, 1943, s. 7.
[191] Mehmet Çınarlı, "Ne Zaman?", *Yedigün*, 15 Şubat 1943, C.20, No: 519, iç kapak.
[192] Mehmet Çınarlı, "Gidilmez ki", *Yedigün*, 26 Ağustos 1945, No:651, s. 7.

Çınarlı şiirlerinde "aşk" temasını da ele almıştır. Şairin aşkı saygınlığı, masumluğu ve romantikliği ile ele aldığı görülmektedir. Şiirlerindeki sevgili, her daim özlenen, hayal edilen ve uzaktan izlenendir. Sevgilinin daha çok sonbahar ve bahar mevsimlerindeki canlı ve etkin havasında, klasik Türk müziği eşliğinde tahayyül edildiği belirtilebilir. Çınarlı'nın sevgiliyi musiki ile beraber düşünmesini, aşk duyarlılığının oluşumu ve ifadesini *Sana Dair* adlı şiirinde görülmekte ayrıca şairin şiirinde Yahya Kemal, Ahmet Kutsi Tecer ve Necip Fazıl etkisinde kaldığı görülebilir.[193]

"Senden haber verir bana hep eski besteler:
'Cânân'ı, 'şûh'u, 'âfet'i sen 'mihriban'ı sen...
Bir valsin arkasında hayalin uçar gider.
Bendim 'gören Küçüksu'da', bendim 'gücendiren'
Senden haber verir bana hep eski besteler" (Sana Dair)[194]

Çınarlı'nın şiirlerinde aşkı ve tabiatı paralel işlediği de görülmektedir. Bu *Sonbahar Duyguları* şiirinde görülebilir. Şair bir yandan tabiatın eşsiz güzelliğini anlatmakta bir yanda da tabiat tasvirini sevgili ile kendi ruh haliyle örtüştürmektedir. Şairin 1951'de kaleme aldığı *Çok Görme* başlıklı şiirinde sevgilinin güzelliği karşısında bahar mevsiminin duygularını aktarmaktadır:

"Mevsim bahar, tasavvura sığmaz güzelliğin!
Çok görme gözlerim sana söylerse korkumu.
Bir sed yapıp ta karşına koysam geniş, derin
Almak elinde aklımı, yıkmak gururumu:
Mevsim bahar, tasavvura sığmaz güzelliğin!" (Çok görme)[195]

Çınarlı aynı zamanda aşkların bayağılaşmasına ve sahteleşmesine karşı hissettiği sıkıntılara da şiirlerinde yer vermektedir.

"Dalyan vücutlu tazeler
Çimenler üstünde öpüşürler;
Ne bakışlarında aşktan eser,

[193] Bkz. N. Çetin, a.g.m.
[194] Çınarlı, *Zaman Perdesi,* s. 99.
[195] Çınarlı, *Zaman Perdesi,* s. 131.

Ne de bir işaret arzuya!" (Piknikte)[196]

Çınarlı, şiirlerinde aşk temasını ilk şiirlerinden itibaren ele almıştır. Şairin hayalinde bulunan sevgilinin şekli sürekli değişse de ruhu her zaman aynı kalmıştır. Aşk duygusunun yarattığı huzuru gönle doldururken tabiattan ilkbaharı ele alarak bu duyguyu güçlendirmiş, sonbaharı ele alarak aşk duygusunun geçiciliğini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Çınarlı'nın bazı şiirlerinde ise sevgiliye ve sevgiye gönül kapılarını kapattığı görülür. Uzun süre arkasından koştuğu hevesinin bittiğini dile getirdiği, artık aramanın ve beklemenin boş bir şey olduğunu dile getirerek sevgiliye sitemde bulunduğu şiirleri vardır. Şairin *Bırakış* başlıklı şiirinde bu net bir şekilde görülebilmektedir:

"Beklemek boş, aramak yersizmiş,
Gayrı yollardan ayırdım gözümü.
Yokmuş âlemde ufuklarca geniş
Ve bulutsuz hayallerin hükmü.
Duygular büsbütün değersizmiş.

Bıraktım ardını yıllarca koştuğum hevesin
Yoktur şikâyetim de ümidim de kimseden
Bir çöl susuzluğundaki hasretle beklenen
İsterse gelmesin." (Bırakış)[197]

Toplumsal Temalar

Mehmet Çınarlı riyakârlığa ve haksızlıklara karşı çıkan, sözünü esirgemeyen, vatanını, dilini ve milletini her şeyden üstün tutan bir kişilikti. Toplum değerleri ile bağdaşmayan her görüş karşısında eleştirel tavrı ile durmaktaydı. Şairin özellikle olgunluk döneminde kaleme aldığı şiirlerinde toplumsal temaların ağırlıkta olduğu belirtilebilir. Çınarlı, toplumda yaşanmışlara, yaşanacak olanlara karşı duruşu daha çok umutsuzdu. Kendisini ve sanatını ise bunların dışında tutmak isteyen bir tavrı bulunmaktaydı.

[196] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 57, 58.
[197] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle,* s. 52.

"Şeytanla gerdeğe girer, cinlerle oynaşırsınız.
Dostunuza dost görünür, düşmanla anlaşırsınız.

Gücünüzün yetmediği yerde haksever kesilir;
Dişinizin kestiğine nasıl gaddarlaşırsınız.

Yardımınız gerektiği zaman yaklaşılmaz olur;
Çıkar kokusu duyunca sokulur, sırnaşırsınız." (Ey İnsan Denilenler)[198]

"Memleket elden giderse, davullar, zurnalar çalın;
Bu büyük başarınıza (!) ödül verirlerse alın.

Şehit kanıyla sulanmış hazır bir vatan buldunuz;
'Hürriyet' deyip, en iğrenç çıkarlara kul oldunuz." (Memleket Elden Giderse)[199]

Çınarlı tarafından toplumda yaşanan sınıf farklılığı da bir şiirinde ele alınmıştır. Şair bundan duyduğu huzursuzluğu aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

"Ne kadar aynı görmek isteseler
Yine bir yerde farkımız kalacak.

Onların bizde bütün öfkeleri,
Bizim onlarda hakkımız kalacak" (Kalacak)[200]

Mehmet Çınarlı'nın toplumda yaşananlarla yaşanacak olanlara karşı bakış açısı umutsuzluk içermektedir. Bu umutsuzluk içerisinde kendini ve sanatını dışarıda tutma çabası göze çarpmaktadır:

"Yenilen ekmekte göz var, içilen suda gözyaşı;
Kaçacak bir yer kalmamış, kaplamışlar dağı taşı.

Bir yeşillik görünse de ulaşılmadan kuruyor.

---

[198] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 15, 16.
[199] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 11, 12.
[200] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 39, 40.

Her gün can damarlarını kurtlar kemirip duruyor.

Şükür, bu kirli dünyaya tekmeyi baştan vurmuşum;
Bütün pisliklerden uzak bir yeni dünya kurmuşum.

Şükür, sanatın sesini duyacak kulaklarım var;
Bir ses ki, ölümsüz olmuş, sürecek sonsuza kadar."(Yenilen Ekmekte Göz Var)[201]

Çınarlı, kaleme aldığı şiirlerinin bazılarında siyaseti ve siyasetçileri ele almıştır:

"Alın da kullanın keyfinizce:
Rütbeler, makamlar sizin olsun.
Şanlar, şerefler, nice nice
Törenler, bayramlar sizin olsun.
Erin muradınıza böylece.

Kör gözlerinizin görmediği
Şeylerdedir bence asıl değer.
Ayaklarınızın girmediği
Dünyalar var ki bana yeter." (Kendi Gönlümle)[202]

Mehmet Çınarlı sanat yaşamı boyunca kaleme aldığı şiirlerinde ve diğer yazılarında toplumsal konulara önem vermiş, toplumu etkileyen konular hakkında düşüncelerini ortaya koyan yazılar yazmıştır.

Çocuk Sevgisi

Çınarlı, çocuk sevgisi temasını şiirlerine bir baba heyecanı ile yansıtmıştır. Özellikle *Çocuklar* adlı şiirinde tüm çocuklar için çocukların çaresizliklerine karşın kendi durumunu dile getirirken ''amansızlık'' şeklinde ifade eder:

"Beni hep esir ettiniz minicik ellerinizle;
Ne kaçmak elimden geldi ne de karşı koyabildim.
Verecek cevabım varken en büyük hâkime bile,

[201] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 5, 6.
[202] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı,* s. 27, 28.

Sizin saf bakışlarınız önünde dilsiz kesildim.

Savaş alıp götürdüğü, deprem yok ettiği zaman
O çaresiz halinizdir beni en fazla ağlatan.
Yünler, pamuklar içinde üşüdüm çıplaklığınızdan;
Sizi doymamış görünce yenilmez oldu ekmeğim" (Çocuklar)[203]

Şairin torunu ve çocuklar için kaleme aldığı şiirler arasında kızının bebekliğini işlediği *Küçük Prenses* şiiri, gelin olmasını işlediği *Beyaz Güvercine Dönmüş* şiiri, torununun doğumunu işlediği *Uydular Verdi Doğum Müjdesi* şiiri, ikinci kızının evlenmesini işlediği *Uçurtma Vaktidir* şiiri, torununu işlediği *Küçük Kaan* şiiri gösterilebilir.[204]

Tabiat

Çınarlı, çocukluğunu geçirdiği, ilk gençlik yıllarında bulunduğu Ermenek'te ağaçlar, kuşlar, çiçekler, böcekler arasında yetişmiştir. Şairin ilk kaleme aldığı şiirlerinde tasvir edilen tabiatın tesadüfen yapılmadığı, yaşanmışlıkların bir neticesi olduğu, dolayısıyla tabiatın zenginliğinin ne kadar iyi yansıtıldığını görebiliriz. Çınarlı tabiatın dilini henüz çocukluk döneminde ve ilk gençlik döneminde çözmüş bir sanatçıdır.[205]

Henüz eğitimi sırasında 1947 yılında düzenlenen bir şiir gecesinde topluluğa okuduğu *Sonbahar Duyguları* başlıklı şiirinde tabiat dekorunu oldukça geniş bir şekilde tasvir etmiştir:

"Birden gelivermiş bağa teşrin;
Her yer yine en gönlü çeken renge bürünmüş.
Her konseri kuşlar veriyor çok daha zengin:
Dallar yine ahenge bürünmüş.

Bulmuş ne güzel örtü tabiat
Altın sarısından,

[203] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 17, 18.
[204] Bkz. N. Çetin, a.g.m.
[205] Aktaş, a.g.m., s. 245.

Gül kırmızısından,

Rüzgâr döküyor yere bir sürü yaprak bazen

Sermiş halılar toprağa kat kat

Mevsim kuru ottan, sarı yaprak yığınından"(Sonbahar Duyguları)[206]

Çınarlı, aynı şiirinde aşk ve tabiatı da aynı düzlemde başarıyla işlemiş bir sanatçıdır. Şiirinde hem tabiatın eşsiz mükemmel güzelliğini anlatmış hem de ikinci bölümde tabiat ile kendi ruh hâli ve sevgilinin tasvirini bütünleştirmiştir:

"Dallar geniş geniş açılan kollar insana;

Bir dost kadar yakın geliyor sonbahar cana.

Mağrur değil güzelliğe her yer bahar gibi,

Yaprak, çiçek, bulut bizi anlar, duyar gibi.

Yârin baharda koskoca bir dağdı hasreti,

Paylaştı her ağaç onu, artık hafifledi.

Artık değil yürekteki, evvelki kaygılar;

Bir muhteşem nehir gibi coşmakta duygular." (Sonbahar Duyguları)[207]

Çınarlı, *Baharlar* başlıklı şiirinin ilk bölümünde, çocukluğunda yaşanan 5 Mayıs'ı ifade eder. *"Korudan topladığı çiçekler, pembe güllerle donanmış saksı, karanfilin büyüyerek katmer gibi açması*" gönülleri şenlendirir. Şairin çocukluğunu dolduran Ermenek'in sahip olduğu tabiat zenginliği ise mısralara aşağıdaki şekilde yansır:

"Açılan taze ceviz dallarından

O pek güzel, unutulmaz kokusu.

O dik yokuşları bağ yollarının;

Ve her tarafta çağlayan soğuk su."(Baharlar)[208]

---

[206] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle,* s. 5.
[207] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 6.
[208] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 60.

3.1.2. Şiirlerinin dil üslup ve şekil özellikleri

Mehmet Çınarlı tarafından kaleme alınan şiirlerindeki Türkçe yalın haldedir. Şiir dilinde ağır kelimeler, Türkçede bulunmayan, anlaşılması zor ifadeler yer almaz. Şair Türkçeye yerleşmiş olan ve herkesin anlayabileceği yabancı unsurları da Türkçeleştirme çabası içerisine girmemiştir. Dilde açık ve anlaşılır anlatımı tercih ettiği, tasfiyecilik ve ırk ayrımına karşı çıktığı belirtilebilir. Şairin bilinçli anlamsızlığı esas alan şiir anlayışından uzak durduğu, üslubun aşırı simgelerle oluşturulmasına karşı durduğu görülmektedir. Çınarlı'nın bu konuda *Halkımız ve Sanatımız* adındaki eserinde aşağıdaki ifadelere yer vermiştir:

"Halk için yazdığını söyleyen bir kısım şairler ise, halkın dilinden ayrı, uydurma bir dil kullanarak, büsbütün garip ve anlaşılmaz bir duruma düştüler. 'Öz Türkçe' adıyla ortaya atılan ölü kelimelerle yazdıkları için anlaşılamayanlarla, "anlamsız şiir" akımına kapılarak anlaşılmamayı marifet sayanlar arasında ele aldığımız konu bakımından büyük bir fark görmüyoruz: her iki grup da halkın şiirden ve şairden soğumasına bol bol yardım ediyorlar."[209]

Mehmet Çınarlı'ya göre şair, milletine mal olmuş, yerleşmiş bir dil ile konuşmalı, dilinin inceliklerine dikkat ederek onlardan yararlanmasını bilmelidir. Yeni kelimelerin uydurulması ile yenilik yapılabileceği düşüncesi sadece bir vehimdir.[210]

Çınarlı'nın kaleme aldığı şiirlerinde musikiyi hissetmesi ve hissettirme çabasında Yahya Kemal hayranlığı ve etkisi olduğu görülmektedir. Dil hakkındaki görüşlerinin de Yahya Kemal'e yakın olduğu belirtilebilir. Zira Yahya Kemal'de Türkçe söyleyişin sadece Türkçe kelimelerle yapılmadığını savunmaktadır. Türk ruhuna, Türk zevkine ve geleneğine uygun söyleyiş olduğunu belirtmektedir.[211]

"Mehmet Çınarlı'nın Şiiri" adlı makalesinde Törenek'e göre Çınarlı, şiirlerine hâkim olan lirizm etkisiyle bazı zamanlarda isyan ederek sert eleştiriler yapsa da içindeki yarayı okuyucusuna mutlaka hissettirmekteydi. Şiirlerindeki gerçekliğin lirik söyleyişinde hissettikleri, yaşadıkları, gözledikleri yer almaktadır. Çınarlı kendi sanatıyla geleneğe bağlı özelliklerin yenilikçi görüşlerle kabul görmemesine karşı

[209] Mehmet Çınarlı, *Halkımız ve Sanatımız*, Ankara: Hisar Yayınları, 1970, s. 39.
[210] M. Törenek, ''Mehmet Çınarlı'nın Şiiri'', *Türk Dili*, 582, 2000, s. 530.
[211] N. S. Banarlı, *Yahya Kemal'in Hatıraları*, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 1960, s. 89.

çıkarak yeniliği aruz, gazel gibi köklü bir yapıda ispatlamaya gayret etmiştir. Şair aruz veznine sahip çıkarak vefa borcunu ödemeyi düşünmüştür. Şiirde musiki ve ses uyumunun sadece aruz ile yaşatılabileceğini düşünen Çınarlı, aruzun tekdüzelikten çıkması amacıyla farklı kalıplarda aruzu kullanmıştır.

Çınarlı şiirlerinde hece ölçüsünü de kullanmıştır. Kendisi şiirlerini ortaya koyarken veznini daha önceden belirlemediğini, şiiri yazdıktan sonra veznini araştırdığını, aruz ya da hece olması gibi bir ısrarının bulunmadığını belirtmektedir. Şairin bu düşüncesinden belirli kalıplara sokmadan duygularını kaleme aldıktan sonra şekil verdiğini uygun gördüğü söylenebilir.

Mehmet Çınarlı şiirlerinde hece ve aruz yanında daha az sayıda serbest vezni de kullandığı belirtilebilir. Fakat bu şiirleri de kafiyeli olup tam serbest sayılmamaktadır. Çınarlı'nın bu vezni fazla kullanmamasının nedeni şiirde musikiye önem vermesindendir. Çınarlı'nın şiirlerinde dörtlü, beşli gibi farklı mısra sayıları olanlar yanında beyitler halinde yazılmış şiirleri de bulunmaktadır.

Mehmet Çınarlı, kaleme aldığı şiirlerinde farklı nazım birimlerini kullanmış olsa da beyit birimini daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Bununla birlikte şiirlerinde daima farklı mısra yapılarının olanaklarını da değerlendirmiştir. Şiirlerinin pek çoğu tek birimden oluşmuş, bunların yanı sıra 19 şiirinde beyit, mısra, üçlük, dörtlük, beşlik ve bunlardan fazla sayıda dizeden meydana gelen bentleri birlikte kullanmayı da denemiştir.

Çınarlı'nın nazım biriminde beyitten yana eğilimi bulunmaktadır. Genellikle pek çoğunu mesnevi ve gazel şeklinde kaleme alan şairin beyitle yazdığı yetmiş civarında şiiri vardır. Bazı şiirlerinde karma nazım birimini de kullanan sanatçı, altı şiirini de beş ve yedi arasında bentlerden meydana gelen nazım şekilleri ile yazmıştır. Çınarlı, beyit haricinde en fazla dörtlük nazım birimini kullanmış, dörtlük sayısı üç şiirinde tek, diğerlerinde ise iki ve on arasında değişmektedir.[212]

3.2. Nesirleri

Mehmet Çınarlı iyi bir şair olduğu gibi iyi bir nesir ustasıdır. Sadece *Türk Dili* dergisinde kendisinin yetmiş civarında yazısı yayımlanmıştır. Bu yazılar arasında

[212] M. Törenek, ''Mehmet Çınarlı'nın Şiiri'', *Türk Dili*, 582, 2000, s. 528-532.

edebiyat tarihimiz açısından edebî hatıralarına yer verdiği yazı ve mektuplarında pek çok değerli bilgi bulunmaktadır. Çınarlı dönemin edebiyatla ilgilenen çok sayıda yazar ve şairi okuyucuya anlatan bir sanatçı dostudur.[213]

Çınarlı'nın meslekî yaşamına ilişkin nesir türünde yayımladığı *Personel Kanununun Mali Hükümleri* adındaki eseri ilk kitabıdır. Çınarlı'nın asıl görevine ilişkin yayımladığı bu eser ilk ve son kitabı olmuştur. Çınarlı nesirlerinde de şiirlerindeki gibi duyarlılığını korumuştur. Sanatçı dostlarına, milletine, toplumun sorunlarına, millî dilin korunmasına karşı duyarlıdır. *Aynı Yolda, Sanatımız ve Sanatçı Dostlarım, Söylemek Yaraşır* adlı eserlerindeki deneme yazılarında, musiki, dil, edebiyat, toplumu yozlaştıranların eleştirilmesi, anıları, Yahya Kemal ve sanatçı dostları, sanata ilişkin görüşleri, endişeleri bulunmaktaydı.[214]

Çınarlı, özellikle *Halkımız ve Sanatımız* eserinde günümüzdeki toplum sorunlarına, edebiyat meselelerine, Bâb-ı Âli'deki haksızlıklara tarafsız gözle bakarak kaleme alarak edebiyata sahiplenmiştir.[215]

Çınarlı, 1986'da *Türk Dili* dergisinde yayımladığı yazılarını *Mısralarda Gezinti* adlı kitabında toplamıştır. Sanatçı bu yazılarında pek çok şairle sohbet ederek, onlardan aldığı bir beyit, mısra, dörtlük ile şairlerin birbiriyle atışmalarını sağlamıştır. *Hatıraların Işığında* başlığı altında dört yazısından ilkini 1989 yılında yayımlamıştır. Diğer yazıları ise 1991 ve 1993 yıllarında, son yazısı ise ölümünden sonra 2000 yılında yayımlanmıştır. Çınarlı'nın bu yazılarında yazar ve şair dostları yer almakta, onlarla ilgili hatıraları anlatılmaktadır.[216]

Mehmet Çınarlı'nın nesirlerinin önemli bir kısmı ise *Türk Dili* dergisinde 1991 Şubat sayısından itibaren başlayan *Mektuplar* adlı yazı dizisidir. Burada Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda önemli isimler olan Halit Fahri Ozansoy, Halide Nusret Zorlutuna, Bekir Sıtkı Erdoğan, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mehmet Kaplan, Ahmet Muhip

[213] M. Hasgül, ''Mehmet Çınarlı'', *Türk Dili*, 700, 2010, s. 655.
[214] O.H. Bıldırki, ''Çınarlı'nın Nesirleri Üzerine'', *Hisar,* 77, 1970, s. 14-15.
[215] Bıldırki, a.g.m., s. 14-15.
[216] M. Hasgül, ''Mehmet Çınarlı'', *Türk Dili*, 700, 2010, s. 656.

Dıranas, Behçet Necatigil, Cemil Meriç, Hasan Ali Yücel, Gültekin Samanoğlu, Emine Işınsu, Mustafa Kutlu gibi isimler yazı dizisinde yer almaktaydı.[217]

Çınarlı'nın tüm yaşamını içten bir dille anlattığı eseri *Altmış Yılın Hikâyesi* kendisinin zamansız ölümü sonrasında 1999 Eylül ayında yayımlanmıştır. *Türk Yurdu* dergisinde 1995 Ocak ayından itibaren aylık olarak yayımlanmış hatıralarına dayalı olan yazıları sanatçının bu eserinde toplanmıştır. Eserin son kısmına *Bitirirken* başlığıyla eklenen son kısımdaki cümleler ise Mehmet Çınarlı'nın Türk edebiyatına, Türk diline ve milletine bıraktığı son cümlelerdir.

[217] Hasgül, a.g.m., s. 656.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEHMET ÇINARLI'NIN ŞİİRLERİNDE KLASİK TÜRK EDEBİYATININ İZLERİ

1. MEHMET ÇINARLI'NIN SANAT ANLAYIŞI

Mehmet Çınarlı klasik ölçülü şiirin en güçlü ve özgün temsilcisi olup aynı anlayış kapsamında 1950'li yıllarda bir araya gelen ve Hisarcılar olarak nitelendirilen edebî hareketin içerisinde Türk sanat geleneğinden kopmadan yer alarak hareketin gelişmesine ve yerleşmesine öncülük etmiştir. Özellikle kaleme aldığı şiirlerinde geçmiş edebiyatı ve büyük şairlerin eserlerini benimseyerek bunları okuyan ve malzeme yapan, günümüz sanatını geçmişten kopmadan devamı ve yenileşmesinde etkili olan bir sanatçıdır.

Mükemmel ve kalıcı eserlere sahip her sanatçı gibi geleneğe dayanan Çınarlı, bütüne ulaşabilmek amacıyla gerekli olan şekli ihmal etmemiştir. Çınarlı'nın şiirlerini kalıcı yapan, güzele ulaştıran kullandığı kafiye, vezin ve nazım şekli yani biçime ilişkin özelliklerdir. Mehmet Çınarlı, Türk şiirinin yenilik adına köklerinden koparılmak istenmesine, şekil ve içerik bakımından yok edilmek istenmesine karşı çıkmış, kaleme aldığı şiirlerinde yeniliğin bunlardan uzaklaşmadan da mümkün olabileceğini ispata gayret etmiştir. Şair, şiirde geleneğe dayalı eser vermenin eserin kalıcı olmasını sağlayacak bir unsur olduğuna inanmış ve şiirlerinde geleneksel Türk şiirindeki ölçü, şekil gibi konularından faydalanmayı tercih etmiştir.

Çınarlı'nın yaşamında *Hisar* dergisinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Öyledir ki derginin adı Mehmet Çınarlı ile birlikte anılır. Bu sanatçının dergiye verdiği katkıdan, yaşanan çeşitli olanaksızlıklar içerisinde dergiyi sahiplenerek yayın hayatının devamlılığını sağlamasının bir neticesidir. Çınarlı'nın dergide kaleme aldığı 209 deneme, makale, inceleme yazısı, 80 şiiri, 8 gezi türü yazısı yayımlanmıştır.[218] Nevzat Yalçın, sanatçının dergi ile ilişkisini *Hisar* dergisinin yirmi beşinci yıldönümü ve Mehmet Çınarlı'nın ellinci yaşına bastığı gün yazmış olduğu bir mektupta ifade eder:

[218] Emiroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri,* s. 29.

''Ömrüyle şi'rinin bugün altın çağında o
Berceste söz, yegâne şiirdir Çınarlı'ya.

Mehmet ki evlidir poligamdır Hisar ile
Yaran şaşıp Hisarlı demiştir Çınarlı'ya.

Tam yirmi beş yaşında bir afet Hisar bugün
Hak vermemek de elde değildir Çınarlı'ya.

Nevzat sadede kal, nice tebrikler eyle kim
Ellinci yaş gününde meheldir Çınarlı'ya.''[219]

Mehmet Çınarlı, edebî yaşamında kaleme aldığı şiirlerinde farklı nazım birimlerini kullanmayı tercih etse de ağırlıklı olarak beyit biriminden yararlanmış, bunun yanında farklı mısra yapılarının olanaklarını da kullanmıştır. Şairin şiirlerinde işlediği tema ile nazım birimlerinin bölümlenmesinin arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Şiirlerinin her biriminde temanın bir yönünü dile getirmiş, ardından gelen birimde bunu devam ettirmiş, bazılarında da son kısımda temaya ilişkin ana duyguyu yansıtmıştır. Bu bağlamda Mehmet Çınarlı'nın eserlerinin karmaşık şiir olduğu belirtilebilir. Çünkü şiirlerinde bütünlüğü tema, konu, kafiye, nazım şekli ve üslup sağlamaktadır.

Çınarlı, şiirde içeriği ve şekli aynı derecede önemli kabul etmiş, lise döneminde kaleme aldığı *Antalya'da Kış*[220] adlı şiirinden başlayarak ilk dönemdeki şiirlerinde halk edebiyatı nazım şekilleri örnekleri özellikle koşma şekli görülmektedir. Şiirleri genel olarak ele alındığında ise klasik şekilleri daha fazla tercih ettiği belirtilebilir. Özellikle mesnevi ve gazel kendisinin daha çok tercih ettiği klasik şekiller arasındadır. Bu şekillerin dışında şarkı, murabba gibi biçimleri de kullanmıştır. Çınarlı, eserlerinde duygularını daha iyi yansıtabilmek amacıyla düzenli ya da düzensiz serbest şekillerden de yararlanmıştır.

[219] Çınarlı, *Çeyrek Asır Geçti*, s. 81, 82.
[220] Mehmet Çınarlı, ''Antalya'da Kış'', *Antalya Gazetesi* (Ahmet Kahvecioğlu, Antalya Şiirleri Antolojisi, 1967, s. 255.).

Mehmet Çınarlı, edebî bir eser dilin musikisini ve lezzetini vermelidir anlayışına sahiptir. Bunu *"Ahenksiz, musikisiz, tatsız tuzsuz bir söyleyişi olarak şiirde, nesirde bile bağışlamam.*" ifadesi ile ortaya koymuştur. Çınarlı şiirlerinde kafiye ve vezni önemli bir ahenk unsuru şeklinde kullanmış, günümüz Türkçesine aruz veznini başarı ile uygulamış bir sanatçıdır. Ancak bilinen kalıpları ile aruzu kullanmamış, farklı kalıpları bir arada, bazı şiirlerde de her mısrada değişen kalıplarla yeni ses elde etme amacıyla tekdüzelikten çıkmayı tercih etmiştir.[221]

Mehmet Çınarlı ile yapılan ve 1969 Aralık tarihli *Hisar*'ın 72. sayısında yayımlanmış olan bir söyleşide şiirlerinde bu vezni kullanmasının nedenlerini açıklamış ve klasik edebiyatta ısrar etmesini üç nedene bağlamıştır:

"Bizde sanat akımları, biri geldiğinde diğerinin mutlaka çekip gitmesi gereken siyasi iktidarlar gibi düşünülmüştür. Mutlakıyet Devri, Meşrutiyet Devri, Cumhuriyet Devri gibi, kesin sınırlar ile ayrılmış olan bir aruz devri, hece devri ve serbest nazım devri tasavvur edilmiştir. Klasikte direnmeme neden olan birinci sebep bu yanlış görüşe karşı içimde uyanan isyandır."[222]

Çınarlı, sanatçının söyleyeceklerine uygun olan şekli, kendisinin bizzat bulması gerektiğine işaret etmiş; klasik edebiyattaki ısrarının ikinci nedenini ise düşüncelerini ve duygularını en doğru şekilde klasik ölçülerle söyleyebileceğine bağlamıştır. Üçüncü neden olarak *"Benim klasik ölçülere, bilhassa aruza meyletmemin üçüncü bir nedeni de günümüz şiirine farklı bir ses, farklı bir hava getirebilme arzusudur."*[223] şeklinde bir ifadede bulunmuştur.

Sanatçı aruz vezni yanında şiirlerinde hece veznini de kullanmış, daha çok uzun heceli şiirler ortaya koymuştur. Çınarlı, bu sınırların dışına da çıkarak ahengi oluşturmak için şiirde hece vezninin farklı türlerini de birlikte kullanmayı, durakların yerini değiştirmeyi tercih etmiştir. Çınarlı, şiirin vazgeçilmez ögeleri arasında redif ve kafiyenin de olduğunu belirtmiştir. Bu ögeleri şiirlerinde birlikte veya sadece birini kullanmıştır. Kafiyelerin hemen her türünü isimler ve fiiller üzerinde kurmuştur. Fakat

[221] Mehmet Çınarlı, "Vezin ve Kāfiye", *Hisar*, S.15, Ankara, Temmuz 1951, s. 3.
[222] Zeki Gezer, "Mehmet Çınarlı ile Edebiyat Sohbeti", *Türk Edebiyatı*, S. 159, Ocak 1987, s. 43.
[223] Çınarlı, "Vezin ve Kāfiye", s. 3.

tercihinin daha çok tam ve zengin kafiye olduğu görülmektedir. Şair *Küçük Prenses*[224] şiirinde kullandığı cinaslı kafiye çeşidini ise oldukça az kullanmıştır. Çınarlı aynı zamanda *Ermenek Yolları*[225] adlı şiirindeki gibi bir şiirinde fazla sayıda kafiye çeşidini kullanarak değişik musikiler elde etmeyi amaçlamıştır.

Mehmet Çınarlı, kısaca eski Türk şiirini iyi bilen, buna yürekten bağlı olan, şiirlerinin önemli bir kısmını aruz ile yazmış, az sayıda hece ile yazılmış şiirleri bulunan bir sanatçıdır. Çınarlı, aruzu kullanmada oldukça başarılı olup mısralarında zihaf ve imale yok denebilecek kadar azdır. Aynı şiir içinde farklı parçaları kullanarak aruz kalıplarının mekanikliğini gidererek yeni ahenkler oluşturduğu görülür.[226] Çınarlı açısından yenilik şekilden ziyade özdedir. Döneminin konuşma diline aruzu başarıyla uygulamış olması bu görüşünü irdelemektedir.

Çınarlı'nın şiiri, köklü ancak yenilik ile iç içe olmuş, Türk şiir geleneğinden kopmayan bilinçli bir şiirdir. Bu konuda İlhan Geçer'in belirttiği gibi Çınarlı, *"Eski şiirin rüzgârında, yeni sesleri, yeni şekilleri, yeni fikirleri, taze ve sıcak duyguları getirmiştir."*[227] Şiir her şeyin üzerinde bir musikidir, bu nedenle şiirin amacı ritmi yakalamaktır.

Mehmet Çınarlı, şiiri bir doğuş ve büyük bir gerilimin ürünü şeklinde nitelemektedir. Şairin kelimelerle uğraşısı, şiiri yaratmaktan ziyade kafasında ve gönlünde doğan şiiri, uygun biçimlere getirebilmek, uygun kaplara boşaltmak içindir. Çınarlı, *Şiir ve Müsveddesi*[228] başlıklı yazısında şiir sanatı hususunda bu ifadeleri kullanmış, verdiği bir röportajda ise şiir sanatı bir tarifi olamayacağını, her dönemde bunun farklılık gösterebileceğini, ayrıca her şaire göre değişebileceğini belirtmiştir.[229]

1.1. Mehmet Çınarlı'nın Şiirlerinde Klasik Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri

Nazım şekilleri, kafiye ile mısraının belli bir düzende birleşmesinden oluşur. Bir şiirde mısralar ikiliden başlayarak üçlü, dörtlü, beşli, altılı olarak onlu biçime kadar birleşebilirler. Bu mısra düzeninde mısralar arasındaki kafiyelerin dağılımında ise kafiye düzeni oluşmaktadır. Beyitlerden meydana gelen nazım şekillerinde şiirin ana

[224] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 56,57.
[225] Çınarlı, Zaman Perdesi, s. 175-177.
[226] Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, *Cilt IV*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay, İstanbul, 2004, s. 304.
[227] İlhan Geçer, *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
[228] Mehmet Çınarlı, ''Şiir Müsveddesi'', *Hisar*, nr. 154, Ekim 1976, s. 3-4.
[229] Mehmet Çınarlı, ''Kederin Zevki", *Hisar*. C.2. S.35. Ankara, Mart 1953. s.9

kafiyesi, beyitlerin ikinci mısraında, dörtlüklerin de son mısraında tekrarlanan kafiyedir. Bu mısra ve kafiye düzenine bağlı olarak nazım şekilleri farklı isimler alır. Nazım birimi klasik Türk edebiyatında beyit olarak tanımlanır.[230]

Mükemmel ve kalıcı eserler ortaya koyan büyük sanatçıların izlediği yol gibi gelenekten kopmayan Çınarlı, sanatta istediği gibi bütüne ulaşabilmek için gerekli olan biçimi ihmal etmemiştir. Sanatçının kullandığı vezin, kafiye ve nazım şekli şiirlerini kalıcı yapan, güzele ulaştıran biçim özellikleridir.

Mehmet Çınarlı'nın şiirlerini kaleme alırken ağırlıklı olarak geleneksel şekillere meylettiği açık bir şekilde görülmektedir. Çınarlı, gazel ve mesnevi başta olmak üzere şiirlerinde klasik şekilleri tercih etmiştir. Şairin klasik Türk edebiyatı nazım şekilleri ile kaleme aldığı şiirleri bu başlık altında değerlendirilecektir.

1.1.1. Gazel

Gazel beyit birimi üzerine kurulu bir nazım şekli olup beş beyitten başlayarak on beş beyte kadar ve herhangi bir aruz vezni kalıbı ile yazılabilir. Güzellik, aşk, toplumsal konular, tabiat gibi temaların işlendiği gazellerdeki ilk beyitte mısralar kendi aralarında kafiyeli, daha sonraki beyitlerde ise ikinci mısraı ise ilk beyitle kafiyeli olur. Gazellerde kafiye dizilişi aa ba ca da… şeklindedir.

Mehmet Çınarlı bu biçimdeki şiirlerini kaleme alırken klasik Türk edebiyatında olan klasik gazelleri dikkate almamıştır. Gazel biçiminde faydalandığı sadece şekil olmuş, diğer muhteva ve dil özellikleri açısından daha çok yeniliğe daha fazla önem vermiştir. Çınarlı'nın gazelleri içerisinde sadece dört şiirinde[231] mahlas kullandığı görülmektedir. Bu şiirlerinde özgün başlıkları kullanmıştır. Ayrıca hemen her konuyu işlese de sosyal sorunlara daha fazla ağırlık vermiştir. Çınarlı'nın örnek olması bakımından *Ne Mal Peşinde Yorulduk* adlı gazelinin bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

"Ne mal peşinde yorulduk ne mülkü kıskanırız;
Değerli dendi mi dünyada bir gönül tanırız.

Ümide, sevgiye bir öyle ihtiyaç var ki:

[230] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 99.
[231] "Bu Yılbaşı", *Gerçek Hayali Aştı*, s. 15; "Bütün Kuşlarımı Saldım", *Zaman Perdesi*, s. 33; "Sılaya Dönerken", *Zaman Perdesi*, s. 189; "Boşuna", *Güzelliklere Doymam*, s. 88.

Yüzüncü kez bile aldatsalar da aldanırız.

Uzak düşüp çağımızdan bugün geçenle yaşar,
Yarın da bir gelecek zamana yaslanırız.

Dikenli yolları ısrarla kendimiz seçtik,
Şikâyet eylemeden her cefaya katlanırız.''[232]

Çınarlı, klasik Türk edebiyatının oldukça yaygın nazım şekillerinden olan ve Fuzûlî tarafından;

''Gazel bildirir şiirin kudretini
Gazel arttırır nazımın şöhretin
Ki, her mahfilin ziynetidir gazel
Hiredmendler sanatıdır gazel''[233]

şeklinde övülen gazel biçimi Çınarlı tarafından çok tercih edilmiştir. Çınarlı geleneksel olan bu tarzda yeni ve özgün söyleyişlere ulaşabilmiştir. Şairin pek çok şiirinde gazeli severek kullandığı belirtilebilir. Çınarlı tarafından yirmi şiirde beş beyitle oluşturulan gazeli kullanmıştır. Buna *Yolun Bu Noktasında* başlığını taşıyan gazeli örnek olarak verilebilir:

''Ne şiirler ne şarkılar gerçek;
Şimdi yalnız bu ağrılar gerçek.

Seninle erdiğimiz mutluluğu...
Hatırlamak inanılmaz gelecek.

Ne düşmek içkiye Hayyam'a bakıp
Ne de Hamid gibi isyan etmek.

[232] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983, s. 9
[233] A.N. Tarlan, *Fuzûlî Divanı Şerhi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985, C. 1, s. 6.

Yeşeren bir ağacım dünyada,

Kuruyup gittiğimde kim bilecek?

Yunus'un iç huzurudur dileğim

Bir teselli bulunur Tanrı'da tek.''[234]

Mehmet Çınarlı beş beyitli gazel şeklinin yanı sıra altı beyitli, yedi beyitli ve sekiz beyitli şekillerini de kullanarak şiirler kaleme almıştır. *Zaman Perdesi*[235] adını verdiği dördüncü şiir kitabındaki aynı adlı uzun şiirinde beşer beyitli üç gazeli konu bütünlüğünü sağlayarak birleştirmiş ve 15 beyitlik bütünlük sağlamıştır. Bu, Çınarlı'nın özgün ve yeni bir şekil yaratması anlamına gelmektedir:

"Eskiden bağlarda insanlar yaşardı.

Bu taşlı yollarda çocuklar koşardı.

Genç kızlar, gelinler, tef ve zilli maşa…

Her gün bir şekilde düğün, dernek vardı.

Su kavgası örter tokuç seslerini.

Derken, sincapların cümbüşü başlardı.

Ahenkle et kıyan satırların keyfi

Güz vakti, akşamdan sabaha kadardı.

Pekmezin kokusu göklere yükselir,

Asma yaprağından köpükler taşardı.

[234] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, 1974, s. 31
[235] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983, s. 199-201.

***

O cânım bağlara şimdi hiç göçen yok.

Arık kenarından bir gelip geçen yok.

Bandırma batıran, para köfte yapan,

Şıra, nar şerbeti, müselles içen yok.

Ne safâlar gören sofalar yıkılmış,

Bunca hatıraya bir değer biçen yok.

Birer taş altında uykuya dalmışlar:

Baban, babaannen, halan, enişten yok.

Kalan ağaçlarda elmalar kızarmış,

Dallara tırmanan, toplayan, seçen yok.

***

Uzun kavaklardan, yaşlı cevizlerden

Bir daha dinledik güzün bestesini,

Yosunlar kaplamış eski bir havuza

Şırıl şırıl akan suların sesini.

Düşündük ki, artık bir bilen kalmadı

Ülübü, töymekân, eğrim demesini.

Bir avuç ak toprak için yitirmişti.

Kimi kardeşini, kimi annesini

Acıklı günlere gelip dayanınca

Kapadık usulca zaman perdesini."[236]

Çınarlı'nın gazel şeklinde yazdığı şiirleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Nazım Şekli Gazel Olanlar**
Gerçek Hayali Aştı[237]	"Gerçek Hayali Aştı", "Gülüm", "Bu Yılbaşı", "Sorma", "Kolay Değil", "Şikâyet", "Tedirginlik", "Onlar", "Bağışlamazlar", "Söylesem, Yemin Etsem"
Bir Yeni Dünya Kurmuşum[238]	"Ey İnsan Denilenler", "Değişiverdi Her Şey", "Ömrümüz Ayrı Geçse De", "Yolun Bu Noktasında", "Alın Yazısı", "Huzursuz", "Dayanmamız Gerekir", "Kalacak"
Zaman Perdesi[239]	"Ne Mal Peşinde Yorulduk", "Şimdi Bağ Bozulur", "Susmak Olur Mu?", "Bütün Kuşlarımı Saldım", "Savaşmak Azmini Kaybettik", "Yenmek Zorundayız", "Asker Görünce Ağlardın", "Siz Dönüp

[236] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s. 199-201.
[237] Bkz. Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, 1969.
[238] Bkz. Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, 1974.
[239] Bkz. Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983.

	Bakmasanız", "Cengimiz Can İledir", "Niye Efkârlanayım", "Sılaya Dönerken", "Zaman Perdesi"
Güzelliklere Doymam[240]	"Güzelliklere Doymam", "Anlamadım", "Yenildik Mi?", "Sesler Bırakıp Gitmişler", "Girmediğim Bir Savaşta", "Gülüşün Eksilmesin", "Erteleme", "Şikâyet Âdetimiz", "Avuntu", "Bosna Yarası" "Ölüm Seçenek Değil", "Kalan Dostlarım İçin"

Tablo 3. 1. Gazel Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler

1.1.2. Mesnevi

Mesnevi, hikmetli konular, tasavvuf, aşk destanı gibi temaların işlendiği, klasik Türk şiirinde tahkiye unsurunu içerisinde barındıran bir nazım şeklidir. Batı edebiyatından yeni Türk edebiyatına gelen, mesnevi gibi kafiyelenen ve düz kafiye adı verilen bir türü de girmiştir.[241] Düz kafiye ve mesnevi birbirine çok benzemekle birlikte mesnevinin her beytinin anlam bütünlüğünün olması, içerisinde anlatı öğesinin olması, aruzun kısa kalıpları ile yazılması, uzun soluklu kalıcı şiirler şeklinde yazılması, düz kafiyede ise hem aruzun uzun kalıpları hem de hece ölçüsünün kullanılması, aynı zamanda beyitler arasında anlam ilişkisinin göz önüne alınmasıdır. Mehmet Çınarlı'nın şiirlerinin arasında (aa bb cc dd …) olarak kafiyelenen beyitlerden meydana gelenlerden mesnevi ve düz kafiye ile yazıldığı hususunda bunları değerlendirdik.

Çınarlı, mesnevi nazım şeklini severek kullanmış olup bu tercihi kendisine neo-klasik şiirin önünü açan bir anahtar olmuştur. Buna en güzel örnek *Asmalar Altında Doğdum* başlıklı şiiridir:

"Asmalar altında doğdum, ceviz dalında büyüdüm;
Tekerlek izi görmemiş dağ yollarında yürüdüm.

[240] Bkz. Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, 1995.
[241] M. Fatih Andı, *Servet-i Fünun'a kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri*, Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 279.

Sincaplar cebimde uyur, kuşlar omuzuma konardı;
Uçsuz bucaksız bağlarda soğuk sular çağıldardı.

Alışamadım bu şehrin çiçeksiz ilkbaharına;
Sığmıyor başıboş gönlüm şu beton yığınına.

Tatlı kuş sesleri değil sabahları uyandıran;
Motor gürültüleridir beynimde çınlayıp duran.

Kara dumanlar içinde kaybolmuş gibidir herkes;
Zehir teneffüs ederek ölmekteyim nefes nefes"[242]

Mehmet Çınarlı'nın mesnevi nazım şeklini kullanarak yazdığı şiirler aşağıdaki gibi listelenebilir:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Nazım Şekli Mesnevi Olanlar**
Güneş Rengi Kadehlerle[243]	"Ayrıldıktan Sonra"
Gerçek Hayali Aştı[244]	"Bilmece", "Yılbaşı Düşüncesi", "Kuzey Kıyılarında", "Amasra'dan Mısralar (Safa Bahçesinde)"
Bir Yeni Dünya Kurmuşum[245]	"Yenilen Ekmekte Göz Var", "Asmalar Altında Doğdum", "Silah Kardeşin Elinde", "Memleket Elden Giderse", "Kalbimde Bir Pınar", "Hatırlamak Olmasa", "Posta Kutusu"
Zaman Perdesi[246]	"Sevince Yol Bulalım", "Bir Savaş

[242] Mehmet Çınarlı, "Asmalar Altında Doğdum", (Bir Yeni Dünya Kurmuşum), *Hisar*, S.110, 3 Şubat 1983, s. 7.
[243] Bkz. Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, 1958.
[244] Bkz. Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, 1969.
[245] Bkz. Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, 1974.
[246] Bkz. Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983.

	Yorgunuyum”
Güzelliklere Doymam[247]	“Çağ Geçti, Gün Tükendi”, “Yaş Sınırı”, “Akşama Kaldık”, “Mavinin Özlemidir”, “Hayal Kırıklığı”, “Yeni Bir Düş Bu”, “Elimizde Başka Ne Var?”

Tablo 3. 2. Mesnevi Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler

1.1.3. Murabba

Murabba, klasik Türk şiirinde dört mısralı bentlerle oluşan nazım şeklidir. Bent sayısı ise 3-7 arasında değişmektedir. Kafiye düzeni ise (a a a a b b b a) şeklindedir. (a a a h e e e h) şeklinde değişebilmektedir. Murabbanın bentlerinin son mısraları kendi aralarında kafiyeli olursa “murabba-ı müzdevic”, nakarat olduğu durumlarda ise “murabba-ı mütekerrir” denmektedir.[248]

Çınarlı’nın murabba nazım şeklini kullanarak yazdığı *Saadet Var Gibi* başlıklı şiiri örnek gösterilebilir:

“Saadet var gibi amma, sesi uzaktan gelir.

Sevinçler yasla, kederle boğularaktan gelir.

Haksız sayılması yanlış, bu duygu haktan gelir.

Yasaktır, amma biraz da tadı yasaktan gelir.

Düşünme, boş kuruntular yiyip bitirir beyni.

Müjdeler getiriyor bir deli rüzgâr yepyeni.

Bunca vefasızlığını, bunca kalleşliğini

Unut ki, en büyük belâ hatırlamaktan gelir.

[247] Bkz. Çınarlı*, Güzelliklere Doymam*, 1995.
[248] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 212.

Saadet var gibi amma, nedense geçmez ele.

Döner koşulduğun dolap, döner gıcırtı ile.

Bütün sıkıntılar bitip acılar dinse bile,

Bir susmayan çağrı var ki, kara topraktan gelir.''[249]

Mehmet Çınarlı tarafından aşağıda gösterildiği gibi murabba nazım şekli ile yazılan az sayıda şiir örneği bulunmaktadır:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Nazım Şekli Murabba Olanlar**
Güneş Rengi Kadehlerle	"Yassıkaya'dan Bakarken"
Gerçek Hayali Aştı	"Saadet Var Gibi", "Amasra'dan Mısralar (Sandalda)"

Tablo 3. 3. Murabba Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler

1.1.4. Şarkı

Şarkı, bentleri dörder mısralı olan genelde bestelenmek amacıyla yazılmış nazım şeklidir. Kafiye düzeni (a b a b c c c b...), (a a a a b b b a) veya (a a b a c c c a...) şeklinde olan şarkılarda birinci bentteki ikinci mısraı ile öteki bentlerin son mısraları nakarattır.[250]

Bu nazım şekline örnek olması bakımından şairin *Güz Bitimi Şarkısı* başlığını taşıyan şiirine bakılabilir:

"Ey sevgili ısrarla haber verdi esen yel;

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!

Şi'r âlemi olsun da vücudunla mükemmel,

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!

Gittikçe alev rengini kaybetmede dallar,

[249] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 43.
[250] Dilçin, *a.g.e.*, s. 214.

Yaprak dökülen yollara artık yağacak kar.

Birlikte felekten çalacak bir iki gün var

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!

Zehr oldu baharın ve yazın sunduğu sensiz

Gel bâri güzün son kadehinden içelim biz.

Kalmakta bu bağlar yine kuşsuz ve çemensiz

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!"[251]

Mehmet Çınarlı tarafından şarkı nazım şeklinde yazılan aşağıda gösterildiği gibi az sayıda örnek mevcuttur:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Nazım Şekli Şarkı Olanlar**
Güneş Rengi Kadehlerle	"Güz Bitimi Şarkısı"
Gerçek Hayali Aştı	"Uzakta Kaldı"
Zaman Perdesi	"Bir Rüzgâr Esip", "Neyimiz Var?", "Yazlar Az Kaldı"
Güzelliklere Doymam	"Ölmüş Değiliz", "Yarın Hesap Sorulur"

Tablo 3. 4. Şarkı Nazım Şekli ile Yazılan Şiirler

1.2. Şiirlerin Kafiye ve Vezin Bakımından İncelenmesi

Mehmet Çınarlı'nın yaşamı boyunca ortaya koyduğu nesir, deneme gibi yazıları olsa da şiirleri daha ağırlıktadır. Şair ilk şiirlerini kaleme alırken genelde hece ölçüsünü kullanmayı tercih etmiş olsa da ilerleyen zamanda aruz ölçüsünü tercih etmiş, pek çok şiirini bu şekilde kaleme almıştır. Klasik edebiyata yatkınlığı nedeniyle en önemli unsurları olan kafiye ve vezin kullanımını ustaca yapmıştır.

[251] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 40.

1.2.1. Kafiye

Mehmet Çınarlı, klasik biçimler içerisinde kalarak özgün ve yeni olana ulaşma gayesi içinde olmuştur. Kaleme aldığı şiirlerinde farklı kafiye dizilişleri olduğu görülmektedir. Şiirlerin şekline göre kafiye dizilişleri vardır. Çınarlı belirli bir nazım şeklini tercih ettiğinde değişmeyen kafiye dizilişi bellidir. Gazel, koşma, mesnevi şekli ile yazılan şiirlerde bu oldukça açık şekilde görülür.

Yeni Türk şiirindeki kafiye türleri, klasik şiir ve halk şiirindeki kafiyelerin ortak özellikleri birleştirilerek yeni adlar verilmek suretiyle sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda dört çeşit kafiye ortaya konmuştur.[252]

Yarım Kafiye: Dize sonlarında redif dışında sadece tek bir ünsüzün benzeşmesine dayanmaktadır. Yarım kafiyede ses çıkışları bazı durumlarda birbirine yakın kelimelerle kafiye yapılırken bazı durumlarda bir yerine iki ünsüz ile yapılır. İlk durumda zayıf kalan yarım kafiye, ikinci durumda daha zengin durumuna gelir.

Tam Kafiye: Dize sonlarında redif dışında bir sessiz ile bir sesli harfin benzeşmesi ile oluşturulan kafiyedir. Tek ünsüz benzeşmesine dayanan yarım kafiye de Türkçe kelimelerdeki tek kısa ünlü benzerliği olan kafiyeler de tam kafiye olarak kabul edilir.

Zengin Kafiye: Dize sonlarındaki redifin haricinde ikiden fazla ses benzeşmesine dayanan kafiyedir. Kafiyeli olan kelimelerden birinin diğer kelimede yer alması durumunda buna tunç kafiye adı verilmektedir.

Cinaslı Kafiye: Anlamı farklı, ses bakımından aynı olan kelimeler ya da kelime gruplarının birlikte kullanımları ile oluşturulan kafiyedir.[253]

Kafiye türleri dışında şekil bakımından da gruplar hâlinde sınıflandırılmaktadır. Kafiye alt alta sıralanarak oluşturulan dizeler düz kafiye, birer aralıklı şekilde kafiyenin sıralandığı dizeler çapraz kafiye, birbirlerini içine alarak oluşturulan dizelerdeki kafiyeler ise sarma kafiye olarak tanımlanmaktadır.[254]

---

[252] Dilçin, *a.g.e.*, s. 85.
[253] Dilçin, *a.g.e.,* s. 85, 90.
[254] İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yay., Ankara 1995, s. 304.

Çınarlı'nın kaleme aldığı şiirlerinde yer verdiği kafiye çeşitleri ve şekil bakımından kullandığı kafiyeler aşağıdaki örneklerde yer almaktadır.

Çınarlı'nın kafiye dizilişlerinde tekdüzeliğe yer vermemiş, şiirlerini farklı kafiye dizilişleri ile kaleme almıştır. Çapraz kafiye dizilişi ile yazdığı örnek aşağıdaki gibidir:

"Kaybolup gitti 'Yeşil Balkon'da
En güzel, en unutulmaz demler.
Etmişiz biz de batan güne veda
Bilmeden aşka ve hülyaya meğer.

Soldu beyhude sitemlerle yazık
O melekten daha saf, sevgili yüz.
Söndü sevda dolu gözlerde ışık.
Bir saadetti o gün gördüğümüz.

Ayrıdır şimdi 'Yesil Balkon'dan
Bu ağaçlar ve sular ülkesi pek.
Bir plak sade 'o saf aşk'ı anan
Yine 'ömrümce yaşatsam' diyerek."[255]

Çınarlı'nın eserlerinde çapraz kafiye dizilişi yanında sarma kafiye dizilişine de rastlanmaktadır. Buna bir örnek verilecek olursa:

"Çok var ki görmedim o yerin ilkbaharını,
Bilmem ne renk açılmada şeftali, ayvalar;
Dilber mi nar çiçekleri ayrıldığım kadar;
Sisler mi kaplamış o yeşiller diyarını?..

Düşmek zamanı geçti de bir sincap ardına,
Dallarda kalmıyor ceketim, gömleğim bugün.
Yıllarca gördüğüm nice eğlenceler bütün

[255] Mehmet Çınarlı, "Yeşil Balkon", Güneş Rengi Kadehlerle, *Bizim Yayla*, S.2, Mayıs 1950, s. 17.

Bir (5 Mayıs) kadar heyecan vermiyor bana!

Hâlâ o aç susuz kelebek avlayan deli,
Bir çift gözün bugün de peşinden giden gönül;
Dünyaya bir tebessümü tercih eden gönül...
Hâlâ o sıska, içli çocuk.. Hiç değişmedi."[256]

Her zaman yeni sesler ve ahenklerin arayışında olan Çınarlı, düz, çapraz, sarma kafiye dizilişlerini kaleme aldığı şiirlerinde aynı şiirin içerisinde kullanmayı da denemiş, bunda oldukça başarılı olmuştur. Çınarlı'nın *Ziyaret* başlığını taşıyan şiiri buna gösterilebilecek en güzel örnektir. Çınarlı bu şiirinde birkaç kafiye dizilişini kullanmıştır:

"Evi çok yakındı bize, yakınmış yattığı yer de;
Ziyarete güzel sesli büyük halamdan başladım.
Kulağımda türküleri: Coşardı 'Mahmudum' der de
'Hafız mektepten gelir'i duysam onu hatırlarım.

Bir küçük kelifi vardı, bir beyaz sekisi vardı;
Bağının yukarısından buz gibi bir su akardı.
Kocasını ben doğmadan yitirmişti genç yaşında.
Çam yarması Mehmed'i de ansızın öldükten sonra
Dallar, yapraklar içinde, fakir ve yalnız yaşardı.

Az ötede küçük halam, sağ olsaydı şöyle derdi:
'Gelir sevindirirsiniz, gider de ağlatırsınız'
Gurbetten dönelim diye bütün kış yolu beklerdi.
Güzel, yeşil gözlerini iki çeşme sanırdınız:
Üzülse de sevinse de durmaz gözyaşı dökerdi."[257]

Şiirin ilk kıtasında çapraz kafiye dizilişini tercih ederken ikinci kıtasında düz kafiye dizilişini kullanmıştır. Şiirin üçüncü kıtasında kafiye örgüsü çapraz dizilişe

[256] Çınarlı, "Değişmedi" *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 16.
[257] Mehmet Çınarlı, "Ziyaret", *Türk Dili*, S. 398, Şubat 1985, s. 85-86.

geçer, dördüncü kıtasında da bu diziliş devam eder. Bu kıtanın sonundaki iki mısra önceki çapraz dizilişlerin seslerine uyum sağlar. Şair beşinci kıtaya ise sarma kafiye dizilişi ile girer. Bunu ilk iki mısradaki düz kafiye dizilişi ile devam ettirir. Serbest tek mısra ile kafiyeleniş bakımından kıtanın kafiye örgüsü tamamlanmış olur. Şiirin son kısmı en geniş mısra sayısına sahiptir. Çınarlı, üst üste kullandığı iki çapraz diziliş sonrasında iki mısralık düz kafiye örgüsü kullanarak şiiri tamamlar.

Bir şiirin şiir olmasını sağlayan konusundan ziyade yapısı, sesi ve söylenişidir. Şiir bir ritim sanatı olduğundan bunu inkâr ederse nesir türünde yer alır. Şiirde ritmi sağlayan en önemli unsur ise kafiyedir. Orhan Veli ve arkadaşları tarafından 1940'lı yıllarda kafiye Türk şiirinden atılmak istense de usta şairler bunu her zaman göz önüne almış ve kafiyeye gereken önemi vermiştir. Bu anlayışı benimseyen şairler *"Şairin mükellefiyeti şerefi sesle başlar ve sesle biter. Şair ise okuyucusuna neyi duyurmak istiyorsa bunu sesle duyurmak ile mükelleftir"*[258] anlayışı ile hareket ederek eserlerinde zengin şekilde kafiyeyi kullanmışlardır. Necip Fazıl Kısakürek, yazmış olduğu *Kafiyeler* başlıklı şiirinde kafiyelerle duygu ve fikir ifade edebilme başarısını göstermiş[259], şiirde ahengi sağlamaya araç olan kafiyeyi *Poetika*'sında aşağıdaki gibi değerlendirmiştir:

"Şekil ve kalıbın ana unsurları dış ahenk, vezin, kafiye gibi kaba görünüşlü ölçülerde, herhangi bir lafı günü birlikten sonsuza devşiren ve unutulmaz kılan birer vasıta hikmeti vardır. Ancak sadece vasıtasıyla gayeye erişilmez. Evvela uçmaya değer gövdeyi bulacaksınız ve sonra onu, inceler incesi vasıtalarla kanatlandıracaksınız."[260]

Geleneksel ölçüler içerisinde yeni klasik şiiri oluşturmayı amaçlayan Çınarlı da bir şiiri şiir yapacak olan bu vasıtadan yeterince yararlanır. Kafiyeyi kullanmakla kalmaz, kendinden öncekilerden daha farklı şekilde zenginlikleri de ilave ederek kullanır.

Çınarlı'nın şiirlerindeki söyleyiş güzelliği önemli oranda kafiyelerin kullanılışından kaynaklanmaktadır. Şiirlerinde dikkat çekecek kadar görünür olmayan,

[258] Cahit Sıtkı Tarancı, *Ziya'ya Mektuplar*, Varlık Yay. İstanbul, 1957, s. 133.
[259] Hasan Çebi, *Bütün Yönleriyle N. Fazıl Kısakürek'in Şiiri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 128.
[260] Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, b.d. Yayınları, 9.Basım, Aralık 1983, s. 481.

çok yüksek sesten konuşmayan kelimelerin seçimiyle oluşturulan ahenk vardır. Şiirlerinde kafiye olsun diye tercih edilen, mısralarda göze batan kelimeler yer almaz.

Çınarlı kaleme aldığı şiirlerinde kafiye türlerinin hemen hepsine yer verse de en fazla kullandığı tam kafiyedir. *Gerçek Hayali Aştı* adlı şiir kitabında yer alan *Hikâye* başlıklı şiiri tam kafiye kullanımına örnek olarak gösterilebilir:

"Yaşamak başka bir andı,
Seni bulduğum zamandı.
Lezzetim dudaklarından
Kuvvetim kollarındandı.

Ya bir yaprak ya bir kuştum;
Kimim neyim unutmuşum;
Seni sımsıkı tutmuşum.
Senden başkası yalandı.

O ne çılgın heyecandı!
Kış ortasında Nisan'dı
Ellerin birer büyücü
Dilin başka bir lisandı.

Bir hoş sıtma mıydı bilmem;
Kara sevda mıydı bilmem
Bütün dünya mıydı bilmem;
Sözlüklere sığmayandı.
Kızgın çöller gülistandı,
Olmayacaklar olandı.
Baş eğdiğimiz tek buyruk
Gönülden gelen fermandı."[261]

[261] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 23.

Şiirdeki kafiyeli kelimeler; "lezzet, kuvvet", "an, zaman", "yalan, heyecan", "unut, tut", "nisan, lisan", "gülistan, olan, ferman", "sıtma, sevda, dünya" tam kafiyedir. Sadece şiirdeki dördüncü kıtada bulunan kafiyeli "sıtma, sevda, dünya" kelimelerinde ünsüz benzerliği olmasa da dünya ve sevda kelimelerindeki "a" ünlünün ses değeri uzun "a" olduğundan tam kafiye kabul edilir. Ancak sıtma kelimesinde bulunan "a" sesi kısa olduğundan yarım kafiye kabul edilir.

Ses benzeşmesi üçün üzerinde olduğunda kelimelerin birisi genelde diğerini içerisine alır. Bu şekilde zengin kafiye tunç kafiye olarak nitelendirilir. Mehmet Çınarlı'nın tunç kafiye ile kaleme aldığı şiirlerine örnekler ise aşağıdaki gibidir:

"Atılan taş gibidir her eserim bir kuyuya;
Bildirsin o taşın hangisi değmişse suya." (Posta Kutusu)[262]

"Bir güzel yaz sonudur bu mevsim;
Bahara dönmek için yok isteğim, hevesim.
Hiç böyle duymamışım yemişlerin tadını
Vazgeçtim özlemekten gelmeyecek kadını." (Hatırlamak Olmasa)[263]

"Dışarda kar dönüyor, içerde insanlar
Bir umut ve aldanışla geçti nisanlar." (Yılbaşı Düşüncesi)[264]

Çınarlı şiirlerinde az miktarda yarım kafiyeler ile ses uyumu oluşturma yoluna da gitmiştir. Aşağıda bunun örnekleri yer almaktadır:

"Ne şiirler ne şarkılar gerçek;
Şimdi yalnız bu ağrılar gerçek." (Yolun Bu Noktasında)[265]

"Evrenin rengi, ruhu, anlamı bu!
Yaşatan, meyve verdiren özsu." (Sarı Dallarda Sonbahar Güneşi)[266]

[262] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 29.
[263] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 27.
[264] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı,* s. 29
[265] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 31.
[266] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 19.

Çınarlı'nın şiirlerinde yalnız bir örnekte cinaslı kafiye kullandığı görülmektedir:

"Ufacık tatlı melekler gibi saf
Bir bebeksin sen dört aylık.
Sanki ev halkı esirin artık;
İşte karşında dizilmiş saf saf," (Küçük Prenses)[267]

Mehmet Çınarlı bir yazısında şu ifadeyi kullanmıştır: *"Vezin ve kafiye şiir için zaruri olmasa da faydalıdır. Ondan vazgeçmiş şairler başka vasıtaları ahengi sağlamak, bu eksikliği telafi etmek durumundadır. Bugüne kadar tamamen vezni ve kafiyeyi bir kenara bırakmış ve başarıya ulaşmış olan şaire fazla rastlamadık."*[268] Bu ifadesinde olduğu gibi Çınarlı, kafiyeyi şiirde ahenk sağlama amacıyla hiç ihmal etmeden kullanmıştır. Şiire faydalı gördüğünden duygu ve düşüncelerini daha iyi anlatma olanağına kavuşmuştur.

1.2.2. Redif

Çınarlı, bazı şiirlerinde *Gerçek Hayali Aştı* şiirinde olduğu gibi ek durumunda olan redifler dışında kelimeye ses değişikliği verebilmek ve anlama güç katmak amacıyla üst üste redif kelimelerini kullanır. Örnek verilen şiirde "değil" redifli kelimesi aynı kıtada arka arkaya üç defa tekrar edilmesi buna örnek olarak verilebilir.

"Gerçek hayali aştı, ufuklar uzak değil,
En olmaz isteklere uzanmak yasak değil.

Uçuyor rüzgâr gibi altımdaki küheylan
Ne kadar dizginlesem yavaşlayacak değil,

Artık yaratan sensin havamı, iklimimi
Buzların soğuğu yok, alevler sıcak değil.

Gül yaprağına döndü tekmesi düşmanların,
Sunulan zehir değil, saplanan bıçak değil.

[267] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle,* s. 56.
[268] Çınarlı, *Vezin ve Kafiye*, s. 3.

Öyle bir boşandın ki çöle benzer ömrüme

Bir Nuh tufanı oldu, sel değil, sağnak değil.''[269]

Çınarlı, görüldüğü gibi aynı şiirde zengin ve tam kafiye türleriyle ahengi oluşturmaya çalışırken anlama güç katmak amacıyla "değil" redifli kelimesini kullanmıştır. Şairin şiirlerinde redifler sadece bir ek, doldurma kelime ya da hece şeklinde değil, bir görev üstlenmiş şekilde yer alır. Şiirin bir ritim sanatı olduğu göz önüne alınırsa redifler şiirde musikiye ulaşmada yardımcı olur. Şairin *Gülüm* başlıklı şiiri bunun en güzel örneğidir. Şiirdeki "gülüm" redifi hem manaya güç katmakta hem de şiirin adı olarak gazelde hâkim olan unsurdur:

''Saçlar ağardı, sanma ki yaşlanmışız gülüm.

Vallahi neyse sendeki hoşlanmışız gülüm.

Yıllar ilerledikçe gönül uslanır sanıp,

Düşmüş büyük hatalara, aldanmışız gülüm.

Gel ağzı süt kokanlara yaklaşma zevki yok:

Onlar gibiyken aşkı oyun sanmışız gülüm.

Gül koklamak usulünü yıllarca meşk edip

Binbir çeşit dikenlere katlanmışız gülüm.

'Şairler incedir kıyamaz fazla sarmaya'

Derlerse, gör ki biz dahi insanmışız gülüm.''[270]

[269] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 5-6.
[270] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 13-14.

1.2.3. Vezin

Mehmet Çınarlı, ilk şiirlerinde o dönem yaygın olan hece ölçüsünü kullanmıştır. Şairin ilk denemeleri olan şiirlerini kaleme aldığı 1943-1948 yılları arasında Beş Hececiler'in etkisi sürmekteydi. Hece vezni kullanılarak tabiat, hasret temalarını içeren şiirler kaleme alınıyordu. Sanatının olgunluk döneminde ise hece ölçüsünü yine kullanmaya devam etmiştir. Mehmet Çınarlı'nın 1990 Aralık ayına kadar yazmış olduğu 148 şiirin 61'i hece ölçüsü kullanılarak 77'sini ise aruz vezni ile kaleme almıştır. Bu şairin vezin bakımından aruza daha dönük olduğunu göstermektedir. Heceden sonra şairin aruza geçtiği göz önüne alınırsa aruz kullanarak yazdığı ilk şiiri olan *Sonbahar Duyguları*[271] sonrasında bir oranlama yapıldığında 45 tane hece ölçüsü 77 tane aruz vezni ile yazdığı şiirleri olduğu, dolayısıyla aruz veznini daha fazla tercih ettiği görülür.[272]

Mehmet Çınarlı, dönemin Türk şiirinde ustalıkla aruz veznini kullanan şairler arasındadır.[273] Kendisi Türk şairleri tarafından sayısız güzel mısralar yazılan bu vezne neden yöneldiğini kendisi ile yapılmış bir görüşmede aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

"Bizde sanat akımları, biri geldiğinde diğerinin mutlaka çekilip gitmesi gereken siyasi iktidarlar gibidir. Mutlakiyet Devri, Meşrutiyet Devri, Cumhuriyet Devri gibi kesin sınırlarla ayrılmış olan bir aruz devri, hece devri, serbest nazım devri vardır. Klasikte direnmemin ilk nedeni bu yanlış olan görüşe karşı içinde uyanan bir isyan gibidir."[274]

Çınarlı, klasikte direnmesinde ikinci neden olarak sanatta şahsiyete önem vermesine bağlar. Kendisine göre, *"Herkes serbest yazıyor diye serbest yazan, hece yazıyor diye hece yazanlar, anlamsız yazıyorlar diye anlamsız yazan sanatçının hayrı olmaz."*[275]

Çınarlı, klasikte direnmesinde etkili olan üçüncü nedeni ise kendisiyle yapılan bir görüşmede aşağıdaki gibi ortaya koymaktadır:

---

[271] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 5.
[272] Ali Bulut, *Mehmet Çınarlı Hayatı Eserleri Sanatı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 1991, s. 231.
[273] Mehmet Kaplan, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul,1973, s. 479.
[274] Mübeccel İzmirli, "M. Çınarlı ile", *Hisar*, S.72, Aralık 1969, s. 16.
[275] İzmirli, a.g.m., s. 16

"Sanatta çeşitlilik herkes tarafından inkâr edilemez bir durumdur. Heceden, aruzdan serbest nazıma geçilmesinden sonra yeni şairlerimizin önemli bir kısmı aynı havada, aynı tarzda şiirler kaleme aldılar. İmzalarını kaldırdığınız zaman tüm şiirlerin aynı kalemden çıktığını düşüneceğiniz çok sayıda şiir yıllarca dergilerde herhangi bir yankıya neden olmadan okuyucuyu şiirden tat alanları azaltarak yayımlandı. Benim klasik ölçülere, özellikle aruza yönelmemin üçüncü nedeni ise günümüz şiirine farklı bir ses, farklı bir hava getirebilme isteğidir."[276]

Çınarlı, şiirin her şeyin üzerinde musiki olma anlayışına sahiptir. Musikiyi sağlayabilmek için de aruzun en iyi vasıta olacağını düşünmektedir. Bunu aruz vezninin hecelerin ses sayısından değil, ses değerine göre düzenlenen kalıplardan oluşmasına bağlar. Bu durum şaire şiirde istediği musikiyi yaratmaya yardımcı olur.

Mehmet Çınarlı, aruzda ilk hedef olarak Türkçe söyleyişi ele almakta, ikinci hedef olarak ise aynı şiirde farklı kalıpları kullanarak tekdüzelikten kurtulmak ve şiirlerindeki her mısrada uygun bir musikinin oluşturulmasını amaçlamaktır. Şairin sayılan özellikleri şiirlerinde nasıl kullandığını aşağıdaki örneklerde görebiliriz:

Şairin aruzla yazdığı ilk şiiri olan *Sonbahar Duyguları*[277] değişik aruz kalıpları ile sonbaharın cana hoş gelen hüznü en iyi şekilde şekillendirilmiş, ilk deneme oldukça başarılı olmuştur.

"Birden gelivermiş bağa teşrin;
Her yer yine en gönlü çeken renge bürünmüş.
Son konseri kuşlar veriyor çok daha zengin
Dallar yine ahenge bürünmüş."[278]

Şiirin bu biriminin takti'i yapıldığında;

- - + / + - - + /+ - - (Mefûlü Mefâîlü Feûlün)

- - +/ + - - + / + - - + / + - - (Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün)

- - + / + - - + / + - - + / + - - (Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün)

- - + / + - - + / + - - (Mefûlü Mefâîlü Feûlün)

[276] İzmirli, a.g.m., s. 17
[277] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 5.
[278] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 5.

Çınarlı'nın burada klasik Türk şiirinden müstezad veznini kullandığı görülmektedir. Bu vezni kullanırken tef 'ile sayısını azaltmış ve çoğaltmış ve şiirde yeni ahenkler elde etmiş.

Aynı şiirin birinci bölümündeki bazı mısralarda şairin kullandığı vezin aşağıdaki mısralarda gösterildiği gibi (- - +/ + - -) "mefûlü faûlün" olur:

"Altın sarısından,

Gül kırmızısından!"

Sonbahar Duyguları başlıklı şiirin ikinci kısmında şair duygusuna göre vezin değiştirerek:

"Dallar geniş geniş açılan kollar insana;

Bir dost kadar yakın geliyor sonbahar cana."[279]

Bu bölümde vezin (- - + / - + - + / + - - - / - + -) "mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün" kalıbı ile verilmiş, vezin yanında şekilde de değişim olmuştur. Beyitler hâlinde yazılan şiir mesnevi tarzında kaleme alınmıştır. Şair yeniden şiire başladığı kalıba geri döner. Ardından ikinci kalıbı ve yeniden baştaki kalıp ile şiiri tamamlar.

Mehmet Çınarlı'nın aynı şiirde birden fazla farklı aruz kalıplarını kullanarak yazdığı pek çok şiiri bulunmaktadır. Sanatçı bu şiirleri ile istediği gibi güçlü bir musikiye ulaşmıştır:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Birden Fazla Kalıp İçeren Şiirler**
Güneş Rengi Kadehlerle[280]	"Sonbahar Duyguları", "Nasıl İsterse", "Uzaktaki Şehir", "Şarkımız Söyleniyor", "Seneler Sonra", "Seninle", "Bir Ömür Boyu", "Kış Duyguları", "Bir Sahilden Ayrılırken", "Ben Şarkı Söylerim Yine", "Bırakış", "Yeniden", "Küçük Prenses", "Bu Güzel Yerde", "Tehlike", "Baharlar"
	"Yağmur Altında", "Şikâyet", "Hayal ve

[279] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 6.
[280] Bkz. Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, 1958.

Gerçek Hayali Aştı[281]	Gerçek", "Tedirginlik", "Kuzey Kıyılarında", "Uzakta Kaldı", "Amasra'dan Mısralar", "Sen ve O"
Bir Yeni Dünya Kurmuşum[282]	"Sarı Dallarda Sonbahar Güneşi", "Bir Büyük Çölde", "Yolun Bu Noktasında", "Kalacak"
Zaman Perdesi[283]	"Geçmez Bir Akçe Oldu"
Güzelliklere Doymam[284]	"Anlamadım", "Her Sabah Baktığımda", "Sonbahar Çiçekleri", "Gün Bitimi", "Mavinin Özlemidir", "Girmediğim Bir Savaşta", "Uçurtma Vaktidir", "Makine ve Şiir", "Bir Garip Güzellik", "Küçük Kaan", "Penceremden"

Tablo 3. 5. Birden Fazla Kalıp ile Yazılan Şiirler

Çınarlı, kaleme aldığı bazı şiirlerinde kullandığı **(- - + / - + - + / + - - + / - + -)** "mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilün" vezin kalıbına özel bir önem vermiştir. Bu kalıpla yazdığı şiirlere birkaç örnek aşağıdaki gibidir:

"Bir an, inan ki, üzmeyecek yokluğum seni,

Kimler hazır değil yine takibe gölgeni!

Bağlarda, öğle vakti, olur başka bahseden,

Bir asma gölgesinde romandan, hikâyeden." (Ayrıldıktan Sonra)[285]

……..

"Saçlar ağardı sanma ki yaşlanmışız gülüm.

[281] Bkz. Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, 1969.
[282] Bkz. Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, 1974.
[283] Bkz. Çınarlı, *Zaman Perdesi*, 1983.
[284] Bkz. Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, 1995.
[285] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 10.

Vallahi neyse sendeki hoşlanmışız gülüm.

Yıllar ilerledikçe gönül uslanır sanıp,
Düşmüş büyük hatalara aldanmışız gülüm..” (Gülüm)[286]

.....

“İsler, dumanlar ülkesi olmaz benim yerim,
Hür dağların havasını almış ciğerlerim.

Hiç durmadan çalınsa da en kirli şarkılar,
Kalbimde bir pınar yine hep tertemiz akar.” (Kalbimde Bir Pınar)[287]

……..

“Elbet bu çâresizliği yenmek zorundayız.
Pas tutmayıp, kılıççа bilenmek zorundayız.

Dünyada kimse kalmadı artık güven veren;
Allahım, en sonunda güvenmek zorundayız.” (Yenmek Zorundayız)[288]

……..

“Çağ geçti, gün tükendi, ömür bitmek üzredir;
Hâlâ bu bitmeyen heyecan çırpınış nedir?

Bir hoş hayâle kaptırarak aklaşan başı,
Dökmek o saf güzelliğin uğrunda gözyaşı.” (Çağ Geçti, Gün Tükendi)[289]

……..

Bu kalıpla yazılan diğer şiirleri:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Kalıbın Kullanıldığı Şiirler**
Güneş Rengi Kadehlerle	“Sonbahar Duyguları II”, “Ayrıldıktan Sonra”, “Yirmi Beş Yaşın Eşiğinde”, “Çok Görme”, “Değişmedi”, “Neden”

[286] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 13.
[287] Çınarlı, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, s. 13.
[288] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s. 43.
[289] Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 24.

Gerçek Hayali Aştı	"Bilmece", "Gülüm", "Bu Yılbaşı", "Kolay Değil", "Onlar", "Amasra'dan Mısralar (Sormagir'den Fener'e Çıkarken)", "Uzaktasın"
Bir Yeni Dünya Kurmuşum	"Kalbimde Bir Pınar"
Zaman Perdesi	"Susmak Olur Mu?", "Yenmek Zorundayız"
Güzelliklere Doymam	"Çağ Geçti, Gün Tükendi", "Dörtlükler (Lokma ve Hırka, Çağrı)"

Tablo 3. 6. "Mefûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Çınarlı'nın mısraları temiz, sakin ve duru bir konuşma gibi kendini hissettirmektedir. Mısralarında saldırganlık, bağırış yoktur. Bu mısralarda aruzun şairi değil, şairin aruzu söylettiği hemen hissedilmektedir. Şiirde aruz unsurlarından olan zihaf ve imale bulunmamakta, ahenk unsuru olan vasl ise yeterince yer almaktadır.

Çınarlı'nın (- - + / + - - + / + - - + / + - -) "mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlün" aruz kalıbını kullanarak yazdığı şiirlere de rastlanılmaktadır. Bu kalıpla yazılmış birkaç örnek aşağıdaki gibidir:

"Ey sevgili ısrarla haber verdi esen yel;

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!

Şi'r âlemi olsun da vücudunla mükemmel,

Mevsim bitiyor, zevk alalım, mest olalım gel!" (Güz Bitimi Şarkısı)[290]

……..

"Çağlar suların buz gibi, billûr gibi hâlâ

Yüzyılların ardında kalan türküyü söyler.

Birlikte yaşar eski, güzel hatıralarla

Yüzyılları görmüş ulu, heybetli cevizler." (Göçten Sonra)[291]

……..

[290] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 40.
[291] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 32.

"Bin yıl yaşasam, bunca güzelliklere doymam.

Kalbimde taşır aşk ile bir gün yere koymam.

Derdim küçülür, uğraşılar tatlılaşırdı,

Onlarda birazcık da şiir lezzeti bulsam." (Güzelliklere Doymam)[292]

……..

Bu kalıpla yazılmış diğer şiirleri:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Kalıbın Kullanıldığı Şiirler**
Güneş Rengi Kadehlerle	"Sonbahar Duyguları", "Güz Bitimi Şarkısı", "Bir Sahilden Ayrılırken"
Gerçek Hayali Aştı	"Göçten Sonra", "Amasra'dan Mısralar (Sandal'da)"
Zaman Perdesi	"Bir Rüzgâr Esip"
Güzelliklere Doymam	"Güzelliklere Doymam", "Bir Ay Doğacak", "Bir Ay Doğuyor", "Ölmüş Değiliz"

Tablo 3. 7. "Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Çınarlı'nın şiirlerinde kullandığı bir diğer aruz kalıbı (+ - + - / + + - - / + - + - / + + -) "mefâilün feilâtün mefâilün feilün" kalıbıdır. Kalıpla ilgili birkaç örnek aşağıdaki gibidir:

"Bizim o eski diyarlarda şimdi bağ bozulur.

Sürüp giderse bu gurbette halimiz ne olur?

Su yükselip duruyor, tekneler delik… Her gün

[292] Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 23.

Çöker bu selde bir iman ve bir umut boğulur." (Şimdi Bağ Bozulur)[293]

……..

"Savaşmak azmini kaybetmedik, yiten yitti.

Neler getirmeyi umduk, neler neler gitti!

Hüzünle, kaç senedir görmedik güzelliğini

Uğursuz, eski dumanlar sarınca memleketi." (Savaşmak Azmini Kaybetmedik)[294]

……..

"Gülüm, biz akşama kaldık, güneş batıp gidiyor!

Zaman dedikleri çılgın, durup da beklemiyor!

Kurur ağaçlarımız gayrı -çâresiz- geride,

Dalında koymayalım ballanan yemişleri de." (Akşama Kaldık)[295]

……..

Bu kalıpla yazılmış diğer şiirleri:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Kalıbın Kullanıldığı Şiirler**
Gerçek Hayali Aştı	"Bakışlarınla Benimsin", "Yılbaşı Düşüncesi"
Zaman Perdesi	"Ne Mal Peşinde Yorulduk", "Şimdi Bağ Bozulur", "Savaşmak Azmini Kaybetmedik", "Sevince Yol Bulalım", "Beyaz Güvercine Dönmüş"

[293] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s. 11.
[294] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 41.
[295] Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 31.

Güzelliklere Doymam	"Akşama Kaldık", "Hayal Kırıklığı", "Şikâyet Âdetimiz", "Yarın Hesap Sorulur"

Tablo 3. 8. "Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Çınarlı'nın birkaç şiirinde de (+ + - - / + + - - / + + - - / + + -) "(fâilâtün) feilâtün feilâtün feilâtün feilün" kalıbını kullandığı görülmektedir. Bu kalıpla yazılan şiirlere aşağıdaki gibi birkaç örnek gösterilebilir:

"Niye efkârlanayım, yok ki denizlerde gemim?

Evrenin hırs dolu dünyasına çulsuz gelenim.

Menfaat faslını hiç çalmadı gönlümdeki saz,

Nice yıldan beridir türlü makamlar denedim." (Niye Efkârlanayım)[296]

……..

"Yeni bir düş bu, fakat eskilerinden de garip.

Bakarım yollara bir dağ tepesinden eğilip:

Kalmış alçakta yemişler tutamam, yaklaşamam;

Bir çeşit açlığa, yalnızlığa mahkûm yaşamam." (Yeni Bir Düş Bu)[297]

.....

"Durmadan çırpınıyorsun da bu gayret boşuna!

Yazma boş, söyleme boş, kaygı ve hiddet boşuna!

Hep ısırgan gibi boy vermede çirkinlikler,

[296] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s.69.
[297] Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 61.

Gönlünün güller için duyduğu hasret boşuna!" (Boşuna)[298]

……..

Aynı kalıpla yazdığı diğer şiirleri:

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Kalıbın Kullanıldığı Şiir**
Güneş Rengi Kadehlerle	"Güneş Rengi Kadehlerle", "Yassıkaya'dan Bakarken"
Gerçek Hayali Aştı	"Kara Gözlü"
Bir Yeni Dünya Kurmuşum	"Posta Kutusu"
Zaman Perdesi	"Niye Efkârlanayım", "Neyimiz Var?", "Yazlar Az Kaldı", "Bir Savaş Yorgunuyum"
Güzelliklere Doymam	"Yaş Sınırı", "Sesler Bırakıp Gitmişler", "Yeni Bir Düş Bu", "Dörtlükler (Gönül Meclisi)", "Boşuna"

Tablo 3. 9. "(Fâilâtün) Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Çınarlı, (+ + - - / + + - - / + + -) "(fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün" kalıbı ile *Güneş Rengi Kadehlerle*'de "Yeşil Balkon"; *Zaman Perdesi*'nde "Cengimiz Can İledir" başlıklı şiirleri yazmıştır:

"Kaybolup gitti 'Yeşil Balkon'da

En güzel, en unutulmaz demler.

Etmişiz biz de batan günle vedâ.

Bilmeden aşka ve hülyaya meğer." (Yeşil Balkon)[299]

……..

"Dört taraftan kuşatıp kaç senedir

[298] Çınarlı, *a.g.e.*, s. 88.
[299] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 17.

Zorlayış, vazgeçiversek diyedir.

Şerefin, haysiyetin, doğruluğun

Bu kadar üstüne gitmek niyedir?" (Cengimiz Can İledir)[300]

……..

Şiirin Bulunduğu Kitap	**Kalıbın Kullanıldığı Şiir**
Güneş Rengi Kadehlerle	"Yeşil Balkon"
Zaman Perdesi	"Cengimiz Can İledir"

Tablo 3. 10. "(Fâilâtün) Feilâtün Feilâtün Feilün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Şairin (- - + / + - + - / + - -) "mefûlü mefâilün feûlün" kalıbını kullanarak yazdığı az sayıda örnek mevcuttur. *Gerçek Hayali Aştı*'da "Yağmur"; *Güzelliklere Doymam*'da "Yağmurları Bekledik" başlıklı şiirleri buna örnek gösterilebilir:

"Yağmurlu geçer bu yerde Nisan

Her derdi gönül bırakmak ister.

Birden boşanıp oluklarından

Yağmur sularıyla akmak ister." (Yağmur)[301]

……..

"Yağmurları bekledik bütün yaz,

Aylar boyu, öldüren kurakta.

Gürler, kapanıp durur da, yağmaz:

Toprak da tükendi, ruhumuz da." (Yağmurları Bekledik)[302]

.....

[300] Çınarlı, *Zaman Perdesi*, s. 61.
[301] Çınarlı, *Gerçek Hayali Aştı*, s. 9.
[302] Çınarlı, *Güzelliklere Doymam*, s. 53.

Şiirin Bulunduğu Kitap	Kalıbın Kullanıldığı Şiir
Gerçek Hayali Aştı	"Yağmur"
Güzelliklere Doymam	"Yağmurları Bekledik"

Tablo 3. 11. "Mefûlü Mefâilün Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Çınarlı'nın aruzun (- - + / + - - + / + - -) "mefûlü mefâîlü feûlün" kalıbını kullanarak *Güneş Rengi Kadehlerle* şiir kitabında yer alan "Salıncak" başlıklı şiiri yazdığı görülmektedir:

"Kurtuldu nihayet kafesinden

Gönlüm hiçe saymakta cihanı.

'Ruhumda bahar açtı' sesinden

Gelmekte olan meyve zamanı." (Salıncak)[303]

.....

Şiirin Bulunduğu Kitap	Kalıbın Kullanıldığı Şiir
Güneş Rengi Kadehlerle	"Salıncak"

Tablo 3. 12. "Mefûlü Mefâîlü Feûlün" Kalıbıyla Yazılan Şiirler

Muallim Naci Efendi tarafından "sevgili" olarak nitelendirilmiş ve el üstünde tutulmuş olan Türkçeyi[304] ve bu yolda yürüyen Yahya Kemal, Mehmet Akif gibi önemli şairler aruzla en güzel eserlerini vermişlerdir. Aruza günlük dili uyguladılar ve edebî şiirler ortaya çıkardılar. Şekle bağlı olması, dili kullanımı ile yeni bir klasik tarzın peşinde olan Mehmet Çınarlı da bu şairlerin bıraktığı yerden aruza yeni renkler ve sesler ekleyerek ilerlemiştir. Kendisinin şiir yazmaya başladığı dönemde aruz vezni bir kenara atılmış, adeta terk edilmiş vezin olarak görülmesine rağmen Çınarlı oldukça önemli bir yolu başarıyla almıştır.

[303] Çınarlı, *Güneş Rengi Kadehlerle*, s. 12.
[304] Celal Tarakçı, *Muallim Naci Efendi-Hayatı ve Eserlerinin Tetkiki* (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 1973, s. 302.

Çınarlı'ya göre şiirde vezin ve kafiye gaye değil, şiirdeki ahengi sağlayan bir araçtır.[305] Kendisi kafiyeli, vezinli söyleyenleri şair olarak kabul edenler gibi, kafiyesiz vezinsiz şiir olamayacağını düşünenlerin fikirlerine itibar etmez. Şair, diğer unsurların olması durumunda yalnız kafiyesizlik ve vezinsizlik şiirin şiir olmasına mâni olamaz düşüncesindedir. Çınarlı bunun yanı sıra kafiye ve vezinden yararlanmak istemeyenleri ya da yararlanma olanağından mahrum olanların kafiyeli vezinli şiir yazanlara laf söylemelerini, eskilik ile suçlamalarını kabullenemez. Bu kendisine göre ciddi bir haksızlıktır. Yeniliğin kafiyede, vezinde ya da kafiyesizlik vezinsizlikte değil; içerikte, ruhta aramak gerektiğine inanır.[306]

Çınarlı meseleyi bu şekilde açıklayarak şiir için vezin ve kafiyenin şaire çok yararlı olacağı düşüncesini ortaya koyar. Bu konuda, *"Gerçek şair açısından kafiye ve vezin duygusunu baskı altına alan çember değil, bunlar şiir semasına yükselebilmek için faydalanabileceği unsurlardır."*[307] demiştir. Bu anlayış ise sanatçıya aruzu kendi hâkimiyetine alarak aruza kendi istediklerini başarı ile söyletmiştir. Vezni daha yumuşak, doğal söyleyişe uygun duruma getirmiştir.

[305] Çınarlı, *Vezin ve Kafiye*, s. 3.
[306] Çınarlı, *a.g.e.,* s. 5.
[307] Çınarlı, *a.g.e*., s. 5.

SONUÇ

Sanat eserlerinin oluşturuldukları dönemin tarihsel ve kültürel olayları, sanatçıların karakterleri ve toplumsal ilişkilerin izlerini taşıdığı açıktır. Edebiyat alanındaki eserlerin izlerini takip ederek bunların ortaya çıkarılması edebiyat bilimi açısından bir zorunluluktur. Bu kapsamda tez konusunu oluşturan "Geleneğin Etkisinde Hisarcılar; Mehmet Çınarlı" şairin doğumu, edebiyat alanına kazandırdıkları, eserleri ele alınmıştır.

Mehmet Çınarlı, kendi tasviri ile "ağaçlar ve sular ülkesi" olarak nitelendirdiği Ermenek'te 1925 yılında doğmuştur. Ermenek'te geçen çocukluğu sonrasında 1937'de Konya Lisesinde yatılı eğitim almak üzere yaşadığı yerden ayrılmıştır. Daha sonra 1940 yılında parasız yatılı sınavını kazanarak Antalya Lisesinde eğitimini sürdürmüş, bir yandan da edebî alanda çeşitli faaliyetlerin içerisinde yer alma olanağına kavuşmuştur. Mülkiye sınavlarını kazandığı 1943 yılından itibaren ise kendini istediği edebiyat ortamında bulmuştur. *Çınaraltı* dergisinde şiirleri yayımlanan, Ankara Halkevi'nde yapılan edebî toplantılara katılan sanatçı pek çok şairle tanışma olanağı bulmuştur.

Bu dönemde ağırlıklı olarak hece veznini kullanarak memleket, hasret, tabiat temalarını işlediği şiirleri kaleme alan sanatçı, aruz vezni ile bazı denemeler de yapmıştır. Yaşamında sanat açısından dönüm noktası ise 1947'de Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde düzenlenen şiir gecesi olmuştur. Bu gecede aruzun farklı kalıplarını kullanarak kaleme aldığı *Sonbahar Duyguları* başlıklı şiirini okuma olanağı bulur. Şiiri dönemin önemli sanatçılarından olan O. Seyfi Orhon, E. Behiç Koryürek ve Yusuf Ziya Ortaç tarafından çok beğenilir. Bu toplantıda ileride kendisinin yakın dostu ve sanat arkadaşı olacak M. Faik Ozansoy ile tanışma olanağı da bulur. Çınarlı, 1948'de mezun olduktan sonra memuriyet yaşamına giriş yapar. Memuriyet yaşamı ile sanat çevreleri ile olan ilişkilerini bir arada yürütmeye başlar. Ankara Halkevi'nde düzenlenen şiir günleri yerine halkın davetli olduğu şiir günleri yapılmaya başlanmıştır. Bu dönem Çınarlı, İstanbul Pastanesi'nde yapılan toplantılarda Ankara'daki bazı şairler ve ediplerle tanışır.

Çınarlı 1950 yılında kendisi gibi edebiyata gönül vermiş olan sekiz arkadaşı ile birlikte *Hisar* dergisini kurarak yayın hayatına giriş yapmıştır. Bu girişimi ile oluşan Hisarcılar topluluğu olarak edebiyatımızda önemli yer edinmişlerdir. *Hisar* dergisi iki

yayın dönemi geçirmiştir. Açılmasından itibaren 1957 yılına kadar aralıksız olarak ilk yayın dönemini geçirmiş, bu tarihte elde olmayan nedenlerle yayın hayatına son vermek durumunda kalınmıştır. Derginin ikinci yayın dönemi ise 1964'te başlamış ve 1980'e kadar devam etmiştir. *Hisar* ve Hisarcılar grubu otuz yılı bulan fikir ve sanat yaşamına millî hareketi getirmiş, Türkçeyi güçlendirmiş, millî hayata ruh, renk ve soluk kazandırmıştır.

Hisarcıların benimsediği ahlâk ölçüleri sanatı ve düşünceyi amacı dışında herhangi siyasî düşüncenin aracı yapmamak, çıkar gütmemek, inandığı gerçekleri söylemektir. Sanatın bağımsızlığını savunmak ise en önemli ilkeleri olmuştur. Hisarcılara göre, yazarın ve şairin kalemini bir siyasî düşüncenin emrine vermiş olması, sanatçının ölümü ile eşdeğerdir. Bu bağlamda Hisarcılar büyük bir çaba sarf etmişlerdir.

Hisarcıların üzerinde birleştikleri diğer ilke ise Türk edebiyatının Batı kopyası olmaktan çıkarılarak edebiyatın millî bir karaktere sahip olmasını sağlamaktır. Hisarcılar Batı edebiyatının incelenmesi ve bundan yararlanılmasını lüzumlu görmekte, ancak yararlanmanın taklitçilik şeklinde olmaması gerektiğine inanmışlardır. Yayın hayatları süresince üzerinde titizlikle durdukları ve hiç ayrılmadıkları üçüncü ilke ise, yeninin mutlaka eskiye dayanması, eskiden güç alması anlayışıdır. Sırtını geleneğe dayamamış olan bir sanatçının kalıcı olamayacağı şuurundaki Hisarcılar, Yahya Kemal'in "*Ne harabi ne harabatiyim/ Kökü mazide olan atiyim"* ifadesini rehber edinmiş ve köklerinden ayrılmadan günümüz sanatını icra etmişlerdir. Hisarcıların önem verdiği dördüncü ilke ise dildir. Yaşayan, toplumun konuştuğu Türkçenin edebiyat dili olması üzerinde odaklanmışlardır.

Hisar dergisinin yayın hayatına başlamasıyla birlikte Çınarlı, her zaman arkadaşları ile birlikte olmuş, çoğu zaman tüm yükü taşımak durumunda kalmış, sıkıntılara göğüs germiştir. *Hisar* dergisi bu nedenledir ki edebiyat alanında bir mektep gibi olmuştur. Derginin yayımlanmaya başlamasıyla çoğunlukla şiir ile ilgilenen Çınarlı, daha öncesinde nesir yazmaya daha az eğilmiştir. Ancak *Hisar* dergisinin çıkmasıyla fikirlerini, dergiye yapılan saldırıları, sanat anlayışlarını açıklayabilmek için nesir yazmaya da önem vermeye başlamıştır. *Hisar* ve diğer dergilerde eleştiri, hatıra, deneme türünde çok sayıda yazı kaleme almıştır.

Mehmet Çınarlı, ilk şiir kitabını *Güneş Rengi Kadehlerle* adı altında 1958 yılında çıkarmış, 1969 yılında *Gerçek Hayali Aştı* adlı ikinci şiir kitabını, *Yeni Bir Dünya Kurmuşum* adlı şiir kitabını 1970 yılında çıkarmıştır. Daha sonra 1983 yılında *Zaman Perdesi* adlı şiir kitabını okurlarına sunmuştur. Çınarlı *Güzelliklere Doymam* adlı son şiir kitabını ise 1995 yılında çıkarmıştır. Çınarlı'nın ilk şiirlerinde en fazla işlediği "sıla özlemi" duygusudur. Bu doğduğu ve çocukluğunun geçtiği Ermenek'e olan özleminin bir neticesidir. Genel olarak şiirlerinde tabiat, aile, aşk, hasret duygusu, saadet duygusu, çocuk sevgisi, sosyal ıstırap, vatan sevgisi, kahramanlık temalarına ağırlık vermiştir.

Mehmet Çınarlı, şiirleri, nesirleri ve arkadaşları ile birlikte yayın hayatı otuz yıl kadar süren *Hisar* dergisi ve Hisarcılar topluluğu içerisinde yer almasıyla Türk edebiyat tarihinde önemli bir sanatçıdır. Türk şiirine karşı savaş açan Garip akımının neden olduğu edebî tartışma ortamındaki tepki hareketi olan Hisarcılar grubu ile birlikte Mehmet Çınarlı'nın amacı millî kültüre dayalı edebiyat anlayışının geliştirilmesidir. Edebiyat tarihimizde bu amaca uygun ılımlı yazıları ile kendine yer bulmuş bir sanatçıdır.

Sanatçının musikiye olan ilgisi özellikle şiirlerinde ahengi yakalayabilmek adına musiki arayışında olmasına neden olmuştur. Şiirlerinde ağırlıklı olarak aruz veznini kullanmasının da temel nedeninin bu olduğu söylenebilir. Çınarlı'nın şiirlerinde musikiyi araması ve aruz veznini kullanması kendisinin klasik Türk edebiyatından beslendiği, tercih ettiği tema, dil ve üslup bakımından ise Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını temel aldığı görülmektedir.

Sanatçının şiirleri bütün olarak olmasa da önemli oranda klasik özelliğe sahiptir. Çınarlı, klasik Türk edebiyatı nazım şekillerini daha fazla tercih etmiştir. Bunun yanı sıra halk edebiyatı ve Batılı tarzda nazım şekillerinden de yararlanmıştır. Şairin klasik tarzda yazdığı şiirleri birebir klasik Türk edebiyatı nazım biçimleriyle örtüşmediğini de belirtmekte yarar vardır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse klasik Türk edebiyatında en fazla tercih ettiği gazellerin çok azında mahlas kullanmış, eserlerin hepsinde özgün başlıklar bulunmaktadır. Ayrıca mesnevi olarak kaleme aldığı eserlerinde de klasik Türk edebiyatındaki kuralların dışına çıkmıştır.

Şiirlerinde ahengi yakalamak için vezin ve kafiyeyi kullanmış, Yahya Kemal'in ardından günümüz Türkçesine aruz veznini başarıyla uygulamış bir sanatçıdır. Aruz veznini bilinen kalıpları dışında kullanmış olan Çınarlı, aynı şiirde farklı kalıpları kullanmış, ayrıca mısralarda değişen kalıpları da kullanarak tekdüzelikten sıyrılmak ve yeni ses elde etmeyi amaçlamıştır. Sanatçı hece vezni ile ortaya koyduğu eserlerinde de yeni yollarla ahengi sağlamayı tercih etmiştir.

Mehmet Çınarlı, klasik ölçülü şiirin günümüzdeki en kuvvetli, özgün temsilcisi olarak özellikle şiir alanında geçmişteki önemli şairlerin eserlerini benimseyen, bunları kendisine malzeme olarak tercih eden, sanatın geçmişten kopmadan, devamı niteliğinde yenileşmesine hizmet etmiş bir şairdir. Mükemmel ve kalıcı eserleri bulunan her sanatçı gibi geleneğe dayanmış olan Çınarlı, sanatta bütünlük açısından şekli ihmal etmemiştir. Dar şekil kalıplarına sıkışmadan, klasik şiir nazım şekillerinden yararlanarak, yeniye ve özgünlüğe ulaşmıştır. Mehmet Çınarlı, duygu ve düşüncelerin, hayallerin biçim ile kalıcı olabileceğine inanan bir sanatçıdır.

KAYNAKÇA

Adorno, Theodor W. "Gelenek Üstüne", (Çev. Nasuh Barın), *Tan*, 1982.

Akagündüz, Ümit, *Yeni Ufuklar Dergisi Perspektifinde Türkiye'de Düşünce Hayatı (1952-1965),* Yüksek Lisans Tezi: Ankara Üniversitesi, 2007.

Aktaş, Şerif, "Mehmet Çınarlı'nın Şiirine Bakış", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* 443, 1988.

Andı, M. Fatih, "Servet-i Fünun'a Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri", Kitapevi, İstanbul, 1997.

Aşkun, Vehbi Cem, "Bugünkü Şiirimiz", *Yeditepe*, No.64, 1 Temmuz 1954.

Banarlı, N. S. *Yahya Kemal'in Hatıraları.* İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 1960.

Baş, Ali Osman. *Munis Faik Ozansoy: Şiir ve Nesrinin Tematik İncelemesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun.1993.

Batu, Selahattin, "Çirkin Türkçe", *Hisar Dergisi*, Sayı: 90, 1965.

Baycan, Sema Çetin, *Türk Edebiyatında 1951-1961 Yıllarında Edebî Eleştiri,* Doktora Tezi: Çukurova Üniversitesi, Adana, 2007.

Berk, İlhan, "Soruşturma", *Türk Dili Dergisi,* Sayı: 309, 1997.

Bıldırki, O. H. "Çınarlı'nın Nesirleri Üzerine", *Hisar,* 77, 1970.

Bulut, Ali, "Mehmet Çınarlı'nın Kişiliği Üzerine", *Türk Dili*, 524, 1995.

Bulut, Ali, "Türk Şiirinde En Çarpıcı Değişmeyi Yapan Garip Akımına İlk Sistemli Tepki: Hisarcılar", *19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* S. 6, 1991.

Bulut, Ali, *Mehmet Çınarlı Hayatı Eserleri Sanatı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Samsun, 1991.

Civelek, Teoman, "Ölü Şiirimiz", *Mavi*, No.5, Mart 1953.

Çebi, Hasan, *Bütün Yönleriyle N. Fazıl Kısakürek'in Şiiri,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, l987.

Çetin, Nurullah, "Mehmet Çınarlı", *Türk Dili*, 574, 1999, 904-918.

Çetin, Nurullah, *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, Akçağ Yay., Ankara, 2012.

Çınarlı, Mehmet, "O Yer ki", *Çınaraltı,* C.3, S.67, 1943.

Çınarlı, Mehmet, "Gidilmez ki", *Yedigün*, 26 Ağustos 1945, No:651.

Çınarlı, Mehmet, "Ne Zaman?", *Yedigün*, 15 Şubat 1943, C.20, No: 519.

Çınarlı, Mehmet, "Yeşil Balkon", Güneş Rengi Kadehlerle, *Bizim Yayla*, S,2, Mayıs 1950.

Çınarlı, Mehmet, "Vezin ve Kafiye", *Hisar,* S.15, Ankara, Temmuz 1951.

Çınarlı, Mehmet, "Açıklamak Gerekirse", *Hisar*, S. 18, Ankara, Ekim 1951.

Çınarlı, Mehmet, "Yeni Şiir", *Hisar,* S. 9-10, Ankara, Ocak-Şubat 1951.

Çınarlı, Mehmet, "Kederin Zevki", *Hisar*. C.2. S.35. Ankara, Mart 1953. s.9

Çınarlı, Mehmet, "Hep Aynı Metod", *Hisar Dergisi*, Sayı: 50, Ankara, 1954.

Çınarlı, Mehmet, *Güneş Rengi Kadehlerle*, Mars Matbaası, Ankara. 1958.

Çınarlı, Mehmet, "Anadolu Edebiyatı", *Hisar*, C.6, S.24, Ankara, Aralık 1965.

Çınarlı, Mehmet, "Dil Üzerine", *Hisar*, S. 15, Ankara, Mart 1965.

Çınarlı, Mehmet, "İşin İç Yüzü", *Hisar*, S. 135, Aralık 1968.

Çınarlı, Mehmet, *Gerçek Hayali Aştı*, Hisar Yayınları, Başnur Matbaası, Ankara, 1969.

Çınarlı, Mehmet, *Halkımız ve Sanatımız*, Hisar Yayınları, Ankara, 1970.

Çınarlı, Mehmet, "Sanma ki", *Hisar*, S. 153, Ankara, Haziran 1970.

Çınarlı, Mehmet, "Bir Yıl Daha Geçti", *Hisar***,** S.97, Ankara, Ocak 1972.

Çınarlı, Mehmet, "Rahmetli Babam", *Hisar***,** S.131, Ankara, Kasım 1974.

Çınarlı, Mehmet, *Bir Yeni Dünya Kurmuşum*, Hisar Neşriyat, Şark Matbaası, Ankara, 1974.

Çınarlı, Mehmet, "Çeyrek Asır Geçti", *Hisar*, S. 210, Mart 1975.

Çınarlı, Mehmet, *Söylemek Yaraşır*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1978.

Çınarlı, Mehmet, *Sanatçı Dostlarım*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1979.

Çınarlı, Mehmet, "Hoşça Kalın", *Hisar,* Sayı: 277, Ankara, 1980.

Çınarlı, Mehmet, "Asmalar Altında Doğdum", *Hisar*, S.110, Bir Yeni Dünya Kurmuşum, 3 Şubat 1983.

Çınarlı, Mehmet, *Zaman Perdesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, Nisan 1983.

Çınarlı, Mehmet, "Ziyaret", *Türk Dili*, S.398, Şubat 1985.

Çınarlı, Mehmet, "Hatırladıklarım VII", *Türk Yurdu*, 1995.

Çınarlı, Mehmet, *Güzelliklere Doymam*, Mars Matbaası, Ankara, 1995.

Çınarlı, Mehmet, *Altmış Yılın Hikâyesi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999.

Çongur, Rıdvan, "Radyoda Hisar Saati", *Hisar,* S. 113, Şubat 1967, s. 17-18 / S. 114, Mart 1967.

Daran, Hülya, *Yeditepe Üzerinde Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi: Çukurova Üniversitesi, Adana, 2004.

Dayanç, M. "Hisar Dergisinin, Kurucusunun (Mehmet Çınarlı) Ağzından Serüveni", *TDK Türk Dili Dergisi*, 610, 2002.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

Ediboğlu, Bâki Süha, "Müdafaa!", *Kervan*, No.5, Şubat 1952.

Eliot, T. S. *Edebiyat Üzerine Düşünceler*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Emiroğlu, Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebi Faaliyetleri,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

Emiroğlu, Öztürk, "Hisar Topluluğunun En Genç Üyesi Osman Fehmi Özçelik 50 Yıl Sonra Hisarcıları ve O Dönemin Sanat-Edebiyat Ortamını Anlatıyor", *Dil Dergisi*, S. 108, Ekim 2001.

Emiroğlu, Öztürk, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

Emiroğlu, Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri,* Ankara 2000, II. Baskı, Ankara 2008.

Emiroğlu, Öztürk, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", *Turkish Studies,* Volume:4/1, Winter 2009.

Emiroğlu, Öztürk, "Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar", Turkish Studies. International Periodical For the Languages, *Literature and History of Turkish or Turkic,* 4(1-II), 2009.

Emiroğlu, Öztürk, *Türk Edebiyatında Gelenekten Moderne Değişim (1718-1895),* Akçağ Yayınları, Ankara 2015.

Emiroğlu, Öztürk, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları*, 6.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016

Erdost, Muzaffer, "Yenileme", *Evrim*, No.1, Mart 1954.

Eyüboğlu, Sabahattin, "Yeni Türk Sanatkârı Yahut Frenk'ten Türk'e Dönüş", *İnsan*, S.1, 1938.

Fuat, Mehmet, *Orhan Veli Seçme Şiirler*, 2.Baskı, Adam Yayınları, İstanbul, 1997.

Geçer, İlhan, "Sanata Dargın mıyız?", *Hisar Dergisi*, Sayı: 28, 1952.

Geçer, İlhan, *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Gezer, Zeki, "Mehmet Çınarlı ile Edebiyat Sohbeti", *Türk Edebiyatı*, S. 159, Ocak 1987.

Halman, Talat S. "Yirmi Birinci Yıla Girerken", *Hisar*, S. 150, Mart 1970.

Hasgül, M. "Mehmet Çınarlı", *Türk Dili*, 700, 2010.

Hisar, "Hisar 1 Yaşında", *Hisar Dergisi*, Sayı: 11, Ankara, 1951.

Hisar, "Açıklamak Gerekirse", *Hisar Dergisi,* Sayı: 18, 1951.

Hisar, "Bir Anket", *Hisar Dergisi*, Sayı: 55, 1954.

İlhan, Atilla, "Sosyal Realizmin Münasebetleri yahut Başlangıç", *Mavi,* No.21, 1 Temmuz 1954, s. 1-2.

İlhan, Atilla, "Yeni Edebiyata Suikast II-Edebî Manada Batılılaşmamız yahut Şeklî Batılı Edebiyat", *Kaynak*, No.89, 15 Aralık 1953, s. 229-230.

İlhan, Atilla, "Yeni Edebiyatımızda Tek Parti Zihniyeti", *Kaynak,* No.93, Nisan 1954.

İzmirli, Mübeccel, "M. Çınarlı ile", *Hisar*, S.72, Aralık 1969.

Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı (Cilt 4),* Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

Kaplan, Mehmet, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1973.

Kaplan, Mehmet, "Zaman Perdesi", *Türk Edebiyatı*, 120, 1983.

Kaplan, Mehmet, *Şiir Tahlilleri* 2, İstanbul 2001.

Karaer, Cem, "Çınar'lı Ağabeyin Ardından", *Türk Edebiyatı*, S. 312, 1999.

Karaer, Mustafa N. "Çağların Türküsü", *Hisar*, S. 166, Temmuz 1971.

Karakoç, Sezai, *Edebiyat Yazıları-1*, Diriliş Yayınları, 3.Baskı, İstanbul, 1982.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Çile*, b.d. Yayınları, 9.Basım, Aralık l983.

Korkmaz, Ferhat, *Pazar Postası'nın Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, Yüksek Lisans Tezi: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2007.

Külebi, Cahit, "Yeni Şiir", *Mavi,* No.10, Ağustos 1953.

Nasr, S. Hüseyin, "Gelenek Nedir?", *Bilgi ve Hikmet*, S. 9, 1995.

Olcay, H. "Hatıraların Işığında", *Türk Dili*, 456, 1989.

Onaran, Mustafa Şerif, "Aruzda Yeni Şiirin Sesi", *Türk Dili*, No.128, 1 Ocak 1954.

Ozansoy, Munis Faik, "Tenkit ve Şiir", *Hisar Dergisi*, Sayı: 1, 1950.

Ozansoy, Munis Faik, "Yeni Şiir", *Hisar*, No.45, 1 Ocak 1954.

Ozansoy, Munis Faik, *Düşündüğüm Gibi*, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1957.

Ozansoy, Munis Faik, "Yakınma", *Hisar*, S. 164, Mayıs 1971.

Örgen, Ertan, "1940-1973 Arası Türk Şiirinde Gelenek Kavramı Etrafındaki Yaklaşımlar", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 15, 2004.

Özakman, Turgut, "Gene Dil Sorunumuz", *Hisar Dergisi*, Sayı: 84, 1964.

Özçelebi, Betül, *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri (1923-1938)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

Özçelik, Osman Fehmi, "Dergiler Arasında", *Hisar Dergisi*, Sayı 48, Ankara, 1954.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü,* Akçağ Yay., Ankara 1995.

Peler, Müzeyyen, "Türk Edebiyatının Köklü Çınarı: Mehmet Çınarlı", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C. II, S. 2, 2015.

Samanoğlu, Gültekin, "Hisar'dan Portreler: Mehmet Çınarlı", *Hisar*, S. 20, Ankara, Aralık 1951.

Samanoğlu, Gültekin, "Şiirimizi Çıkmaza Sokanlar", *Hisar Dergisi*, Sayı: 273, Ankara, 1980.

Samanoğlu, Gültekin, *Uzun Vuran Gölge*, Baha Matbaası, İstanbul, 1983.

Şentürk, A. T. "Mehmet Çınarlı ve Bir Yeni Dünya Kurmuşum Üzerine", *Hisar*, 126, Ankara, 1974.

Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Haz. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992.

Tarakçı, Celal, *Muallim Naci Efendi-Hayatı ve Eserlerinin Tetkiki* (Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum, 1973.

Tarancı, Cahit Sıtkı, *Ziya'ya Mektuplar*, Varlık Yay. İstanbul, 1957.

Tarlan, Ali Nihat, *Fuzûlî Divanı Şerhi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

Toprak, Ömer Faruk, "Şiirimiz II", *Kaynak*, No.51, Ankara, Nisan 1952.

Toprak, Ömer Faruk, "Yeni Şiirimiz Üzerine Aykırı Düşünceler I- Çizgi Dışı", *Kaynak*, No.100, Ankara, Kasım 1954.

Toz, Hıfzı, "Geçmişten Günümüze Köprü: Hisar Dergisi ve Hisarcılar", *Türk Yurdu*, S. 132, 1998.

Törenek, Mehmet, "Mehmet Çınarlı'nın Şiiri", *Türk Dili,* 582, 2000.

Yalçın, Alemdar, "Hisar Şairlerinin Otuz Yılı", *Hisar*, S. 270, Mayıs 1980.

Yalçın, Alemdar, "Garipçiler ve Hisarcılar", *Türk Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 121, 1983.

Yalçın, Nevzat, "Hisar'dan Bakınca", *Hisar*, S. 211, Ankara, Nisan 1975.

Yeni Adam, "Edebiyat Anketimiz-Necip Fazıl'ın Cevabı", *Yeni Adam*, S. 13, 1934.

Yeni Ufuklar, "Soruşturma", *Yeni Ufuklar*, No.10, Temmuz 1954.

Yücel, Satı, *Yeditepe Dergisi Etrafında Gelişen Edebî Faaliyetler (1950-1960)*, Yüksek Lisans Tezi: Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007.